

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

26348

KUR' AN- I KERİM' E GÖRE CİHAD

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman:
Doç. Dr. İsmet ERSÖZ

Hazırlayan:
Ahmet HALICI

KONYA-1993

İÇİNDEKİLER

Syf. No:

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar

Önsöz.....	1
GİRİŞ.....	3
Cihadın lügat ve ıstılah manası	3
Cihadın kısımları	4
Nefisle Cihad.....	4
Şeytanla Cihad	7
BİRİNCİ BÖLÜM.....	10
Cihadın Merhaleleri	10
I. Cihada izin öncesi	10
Mekke döneminde cihaddan menedilişin hikmeti.....	12
II. Cihada izin verilmesi	14
III. Cihadın emredilişi.....	16
İlk Seriyeler.....	17
İlk Seriyelerden maksat	18
İlk Gazveler	19
Cihadın hükmü.....	19
İKİNCİ BÖLÜM.....	22
Bilinip görünen düşman kafirlerle cihad	22
Müşriklerden öldürölmeleri caiz olup olmayanlar	29
Cizye ve cizye ile ilgili hükümler	32
Cizye vermeyi gerektiren sebepler.....	34
Cizyenin miktarı	34
Cizye alınmasının hikmeti	35
Münafıklarla cihad	37
Mal ile cihad	42
Cihadın sebepleri	47
Cihadı sona erdirmeyi gerektiren sebepler	52
Cihadın meşrûiyetindeki hikmet	54
Cihad saldırı için mi savunma için mi?	56
Cihadın amaçları.....	59
Cihada hazırlık.....	64
Cihad-Savaş ilişkisi	66
Kimler cihada gitmekle sorumludur?	67
Cihadda Metod	70
Günümüzde cihad.....	72
Müslömanlar arasındaki çarpışmalara cihad denilebilir mi?	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	77
Cihad edenin gözetmesi gereken esaslar	77
Cihad esnâsında gözetilmesi gereken ilkeler	81
Cihadın fazileti.....	85
Şehitlik ve fazileti	90
Cihadın faideleri	93
Cihadı terketmenin neticeleri	98
Sonuç	101
Bibliyografya	103

KISALTMALAR

a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
b.	: bin, ibn
H.	: Hicrî
H.z.	: Hazreti
İst.	: İstanbul
Mad.	: Maddesi
(r.a.)	: Radıyallahü anh
(s.a.v.)	: Sallallâhü aleyhi vesellem
t.y.	: Tarih yok
Terc.	: Terceme
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
v.b.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
y.y.	: yer yok

ÖNSÖZ

Hamd Allah' a, salat ve selam O' nun elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)' e âl ve ashâbına...

Kavram kargaşasının yaşandığı günümüzde "cihad" kavramı da bundan payını almıştır. Kimi şahıslar ve çevreler cihadı kendi fikirleri ve inançları doğrultusunda değerlendirip, bunlara uygun olarak yürüttükleri faaliyetleri cihad olarak kabul ederken, başkaları da bu yaklaşım ve faaliyetleri cihad olarak kabul etmemektedirler. Bundan dolayı müslümanlar arasında bir takım ihtilaflar ve kargaşalar ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan insanlık tarihine baktığımızda, müslüman olmayan toplumlar ve ülkeler arasında olduğu gibi, müslüman toplumlar ve ülkeler arasında da savaşın hayatın bir parçası haline geldiği görüyoruz.

Biz de; dinimizin en önemli esaslarından olan cihadı Kur' an- ı Kerim ve Sünnet ışığı altında ele alarak incelemek, böylece cihad kavramının İslam' a göre hakîkî boyutlarını ortaya koymak, müslümanlar arasında görülen bu kavram kargaşasının sona ermesine yardımcı olabilmek, aynı zamanda İslam' da meşrû sayılan, İslam terminolojisinde cihad olarak adlandırılan savaş gerçeğini, anlamak amacıyla bu konu üzerinde çalışmayı uygun bulduk.

Konumuzu bir giriş ve üç ana bölümde incelemeye çalıştık. Giriş bölümünde, cihadın tarifi ve kısımlarını, özellikle nefisle ve şeytanla cihadı ele aldık. Birinci bölümde, cihadın merhaleleri, başlangıcı ve hükmü üzerinde durduk. İkinci bölümde, kafirlerle cihadın mahiyeti ve önemini belirterek, sebeblerini, meşrûiyetindeki hikmeti, amaçlarını, izlenecek metod ve günümüzde cihadın nasıl

olacağını açıklamaya çalıştık. Üçüncü bölümde ise, cihada katılanın gözetmesi gerekli bazı hususlara işaret edip, cihadın ve şehitliğin fazileti ile cihadın faideleri ve terketmenin neticelerini belirtmeye çalıştık.

Bu çalışmamız esnasında, imkanlarımız ölçüsünde tefsirden kaynak kitablara müracaat ettik. Ayrıca hadisten Kütübü Sitte ve diğer hadis kitaplarına, İslam hukuku ve lügat kitaplarına müracaat ederek konuya açıklık getirmeye gayret ettik. Fakat her şeyden önce Kur' an' ın konuya bakış tarzını hâkim bir konumda tutmaya itina gösterdik.

Bu çalışmamı takdim ederken, konunun işlenmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam sayın Doç. Dr. İsmet ERSÖZ' e teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret bizden, tevfik Allah' tandır.

Ahmet HALICI

9.10.1993

GİRİŞ

CİHADIN LÜGAT VE İSTILAH MANASI

a) Lügat manası: (c-h-d) kökünden gelmiştir. Masdarı (الجهد) fetha ile veya (الجهد) damme ile olup; güç ve gayret sarfetmek, olanca güç ve tâkatı kullanmak manasına gelir. Veya (المجهد) fethalı olduğu zaman meşakkat, (المجهد) dammeti olduğu zaman güç ve takat, herhangi bir hususta bütün gücü ile çalışmaktır.¹

b) Istılah Manası: Allah yolunda düşmana karşı muharebelerde bulunmak, can, mal, dil gibi vasıtalarla çalışarak elden gelen güç ve gayreti sarfetmek manasını ifade eder.²

Cihad kelimesi terim olarak, gayrı müslimlere karşı savaşta gayret sarfetmek manasına kullanıldığı gibi, nefis, şeytan ve fasıklarla mücahede için de kullanılır.

Nefis ile mücahede; dini esasları öğrenip ona göre, amel etmek ve başkalarına da öğretmektir.

Şeytanla cihad, ondan gelen şüphelere ve süslü gösterdiği şehvî arzu ve isteklere karşı koymaktır.

Kafirlerle cihad, el, mal, dil ve kalp ile olur.

Fasıklarla cihad ise el, sonra dil, sonra kalp ile olur.³

-
1. İbn Manzûr, Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem, Lisânü'l Arab, Beyrut, t.y., III/135
Fîruzâbâdî, Mecdüddin Muhammed b. Yakub, el-Kâmusu'l-Muhîf, Beyrut, t.y., I/286
er-Râzî, Zeynüddin Muhammed b. Ebî Bekr, Muhtaru's-sıhah, Beyrut, 1985, 114
 2. el-Kastalânî, Ebu'l-Abbâs Şehabüddin Ahmed b. Muhammed, İrşâdü's-Sârî li Şerhi Sahihî'l-Buhari, Beyrut, 1988, V/31; Bilmen, Ömer Nasuhi, Hukuku İslâmiyye Kamusu, İst., 1985, III/334
 3. İbn Hacer el-Askalânî, Şihabüddin, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahihî'l-Buhari, Beyrut, t.y., VI/2

İstilah olarak dört mezhebin fukahasında cihadın, Allah yolunda kafirlerle savaşmak, savaşanlara destek sağlamak manasına geldiği hususunda görüş birliği içindedirler.⁴

CİHADIN KISIMLARI

İslam' da en faziletli amellerin başında gelen cihad, her müslümanın gerçekleştirmek için gayret sarfettiği büyük bir hedef, kudsî bir vazifedir. Allah' dan gereği gibi sakınmak, O' na itaat edip isyan etmemek, Allah adının en üstün olması ve düşmana galib gelmek için bütün gücü ortaya koyarak yapılacak cihad üç kısma ayrılır:

1. Nefisle cihad
2. Şeytanla cihad
3. Zâhirî (bilinip görünen) düşmanla cihad⁵

Kur' an- ı Kerim' de cihadın bu nevilerine delâlet eden ayetler bulunmaktadır. "Allah yolunda hakkıyla cihad ediniz."⁶ ayeti cihadın bu üç kısımda içine alır.⁷

NEFİSLE CİHAD

Şüphesiz nefis şehvi arzu ve istekleri sever. Dünya nimetlerinden helal haram ayırt etmeksizin ister. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Gerçekten nefis, kötülğü şiddetle emreder"⁸ "Sana gelen her fenalık nefisindendir".⁹ Nefis başıboş bırakıldığında insanı mânen öldürür ve insanı yaratılış gayesinden uzaklaştırır.

4. ez-Zühaylî, Vehbe, el-Fıkhü'l-İslâmî ve Edilletuhû, Dimeşk, 1989, VI/414
 5. er-Râğıb, Ebu'l-Kasım el-Huseyn b. Muhammed, el-Müfredat fi-Garîbi'l-Kur' an, Beyrut, t.y., 101; Elmalılı, M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur' an Dili, İst., 1979, V/3423
 6. Hâc 78
 7. el-Âlûsî, Ebu'l-Fadl Şihabüddin Mahmud, Rûhu'l-Maâni fi Tefsiri'l-Kur' anî'l-Azîm, Beyrut, t.y., XVII/209
 8. Yusuf 53
 9. Nisa 79

Görünmeyen bir düşman olan nefsin hile ve tuzaklarını anlayarak tedbir almak zordur. Fakat nefsiyle mücadele edemeyen, ona karşı cihadda başarılı olmayan kimse kendisinde düşmanın karşısına çıkıp savaşmak güç ve cesaretini bulamaz. Hz. Peygamber (s.a.v.)' in "Mücahid Allah' a itaat yolunda nefsiyle cihad edendir."¹⁰ buyurduğu üzere dış âlemde Allah düşmanlarıyla yapılan cihad, kulun Allah' ın zâtı konusunda nefsiyle yaptığı cihadın bir uzantısı olduğundan nefis ile cihad, dış âlemdeki düşmanla cihaddan önce gelir ve ona temel teşkil eder. Zira kişi ilk olarak emrolunduğunu yapması ve yasaklandığını bırakması için nefsiyle cihad etmez, Allah yolunda ona karşı savaşmazsa dış âlemdeki düşmanı cihad etmesi mümkün olmaz. Nefsiyle cihada çıkmadıkça düşmanı cihada çıkamaz.¹¹

Bazı âlimler nefisle yapılan cihada "Cihad- ı Ekber" derken Allah yolunda düşmanla yapılan cihada "Cihad- ı Asgâr" demişlerdir.¹²

Ashabdan Hz. Cabir (r.a.)' den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) ashabi ile bir harbdan dönerken şöyle buyurmuştur: "Dönüşümüz mübarek olsun. Siz şimdi küçük cihaddan büyük cihada geliyorsunuz. Bunun üzerine büyük cihad nedir ey Allah' ın Rasûlü? dediler. Peygamber (s.a.v.)' de: (Büyük cihad) nefsin boş istekleri ile mücadele edip savaşmaktır."¹³

Aclûnî de Keşfu' l Hafa' sında meşhur olan değişik bir rivayeti beyan edip: "Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz" dedikten sonra Hafız ibn- i Hacer' in şu sözünü nakletmiştir: "Bu söz meşhurdur ve İbrahim b. Ebî Ablenin sözlerindendir." demiştir.¹⁴

10. et-Tirmizi Ebû İsa Muhammed b. İsa, Sünenü' t-Tirmizi, İst., 1981, Fedâilu' l-Cihad 2

11. ibn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr, Zâdü' l-Meâd fî Hedyi Hayri' l-lbâd, Terc: Ş. Özen, H.A. Özdemir, M. Erkekli, İst., 1989, III/20

12. el-Bâcûrî, Ebû Şüca' İbrahim, Haşiyetü' l-Bâcûrî Ale' bni Kâsım, y.y., 1307 H., II/268; İbnü' l-Cevzî, Ebu' l Ferec Cemâlüddi Abdurrahman b. Ali, Zâdü' l-mesîr fî İlmi' l-Tefsir, Beyrut, 1984, IV, 134

13. el-Hatib el-Bağdadi, Ebu Bekr Ahmed b. Ali b. Sabit, Târihu-Bağdad ve Medinetü' s-Selam, Beyrut, t.y., XIII/493

14. el-Aclûnî, Muhammed b. İsmail, Keşfu' l-Hafâ ve Müzîlû' l-lbâs, y.y., t.y., I/424

Münâvî' de Feyzu' l Kadir' de; bunu el-Hatib Vâsıl b. Hamza es-Suffî' nin tercemesinde, Deylemî ve Beyhakî' de kitabü' z-Zühdüde Câbir (r.a.)' den rivayet ettiğini fakat isnâdının zayıf olduğunu ifade etmiştir.¹⁵

Nefisle cihadı "Cihad- ı ekber" (Büyük cihad) olarak ifade eden bu hadis meşhur hadis kitaplarının hiçbirinde rivayet edilmemiştir. Diğer rivayetlerinde zayıf olduğu ifade edilmektedir. Nefisle cihad, nefsin kötülüğe, tembelliğe, hevesâta olan meylini kırmak, zaman zaman düşmanla yapılacak cihaddan daha zor olsa da sahih hadislerde Allah yolunda yapılacak cihada hiçbir amel- i sâlihanın denk olamayacağı ifade edilmektedir.

Ebu Hüreyre (r.a.)' den rivayet edildiğine göre bir adam Rasulullah (s.a.v.)' e gelerek şöyle dedi: Ey Allah' ın Rasûlü, bana Allah yolunda yapılan cihada denk bir amel göster? (Rasulullah (s.a.v.) "Ben cihada denk bir amel bulamıyorum. Nasıl bulunsun ki, mücâhid cihada çıktığı zaman biriniz mescide girip ara vermeden namaz kılıp, ara vermeden oruç tutmaya tâkat getirebilir mi? Buna kimin gücü yeter?"¹⁶

Rasûlullah (s.a.v.) bu hadislerinde cihad yoluyla elde edilecek sevabın namaz, oruç gibi Allah nezdinde değerli olan başka amellerle, ibâdetlerle elde edilemeyeceğini belirtiyor. Bunu ifade için de mücahidin cihad için evden çıktığı anla, eve dönünceye kadar geçen müddet içerisinde hiç ara vermeden, gevşemeden hep oruç tutup namaz kılan kimsenin sevabı gibi sevab kazandığını, böyle bir ibâdet tarzına hiç kimsenin güç yetiremeyeceğini ifade ediyor.

Burada nefisle cihadı basit görmüyor, hafife almayı kastetmiyoruz. Bilakis nefisle cihad düşmanla yapılacak mücehedede mühim bir yer teşkil eder. Fakat nefisle cihadı "Cihad- ı Ekber" düşmanla cihadı da "Cihad- ı Asgâr" olarak görmeye gerek yoktur. Bilakis, biri diğerini gerekli kılan, her ikiside birbirinden

15. el-Münâvî, Muhammed Abdurrauf, Feyzu' l-Kadir Şerhu' l-Camiu' s-Sağır, y.y., 1356H., IV/511

16. İbn Hacer, a.g.e., VI/3

ayrılmayan birer görevdir. Allah' ın emirlerine sarılarak Allah' a ibadet ve taat içerisinde nefsiyle cihad eden, aynı zamanda gerektiğinde Allah' ın düşmanlarıyla da cihad eder.

ŞEYTANLA CİHAD

Şeytanı düşman bilip isteklerine karşı koymak, onun istek ve arzularını reddedip ona galib gelmek, insanın içindeki şüphe ve kuşkuları defetmektir. Bunun için de kişinin kesin ve sağlam bir inanca sahip olup, sabırlı olması gerekir. Çünkü kesin inanç şüphe ve kuşkuları, sabır ise bozuk irade ve arzuları defeder.

Şeytanla cihad etmeden ne nefisle ne de görünür düşmana karşı cihad etmek mümkün olmaz. Bu düşman bunlar arasında durur ve insanı bu iki düşmanla cihad etmekten alıkoyarak savaşı bırakmaya teşvik eder ve onu oyalamaya çalışır. Devamlı surette onun hayaline bu iki düşmanla cihad ederken karşılaşacağı zorlukları, terkedeceği hazları, kaçıracağı zevkleri ve iştah kabartan şeyleri getirir durur. Şeytanla cihad nefisle ve düşmanla yapılacak cihadın temelidir.¹⁷

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Şüphesiz şeytan sizin düşmanınızdır. Öyleyse onu düşman edinin."¹⁸ Şeytanın düşmanlığı herkes için umûmî ve çok eskidir. her halukarda ondan sakınmak gerekir.¹⁹

Cenab- ı Hak Adem (a.s.)' ı yaratıp ona ruhu üflediğinde meleklerle ve şeytana secde etmelerini emretti. Bütün melekler secde etti de o büyüklendi, kibirlendi ve Allah' a âsî oldu da secdeden kaçındı ve "Ben bir çamur halinde yarattığın kişiye secde eder miyim."²⁰ demişti. Bunun üzerine Allah Teâlâ gazab edince şeytan: "Ben ondan (Adem' den) hayırlıyım. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın"²¹ dedi. Ateşi çamurdan daha hayırlı, hem de ondan nurlu

17. İbn Kayyim el-Cevziyye, a.g.e., III/21, 25

18. Fâtır 6

19. Âlûsî, a.g.e., XXII/168

20. İsrâ 61

21. A' raf 12

gördü. Ateş ile çamuru kıyas etti, kıyasında hata yaptı ve böylece ebedi hüsranda kaldı.²²

Şeytan büyüklenerek Rabbına isyan edip, tevbe de etmeyince Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Hemen in oradan (cennetten). Artık senin orada kibirlenmen, kafa tutman gerekmez. Haydi çık, çünkü sen, hor ve bayağı kimselerdensin. - İblis: "'Bana kıyamete kadar mühlet ver." dedi. -Allah' da "Sen mühlet verilmişlerdensin." buyurdu. - İblis: "Öyleyse sen beni azgınlığa mahkum ettin, ben de bu sebeble, andolsun ki senin doğru yoluna (pusu kurup) oturacağım. Sonra onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım, sen de çoğunluğu şükredici bulmayacaksın." dedi. -Allah Teala da şöyle buyurdu: "Ayıplanmış ve rahmetimden kovulmuş olarak çık oradan. Andolsun ki, onlardan kim sana uyarsa, cehennemi hep sizden dolduracağım."²³

Kur' an' ın müteaddid yerlerinde şeytanın kibrinden ve ısyanından dolayı koyulduğundan bahsedilerek; onun yolundan gitmemek bize tavsiye edilir. Çünkü şeytan hiçbir zaman hayra delâlet etmediği gibi bütün işleri şerdir ve insanları bu şerri işlemeye teşvik eder.

Görülüyor ki şeytan daha başlangıçta insanoğluna düşman olmuş, insanları Allah' a itaatten ve ona şükretmekten alıkoymak, Allah' a giden doğru yola oturup onları sapıtmak için pusu kuracağına and içmiştir. Tabi ki Cenab- ı Hakk' ın fazlı keremiyle muhlis kullarına tesir edemeyecektir.

Allah Teâlâ "Ey Adem oğulları, ebeveyninizin fena yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak, şeytan onları nasıl cennetten çıkardıysa sakın size de bir fitne (belâ) yapmasın. Çünkü şeytan ve kabilesi sizi, kendilerini göremeyeceğiniz yerlerden görürler. Biz şeytanları iman etmeyeceklere dostlar yaptık"²⁴ "Ey iman edenler, şeytanın adımları ardınca (süslü püslü gösterdiği yollara)

22. el-Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed, el-Cami' li-Ahkâmî l-Kur' an, Mısır, 1967, VII/171

23. A' raf 13-18

24. A' raf 27

gitmeyin. Kim şeytanın adımlarına uyarsa şüphesiz ki o, kötülüğü ve meşru olmayanı emreder. Eğer üzerinizde Allah' ın fazlı ve rahmeti olmasaydı, içinizden hiç biri ebediyyen temize çıkmazdı. Fakat Allah, dilediğini temize çıkarır. Allah hakkıyla işiten, (herşeyi) kemaliyle bilendir."²⁵

Şüphesiz Allah (c.c.) mü' min kullarını şeytanın izini takip etmekten, gittiği yoldan gitmekten sakındırmıştır. kim de şeytanla mücahede bulunmaz, onun izinden giderse Allah' ın emirlerine muhalefet etmiş olur. Kul şeytanın şerinden daima Allah' a sığınmalı, onun ezeli düşmanı olduğunu bilerek ona göre tedbirini almalıdır. Kul iman konusunda kalbe düşecek şüphe ve kuşku, bozuk irade ve arzuları defetmek için şeytanla cihad etmelidir. Zira şeytan kişiye ümitler vâdeder; mal, şöhret gibi gelip geçici şeyler temenni ettirir, fakir düşmekten korkutur, kötülükleri emreder, takva ve hidayet, iffet ve sabırdan, hâsılı imanın bütün güzel huylarından meneder. Kul şeytanın vâdini yalanlamak ve emrine isyan etmek suretiyle onunla cihad eder.²⁶

Nefsiyle ve şeytanla cihad eden kimse bundan da güç, kuvvet ve destek olarak Allah adının en yüce, en üstün olması için Allah düşmanlarıyla kalbiyle, diliyle, eliyle ve malıyla cihad eder.

Ayet ve hadislerde geçen savaş ve cihad lafızları Allah yolunda cihad edenler şeklinde zikredilmektedir. Bu da esas gayenin ilâyi kelimetullah gibi mukaddes bir gaye için cihad edileceğine delalet etmektedir. Bu nedenle bundan sonraki bölümlerde "Cihad- ı Asgâr" olarak belirtilen zâhiri düşmanla cihadı ele alacağız.

25. Nur 21

26. İbn Kayyım el-Cevziyye, a.g.e., III/23, 25

BİRİNCİ BÖLÜM

CİHADIN MERHALELERİ

1. CİHADA İZİN ÖNCESİ: İslâm' da Mekke döneminde müslümanlara cihada izin verilmemiştir. Bu dönemde müşriklerin her çeşit zulüm ve baskılarına sabretmek, sükûnetle hareket etmek, en güzel şekilde Allah' ın dinine davetle emrolundular. Aynı zamanda müşriklere karşı silah ve kuvvet kullanmaktan da menedildiler. Bu dönem peygamber (s.a.v.)' in risaletinden Medine' ye hicretine kadar devam etmiştir.²⁷

İbn Kayyım el-Cevziyye şöyle diyor: Cihad, İslam' ın en yüksek zirvesi ve kubbesi olup, mücahidlerin cennetteki makamları da en yüksek makamlar olduğundan ötürü ki, dünyada üstünlük mücahidlere ait olduğu gibi, dünya ve ahirette en üstün olanlar da onlardır. Allah Rasûlü (s.a.v.) cihadın tam tepe noktasında, doruğunda idi. Cihadın her çeşidini yapabilmisti. Allah yolunda kalp ve gönülle, davet ve anlatımla, kılıç ve mızrakla gerektiği gibi layıkıyla cihad etmiştir. O' nun yaşamının saatleri kalbiyle, diliyle ve eliyle cihad etmekle dopdoluydu. Bundan dolayı en çok anılan, adı en yüce ve Allah katında kadri en muazzam olan O' dur.

Cenab- ı Hak Hz. Muhammed (s.av.)' i Peygamber olarak gönderdiği andan itibaren O' na cihadı emretti. Buyurdu ki: "Dileseydik her memleket halkına

27. el-Ömerî, Ekrem Ziya, el-Müctemeu' l-Medenî fî Ahdi' n-Nübüvve, y.y., 1984, 17; İbn Teymiye, T. Ahmed, Mecmûatü Fetâvâ Şeyhü' l-İslam İbn Teymiye, Beyrut, t.y., XXVIII/34

bir uyarıcı gönderirdik. Kafirlerle uyma (boyun eğme) ve onlara karşı büyük bir cihad ile mücadele yap"²⁸ Bu sure Mekke' de inen surelerden olduğu halde Allah, bu surede huccet (delilleri ortaya koyma), anlatım ve Kur' an- ı tebliğ suretiyle kafilere karşı cihad edilmesini emretmiştir.²⁹

Bu dönemde müslümanların düşmanlara karşı tavrını tesbit eden ayetlerden bazıları şöyledir:

"Allah' ın emri gelinceye kadar onları affedin ve kınamayın, şüphesiz Allah her şeye kadirdir."³⁰

"İçlerinden pek azı müstesna, sen onlardan daima hainlik görürsün. Yine de onları affet, aldırma; çünkü Allah iyilik edenleri sever."³¹

"Onların (inkarcıların) diyeceklerine sabret ve güzelce onlardan ayrıl".³²

"(Sen kötülüğü) en güzel olan iyi hareketle önle. O vakit bakarsın ki, seninle arasında bir düşmanlık bulunan, yakın bir dost gibi olmuştur."³³

"İnananlara söyle; Allah' ın (azab)günlerinin geleceğini ümid etmeyenleri bağışlasınlar. Çünkü (Allah) her kavme kazandıklarının karşılığını verecektir."³⁴

Müslümanların savaştan alıkonulduklarını açıkça ifade eden bir ayeti kerimede de Cenab- ı Hak şöyle buyuruyor:

"Kendilerine "ellerinizi savaştan çekin, namazı kılın, zekat verin" denenlere bakmaz mısın? Şimdi onların üzerine savaş farz kılınca, içlerinden bir

28. Furkan 51, 52

29. İbn kayyım el-Cevziyye, a.g.e., III/19

30. Bakara 109

31. Maide 13

32. Müzzemmil 10

33. Fussilet 34

34. Casiye 14

topluluk, insanlardan, Allah' dan korkar gibi, hatta daha şiddetli bir korku ile korkuyorlar...."³⁵

İbn- i Abbas' tan rivayete göre Abdurrahman b. Avf ve arkadaşları peygamber (s.a.v.)' e gelerek: "Ey Allah' ın Rasulü, "Biz müşrik iken kadri yüce, kuvvetli idik, müslüman olunca hor ve hakir olduk" dediler. Bunun üzerine Allah Rasulü (s.a.v.): "Ben affetmekle emrolundum. sakın (müşriklerle) savaşmayınız." buyurdular.

Medine' ye hicretten sonra onlara savaşla emredince savaştan çekindiler. Bunun üzerine "Kendilerine savaştan ellerinizi çekiniz..." Nİsa 77. ayeti nazil oldu.³⁶

Bu ayeti kerimeler ve hadisi şerifte görüldüğü üzere Mekke' de müşriklerin bunca zulmüne rağmen müslümanlara kuvvet kullanmaya, cihada izin verilmemiştir. Çünkü onlara affetmek, sabır ve teennî ile hareket etmek emredilmiştir.

MEKKE DÖNEMİNDE CİHADDAN MENEDİLİŞİN HİKMETİ

1. Müslümanlar Mekke' de azınlıkta idiler. Muhasara altında bulunuyorlardı. Hernekadar Daru' l-Erkam ve başka yerlerde İslâm' ı öğrenmek için bir araya geliyorlarsa da, müşriklere karşı koyacak güç ve üstünlükleri yoktu. Bunun için de müslümanların müşriklerin eziyetlerine sabretmesi, ibadetlerle imanlarını sağlamlaştırarak kendilerini kuvvetlendirmeleri, başkalarını da İslama davet ederek çoğalmaya yönelmeleri gerekiyordu. Allah' ın izniyle çoğaldılar, kuvvetlendiler, yardımcıları ve onları himaye edecek dayanakları oldu. Medine' ye hicret ettiklerinde de kendilerine cihad izni verildi.³⁷

35. Nisa 77

36. en-Nesâi, Ebû Abdurrahman b. Şuayb, Sünenu' n-Nesâi, İstanbul, 1981, Cihad 1; es-Suyûtî, Celâluddin Abdurrahman, ed-Dürri' l-Mensûr fi' t-Tefsîri' l-Me' sûr, Beyrut, 1983, II/594

37. İbn Kesir, İmamüddin Ebu' l-Fidâ İsmail, Tefsiru' l-Kur' anî' l-Azim, beyrut, 1987, V/538; es-Sâbûnî, M. Ali, Ravâiu' l-Beyan Tefsîru Âyati' l-Ahkâm, y.y., 1980 I/229; el-Ömerî, a.g.e., 17

2. Mü' minlerin nefislerini komutanın emrine boyun eğmeye, emre itaat ederek sabretmeye alıştırmak, nefislerini belli bir eğitimden geçirerek cihada hazırlamaktır. Cahiliye döneminde Araplar şiddetli hamâset sahibi idiler. Zulme karşı saberelemyorlardı. Savaş için yapılan ilk çağrıda cesur ve girişken bir şekilde katılmaya alışmışlardı. Verilen vazifeyi yerine getirmek için bu nevî nefsî alışkanlıkları zabdetmek, yüce bir komutanın emrine boyun eğmek zarurî idi. Böylece Cenab-ı Hakk' ın büyük bir vazife için hazırladığı cemaat, hamiyetle itaat arasında uygun bir denge kurarak kendi alıştığı gibi değil de, istenildiği gibi hareket etmeye mecbur olacaktır.³⁸

3. Arap toplumu şeref ve gururuna düşkün topluluktu. müslümanlar arasında bire iki karşılık verecek kimseler de vardı. Fakat müslümanların eziyetlere tahammül edip sabırla karşılık vermeleri, gururuna düşkün olan arabların gönüllerini okşayıp, İslama karşı sempatilerini artırarak kalplerini harekete geçirebilirdi. Nitekim Kureyşliler; Hâşimioğullarına Muhammed (s.a.v.)' i himaye etmeyi bırakmaları için boykot edince, Hâşimioğullarına baskı fazlalaşmıştır. Fakat henüz müslüman olmamış şeref ve onur sahibi kimseler bu duruma karşı çıkmış, hatta yaptıkları antlaşmayı içeren sahifeleri yırtıp atmışlardır. Böylece bu durum sona ermiştir.³⁹

4. Müslümanlar Mekke' deki evlerinde aileleriyle birlikte yaşıyorlardı. Müşrik olan aile fertleri müslümanları dinlerinden vazgeçirmek, tekrar şirk ve delâlete döndürmek için her türlü eziyeti reva görmekten çekinmiyorlardı. Şayet müslümanlara o gün kendilerini koruma izni verilmiş olsaydı; her evde bir savaş başlayacak her aileden kan akacaktı. Böyle bir şey de İslam' a davetin maslahatına olmayacak, aileleri fitne ve tefrikaya sokacak, müslümanların mahvına sebep olacaktı.⁴⁰

38. Kutub, Seyyid, Fî Zilâli' l-Kur' an, Terc: M. Emin Saraç, İ.H. Şengüler, Bekir Karlığa, İst., t.y., I/384; Sabûnî, Âyâtü' l-Ahkam I/229

39. Sabûnî, Âyâtü' l-Ahkam I/229, Kutub, Fî Zilâl, I/385

40. Sabûnî, Âyâtü' l-Ahkam I/230, Kutub, Fî Zilâl, I/385, el-Ömerî, a.g.e., 17

CİHADA İZİN VERİLMESİ

Allah Teâlâ müslümanlara Mekke' de iken sabrı, affı ve bağışlamayı emrediyordu. Kullarına olan rahmeti ilâhisinin gereği kendilerine kalabilecekleri, sığınabilecekleri bir yer, bir İslam yurdu bulununcaya kadar savaşa izin vermedi. Nihayet Medine- i Münevvere ilk İslam yurdu olup müslümanlar kuvvetlenince kendilerine savaşa izin verildi.⁴¹

Savaşa izin verildiğine dair ilk nazil olan ayeti kerime' de şöyle buyruluyordu: "Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmalarına izin verildi. Şüphesiz Allah onlara yardım etmeğe kâdirdir."⁴²

İbn Abbas (r.a.)' den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü (s.a.v.) Mekke' den (müşrikler tarafından) çıkarılıp (Medine' ye hicret ederken) Ebû Bekr (r.a.): "peygamberlerini çıkardılar. Biz Allah' ın kullarıyız ve yine O' na döneceğiz. Elbette helak olacaklar." dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ bu ayeti indirdi: "Zulme uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmalarına izin verildi...." Ebû Bekr (r.a.) diyor ki: " (Bu ayet nazil olunca), artık kâfirlerle ileride mutlaka savaş olacağını anladım."

İbni Abbas (r.a.): "Savaş hakkında nazil olan ilk âyet budur." demiştir.⁴³

Şu halde bu durum zikredilen âyetin peygamber (s.a.v.)' in Mekke' den Medine' ye hicreti esnasında nazil olduğuna delalet etmektedir. Bu âyet cihad hakkında nazil olan ilk âyettir.

Bazıları cihad hakkında nazil olan ilk âyet "Allah yolunda size savaş açanlarla savaşın."⁴⁴ ayetidir demişlerdir.⁴⁵

41. el-Bûti, M. Said Ramazan, Fıkhu' s-Sîre, y.y., 1980, 169

42. Hac 39

43. Tirmizi, Tefsîru' l-Kur' an 23, Nesâi, Cihad 1, Sûyûtî, a.g.e., VI/57, İbn Kesir, a.g.e., II/235

44. Bakara 190

45. et-Taberî, Ebû Ca' fer Muhammed b. Cerir, Câmiu' l-Beyân an-Te' vîli, Âyi' l-Kur' an, Beyrut, 1984, I/189; ez-Zemahşerî, Ebu' l-Kasım Cârullah Mahmud b. Ömer, el-Keşşâf an-Hakâiki' t-Tenzil, Beyrut, t.y., I/118; Kurtubî, a.g.e., II/347

Fakat İbn- i Cerîr et-Taberî' nin tefsirinde cümledeki ifadeden cihad hakkında nazil olan ilk ayetin bu olmadığı meydana çıkmaktadır. Çünkü Medine' de savaş hakkında nazil olan ilk ayet budur dedikten sonra; bu ayet nazil olduğunda peygamber (s.a.v.) kendilerine savaş açanlarla savaşıyor, savaş açmayanlardan da geri duruyordu. Tâ ki Berâe suresi nazil oluncaya kadar demektedir.⁴⁶

Kurtubî' de "Zulme uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmalarına izin verildi..." (Hac 39.) ayetine gelince önceden ifade ettiği görüşünün hilafına, bu ayet Kur' an' da geçen ve müşriklerden yüz çevirme, onları terketme ve nihayet onların affını bildiren bütün ayetleri nesheder, Bu ayet savaş hakkında ilk nazil olan ayettir" demiştir.

İbn- i Abbas ve İbn- i Cerir' in bu ayet Rasulullah (s.a.v.)' in Medine' ye hicreti esnasında nazil oldu dediklerini beyandan sonra yukarıda geçen Tirmizi ve Nesâî' nin rivayet ettiği İbn- i Abbas ve Ebû Bekr es-Sıddık' ın sözleriyle istidlal etmiştir.⁴⁷

Ebû Bekr İbnü' l-Arabî bu konuda şöyle demiştir. Sahih olan görüş; ilk önce "... **وَقَاتِلُوا** " **أُذْنُ لِلَّذِينَ يَقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَالِمُوا** " ayeti, daha sonra da " **وَقَاتِلُوا** " ayetinin nazil oluşudur. Savaşa önce izin verilmiş sonra da bu farz olmuştur. Çünkü savaş hakkındaki izin ayeti Mekki, bu ayet ise bilâhare inen Medenî bir ayettir.⁴⁸

Bütün bu zikredilenlerden, cihada izin verildiğine dair nazil olan ilk ayetin " **أُذْنُ لِلَّذِينَ يَقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَالِمُوا** ... " olduğu anlaşılmaktadır.

46. et-Taberi, a.g.e., II/189

47. Kurtubî, a.g.e., XII/68

48. İbn Arabî, Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah, Ahkâmu' l-Kur' an, y.y., t.y., I/102

CİHADIN EMREDİLİŞİ

Peygamber (s.a.v.)' in Medine' ye hicretinden bir müddet geçtikten sonra müslümanların adedi önceden görülmemiş bir şekilde artmaya devam ediyordu. Birbirlerine düşmanlık besleyenlerin kalpleri birbirlerine alışmaya, aralarındaki sevgi bağları kuvvetlenip güçlerine güç katılınca cihadı emreden ayetler inmeye başladı.

Hicretten sonra cihadla emreden ilk ayeti kerimede⁴⁹ şöyle buyruluyordu:

"Size savaş açanlarla siz de Allah yolunda savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Şüphesiz Allah aşırı gidip haddi tecavüz edenleri sevmez."⁵⁰

Cihadın emredilişinden önceki merhalede sadece izin verilmişti. Bu da yeni gelişmelere müslümanların kendilerini hazırlamaları içindi. Bunun akabinde düşmanların hücum ve taarruzuna cihad ile mukâbele ve müdâfaya emir geldi.

Bu ayet- i kerime ile Rasulullah ve ashâbının takib edecekleri plan belirlenmişti. Savaş açanlarla savaşmak, barış isteyenlerle barış yapmak... Aynı zamanda barışa meyledenlerle de şu ayeti celilede beyan edildiği şekilde barışa meyledip yanaşmak gerekiyordu:"Eğer düşmanlar barışa yanaşırlarsa, sen de ona yanaş ve Allah' a güven. Allah onların (sözlerini) işitcidir, (niyetlerini) bilicidir"⁵¹

Hicretin ikinci yılında cihadın farziyyetini açıkça ifade eden ayeti kerimede de şöyle buyuruluyordu:⁵²

"(Ey mü' minler) hoşunuza gitmediği halde din düşmanları ile savaşmak üzerinize farz kılındı. Olur ki, bir şey hoşunuza gitmezken, sizin için o hayırlı olur

49. Kurtubi, a.g.e., II/347; Çantay, Hasan Basri, Kur' an- ı Hakîm ve Meâl- i Kerim, İst., 1980, I/ 66, 187 Nolu Not.

50. Bakara 190

51. Enfal 61

52. el-Merâğî, Ahmed Mustafa, Tefsîru' l-Merâğî, Mısır, 1974, I/132; Sabık, es-Sceyyid, Fıkhü' s-Sünne, Beyrut, 1987, III/10; İbn Teymiye, a.g.e., XXVIII/350

ve bir şeyi de sevdiğiniz halde o, hakkınızda şer olur. Allah bilir, siz bilemezsiniz."⁵³

Nihayet hicretle bu işkencelere ve eziyetlere katlanma dönemi yavaş yavaş bitiyor, Rasulullah (s.a.v.) ve ashabı savunma harbine, cihada memur oluyordu.

Bundan sonra da peygamber (s.a.v.) civardaki bazı bölgelere seriyyeler⁵⁴ tertip edip göndermiştir.

İLK SERİYYELER

Peygamber (s.a.v.)' in hazırlayıp gönderdiği seriyyelerin başlıcaları: Hamza b. Abdulmuttalib, Ubeyde b. Haris, Sa' d b. Ebî Vakkas seriyyeleridir.

- Hamza b. Abdulmuttalib Seriyyesi: Rasulullah (s.a.v.)' in Medine' ye hicretinin yedinci ayının başlarına razılayan Ramazan' da, Şam' dan dönmekte olan ve üçyüz kişi ile korunan Kureyş kervanını murakabe ve taarruz için otuz kişilik bir müfreze ile sevkolunmuştur. İlk İslam sancağı da bu müfreze verilmiştir. Medine civarındaki Iys kasabasının sahil cihetinde düşmanla karşılaştılar. Bu sırada Cüheyne kabilesinden Mecd b. amr araya girerek kıtâle mâni olmuştur.⁵⁵

- Ubeyde b. Haris seriyyesi: Hicretin sekizinci ayının başlarına rastlayan Şevval' de altmış kişiden oluşan bir müfreze Ebû Süfyan' ın maiyyetinde Mekke' den Mısır' a gitmekte olan iki yüz kişilik bir fırkaya taarruz için sevkolunmuştur. Rabîğ vadisinde iki taraf karşılaştıysa da kılıç çekmediklerinden aralarında harb vukû bulmamıştır. Yalnız Sa' d b. Ebî Vakkas bir ok atmış ve İslam' da Allah yolunda ilk ok atmak şerefine nail olmuştur.⁵⁶

53. Bakara 216

54. Seriyye; Dörtten dörtyüze kadar olan asker müfrezesi demektir. Seriyyeleri teşkil eden erler genellikle geceleyin yürüyüp, gündüzleri saklanırlar. (Bilmen, a.g.e., III/350)

55. el-Vâkıdî, Muhammed b. Ömer, Meğazi' l-Vâkıdî, y.y., 1966, I/9, 10; Miras, Kamil, Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Ankara, 1985, X/132; İbn Kayyım el-Cevziyye, a.g.e., III/205

56. el-Vâkıdî, a.g.e., I/9, 10; Miras, a.g.e., X/132, İbn Kayyım el-Cevziyye, a.g.e., III/205

- Sa' d b. Ebî Vakkas seriyyesi: Hicretin dokuzuncu ayı olan Zilkâde ayının başlarında yirmi kişiden oluşan bir müfreze sevk olunmuştur. Bunlar beş gün müddetle geceleri gidip gündüzleri gizlenerek Cuhfe civarında Hezaz suyuna kadar varmışlardır. Burada kervanın geçmiş olduğunu öğrenerek geri dönmüşlerdir.⁵⁷

Bunlar hicretin ilk yılında gönderilen seriyyelerdir. Daha sonra da bazı seriyyeler gönderilmiştir.

İLK SERİYYELERDEN MAKSAT

Gönderilen bu seriyyelerden maksat Kureyş' in Suriye' ye giden ticaret yolunu kapamak idi. Çünkü Kureyş Medine' de de müslümanları rahat bırakmıyordu. Müslümanlarda onlara karşı çareler ve tedbirler düşünüyorlardı.

İşte bu seriyyeler Kureyş' e bir nevi ültimatoma mahiyetinde idi. Eğer onlar şiddet siyasetinde devam ederek olurlarsa, müslümanlar da Mekke' nin can damarı olan ticaret yolunu murakabe altında bulundurup gerektiğinde keseceklerini Kureyş' e bildirecek; onlarda bu ticaretin tehlikeye düştüğünü elbette düşünecek, Medine' deki müslümanlarla iyi geçinmeye çalışacaklardı.

Şu halde bu seriyyeler; gözdağı vermek, düşmanın hareketini kontrol altında tutmak, hem müşrikleri, hem de Medine' deki yahudileri korkutmak, Medine' yi muhtemel bir tecavüzden korumak maksadıyla çıkarılmıştır.

Zikrettiğimiz bu seriyyelerin üçünde de çatışma olmamış; kan dökmemiş ve yağmalama yapılmamıştır.⁵⁸

57. Miras, a.g.e., X/132, İbn Kayyım el-Cevziyye, a.g.e., III/206

58. Berki, Ali Himmet ve Keskiöğlu, Osman, Hâtemü' l-Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı, Ankara, 1972, 207

İLK GAZVELER

Rasulullah (s.a.v.); zaman zaman etrafa seriyyeler gönderdiği gibi Medine ile Mekke arasındaki Kureyş' in planlarını ve hareketlerini önlemek için bizzat kendiside askeri yürüyüşlere katılmıştır. Rasulullah (s.a.v.)' in katılıp bizzat idare ettiği askeri harekata "gazve" denir.

Rasulullah' ın ilk gazvesi altmış kişilik müfreze ile Ebvâ' ya yapılan gazvedir, Veddân denilen mevkiye kadar varmışlardır. Hicretin ikinci yılı safer ayında yapılmıştır. Aynı yıl içinde Buvat, Uşeyre, Küçük Bedir (Safevân) ve Büyük Bedir gazveleri olmuştur. İlk dördünde düşmanla karşılaşılmamış ve kan dökmülmüştür. Büyük Bedir gazvesi müslümanların yaptığı ilk savaştır.⁵⁹

CİHADIN HÜKMÜ:

Dört mezhebin fukahası cihadın hükmü konusunda görüş birliğine varmışlardır. Buna göre müslümanlardan bir kısmının cihada katılmasıyla diğerlerinin üzerinden düşer, yani cihad bu durumda farzı kifayedir. Yalnız hiç bir kimse cihada gitmeyecek olursa hepsi günahkar olur.⁶⁰

Allah Teâlâ buyuruyor ki: "Mü' minlerden özür sahibi olmaksızın cihaddan geri kalanlarla, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlar bir olmazlar. Allah mallarıyla ve canlarıyla savaşanları derece bakımından oturanlardan çok üstün kıldı. Bununla beraber Allah ikisine de cenneti vâdetmiştir."⁶¹

Bu ayeti kerimede Allah Teâlâ cihada katılan mücahidlere ve cihaddan geri kalanlara da cennet vâdediyor. Bu da cihada katılan bir kısım insanlar bulununca cihaddan geri kalanların günahkar olmadığına delalet etmektedir.⁶²

59. İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik, es-Siretü' n-Nebeviyye, Mısır, t.y., II/626 vd.; İbn Kayyim el-Cevziyye, a.g.e., III/206; Buhârî, Meğâzî 1

60. İbnü' l-Hümmam, Kemalüddin, Fethu' l-Kadir, y.y., 1977, V/437; el-Kâsânî, Alâüddin Ebu Bekr b. Mes' ud, Bedâiyu' s-Sanâyi' fi Tertibi' s-Serâyi' Beyrut, 1982, VII/98; İbn Ebi' l-Abbas, Şemsüddin Muhammed, Nihâyetü' l-Muhtâc ilâ Şerhi' l-Minhâc, Beyrut, 1984, VIII/45; İbn Kudâme, Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed, el-Muğnî, Kahire, t.y., IX/178; İbn Rüşd, Muhammed b. Ahmed, Bidâyet' ül-Müctehid ve Nihâyetü' l-Muktesid, Mısır, t.y., I/466

61. Nisa 95

62. İbn Kudâme, a.g.e., IX, 178

Yine Cenab- ı Hak buyuruyor ki; "(Bununla beraber) Mü' minlerin hepsinin (topyekün savaşa çıkmaları uygun değildir. O halde (onların her sınıfından yalnız birer zümre savaşa gitmeli), Kimi de din ilimlerini öğrenmek ve kavimleri savaştan kendilerine döndüğü zaman onları Allah' ın azabı ile korkutmak için geri kalmalıdır...)"⁶³

Peygamber (s.a.v.) seriyyeler gönderir kendisi ve bir kısım ashabı geri kalırlardı.⁶⁴

Ancak cihad için umumi çağrı (seferberlik) yapılırsa, o zaman cihada gitmek farzı ayn olur.⁶⁵

Cihad şu üç durumda farzı ayn olur.

1. iki ordu veya iki topluluk karşılaştıklarında orada bulunanların savaş saflarına katılmaları gerekir.

Allah Teâlâ buyuruyor ki: "Ey mü' minler, bir düşman topluluğu ile karşılaştığınız zaman sebat edin..."⁶⁶

"Ey mü' minler, toplu olarak kafirlerle karşılaştığınız zaman, onlara arkınızı çevirmeyin, kaçmayın."⁶⁷

2. Kafirler bir İslam memleketine girdiklerinde, oranın halkının onlarla savaşması ve onları defetmesi gerekir.

"Allah Teâlâ buyuruyor: "Size savaş açanlarla siz de Allah yolunda çarpışın ve onlar harbe başlamadan önce siz başlayıp aşırı gitmeyin...."⁶⁸

3. Emir, bir kavmi savaşa çağırdığında herkesin onunla beraber savaşa katılması gereklidir.

63. Tevbe 122

64. el-Kâsânî, a.g.e., VII, 98; İbn Kudâme, a.g.e., IX, 178

65. İbn Hümam, a.g.e., V, 437

66. Enfal 45

67. Enfal 15

68. Bakara 190

Allah Teâlâ buyuruyor: "Ey iman edenler, size ne oldu ki, size Allah yolunda topluca savaşa çıkın, seferber olun dendiği zaman yere meyledip ağır-laştınız? Yoksa ahiretten vaz geçip dünya hayatına mı razı oldunuz? Fakat ahiretin yanında dünya hayatının zevk ve faydası pek az bir şeydir."⁶⁹

Peygamber (s.a.v.)' de bir hadislerinde "Savaşa çağrıldığınızda hemen koşunuz"⁷⁰ buyurmuştur.

Görülüyor ki Allah yolunda savaş İslam' ın farzlarından biridir. Bütün müslümanlar terkettiklerinde hepsi birden günahkar olurlar. Fakat bir kısmı düşmana karşı Allah' ın kelamını yüceltmek ve dinini korumak için çıkarlarsa diğerlerini de günahkar olmaktan kurtarırlar.

69. Tevbe 38

70. el-Buhari, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, el-Câmiü' s-Sahih, İstanbul, 1981, Cihad 1; Müslim, Ebu' l-Hüseyn Müslim b. Haccac, Sahih- u Müslim, İstanbul, 1981, Hac 82; İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid, Sünen- ü İbn Mâce, İstanbul, 1981, Cihad 9; Tirmizi, Siyer 33

İKİNCİ BÖLÜM

BİLİNİP GÖRÜNEN DÜŞMAN KAFİRLERLE CİHAD

Rasulullah (s.a.v.) Mekke' de peygamberliğini ilan edince, müşrikler ona karşı cephe aldılar. İslamın yayılışına engel olup, İslam' a girmek isteyenleri de baskı altında tutarak, müslüman olanlara her türlü işkence, eza ve cefayı yapıyorlardı.¹

Müslümanlara yapılan bu zulüm ve baskıya rağmen düşmanla savaş izni verilmemiş, memleketlerinden hicret etmelerine bile sebep olmuştur. Zamanla müslümanların savaşmasına izin verilmiş,² daha sonra da Allah Teâlâ kendisine savaş açanlarla savaşmasını ve savaş açmayanlara ilişmemesini emretmiştir.³ Nihayet bütün müşriklerle savaşmak farz kılınmıştır.⁴

Savaşı ilk başlatan ve bilfiil savaş ilan edenler müşriklerdi. Müslümanlar ise kendilerini müdafa ve saldırıyı önleme durumunda diler. Allah Rasûlü ile O' na inananlara yaptıkları yetmiyormuş gibi, Mekke müşrikleri hicretten sonra Medine' nin Evs ve Hazrec kabileleri müşriklerine Peygamberi himayeden vazgeçip O' nunla savaşmaları ve aksi halde kendilerine savaş açacaklarına dair ultiमत verdiler.⁵

Müslümanlara karşı ilan edilen bu savaşa mukabil Medine' de Yahudiler ve diğer gayri müslimlerle yapılan anlaşmada Kureyş ile olan alakanın harp hali olduğu belirtilmiş, onlarla işbirliği ve yardımlaşma yasaklanmıştı. Diğer top-

1. Algül, Hüseyin, İslam Tarihi, İst., 1986, I/121

2. Hac 39

3. Bakara 190

4. Bakara 216; ibn Kayyim el-Cevziyye, a.g.e., III/107

5. Hamidullah, Muhammed, İslam'da Devlet İdaresi, (Terc: Kemal Kuşçu), İst., 1963, 88

lumlarla yapılan ilişkiler barış esasına dayandırılmış, tarafsızlıklarına saygı gösterileceği bildirilmiştir.⁶

Müslümanlarla Mekke müşrikleri arasındaki bu savaş haline onların sebep olduğu âyet- i kerime de şöyle belirtilmiştir. "Yeminlerini bozan, peygamberi sürgüne göndermeye azmeden bir toplumla savaşmamız gerekmez mi? Üstelik sizinle (muharebeye) önce onlar başlamışlardır. Onlardan korkuyormusunuz?"⁷

Rasulullah (s.a.v.) kendileriyle barış yapmak isteyenlerle barış (sulh) yolunu tercih ederken nihayet tevbe suresi nazil oldu. Bu surede Allah yolunda cihad umumilik kazanıyor, müslümanlarla müşrikler arasında takip edilecek siyasi ilişkilerin nasıl olacağı belirtiliyor ve azıtan kafirlere karşı savaşılması kesin hükme bağlanıyordu.

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"Allah ve Rasûlünden kendileriyle andlaşma yapmış olduğunuz müşriklere bir ihtar (ültimeatımdır).

(Ey müşrikler!) Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. İyi bilinki siz Allah' ı aciz bırakacak değilsiniz. Allah ise kafirleri rezil (ve perişan) edecektir.

Hacc- ı Ekber gününde Allah ve Rasûlünden insanlara bir bildiridir. Allah ve Rasûlü müşriklerden uzaktır. Eğer tevbe ederseniz bu sizin için daha hayırlıdır. Ve eğer yüz çevirirseniz bilin ki, siz Allah' ı aciz bırakacak değilsiniz. Kafirlerle elem verici azabı müjdele.

Ancak kendileriyle andlaşma yaptığınız müşriklerden (andlaşma şartlarına uyan) hiç bir şeyi size eksik bırakmayan ve sizin aleyhinize herhangi bir kimseye arka çıkmayanlar (bu hükmün) dışındadır. Onların andlaşmalarını süreleri bitinceye kadar tamamlayınız. Allah (haksızlıktan) sakınanları sever.

6. Gazzâli, Muhammed, Fıkhü' s-Sîre, Kahire, 1965, 197

7. Tevbe 9

Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayın, onları hapsedin ve her gözetleme yerinde oturup onları bekleyin"⁸

"Müşrikler nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa, siz de onlara karşı topyekün savaşın ve bilin ki Allah (fenalıktan) sakınanlarla beraberdir."⁹

"Ey peygamber kafirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara sert davran, onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü bir varış yeridir."¹⁰

"Ey iman edenler, kafirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar sizde (kendilerine karşı) bir sertlik bulsunlar. Bilin ki, Allah sakınanlarla beraberdir."¹¹

"Kendilerine kitab verilenlerden Allah' a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Rasulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendine din edinmeyen kimselerle, küçülüp (boyun eğerek) elleriyle cizye verinceye kadar savaşın."¹²

Gerek bu ve gerekse aynı anlamı taşıyan diğer ayetlerde kafirlere karşı müslümünların takınacağı tavır ifade edilmektedir. Buna göre; tevbe suresinin başındaki ayetlerden itibaren, Allah ve Rasulünün bütün müşriklerden beri oldukları belirtildikten sonra onlarla ilgili nihâf münasebetlerin nasıl olacağı beyan buyuruluyor. Cenab- ı Hak tayin edilen dört aylık -Zilhiccenin onundan Rebiu' l- Âhirin onuna kadar- olan sürenin¹³ bitmesi ile her müşriki buldukları yerde, gerek Harem- i Şerif dahilinde ve gerek haricinde öldürmelerini, esir almalarını, hapsedmelerini veya geçit yerlerini tutmalarını ve henüz başka bir icraata girişmeden onlara kaçıp kurtulma fırsatı vermemelerini, onlar tarafından herhangi bir taarruzu

8. Tevbe 1-5

9. Tevbe 36

10. Tevbe 73

11. Tevbe 123

12. Tevbe 29

13. İbn Kesir, a.g.e., II/345, Kurtubi, a.g.e., VIII/64, Suyûti, a.g.e., IV/131

beklemeden hemen onlara savaş açmalarını emretmiştir. Ta ki, etrafa dağılıp İslamiyet aleyhinde fenalıklarda bulunmaya fırsat bulamasınlar.¹⁴

Müşriklere sadece dört aylık bir mühlet verilmişti. Çünkü İslam' a yapılan davetin üzerinden yirmi iki yıl geçmiş, onlar Hz. Muhammed (s.a.v.)' in doğruluğuna ve risaletinin hak olduğuna artık kanaat getirmişler, fakat cahiliyet saplantıları Allah' ın dinine girmekten onları alıkoyuyordu. İşte müşrikler yirmi iki yıl gerçeği görüp anladıklarından onlara sadece dört ay mühlet verilmiştir.¹⁵

Cenab- ı Hak' kın "Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde oturup onları bekleyin"¹⁶ ayet- i celilesi, yaptıkları müâhede hükümlerine riayet etmeyen ve bilâhere tevbe edip İslamiyeti kabul etmeyen müşriklere karşı müslümanların savaşa mezun olduklarını açıklayan ayettir.

Dahhak b. Müzahim kılıç ayeti dediği bu ayet hakkında şöyle demiştir: "Muhakkak ki, bu Hz. Peygamber (s.a.v.) ile müşriklerden herhangi birisi arasında bulunan her andlaşmayı, konulmuş her müddeti neshetmiş kaldırmıştır."

Avfî' de bu ayet hakkında İbn- i Abbas' tan rivayetle şöyle demiştir: Berâe' nin nazil olması ve haram ayların çıkmasından beri müşriklerden hiçbirisi için ne bir andlaşma ve ne de bir zimmet kalmamıştır. Bu ayet inmezden önce müşriklerden kendi lehine bir andlaşma bulunanların süresi dört aydır. Bu süre Berâe' nin ilanr edildiği günden başlayıp Rebîu' l-Ahir ayının başından onuncu güne kadardır.¹⁷

Bu ayetten anlaşıldığı üzere müşriklerle savaştan gaye; onların müslüman olup İslam' ın gereklerini yerine getirmeleri, namaz kılmaları, zekat vermeleridir. Yoksa Ehli kitab hakkında denildiği gibi cizyeyi verinceye kadar ken-

14. Elmalılı, a.g.e., IV/2456

15. Eyyûb, Hasen, el-Cihad ve' l-Fidâiyye fi' l-İslâm, Beyrut, 1983, 65

16. Tевbe 5

17. İbn Kesir, a.g.e., II/350

dileriyle savaşınız denilmemiştir. Ya İslam veya ölüme mahkumdurlar. Müşriklerle fitne (yani şirk) tamamen yok edilinceye ve din (kulluk) yalnız Allah için oluncaya kadar savaşmak gerekir.¹⁸ Binaenaleyh bunlarda Hak olan tevhid dini İslamdan başka bir şey bulunmasın fitnenin başı olan şirk kalsın.¹⁹ Bunun için Rasulullah (s.a.v.) "Ben insanlara "Lâ ilâhe illallah" diyecekleri ana kadar savaşmaya me-murum, onu dedikleri zaman benden canlarını kurtarırlar"²⁰ buyurmuştur. Diğer Ehli kitab cizye ile canlarını kurtarabilecekleri halde, bunlara bu mücade ve-rilmemiştir.

İslam' ın Arap müşriklere ve putperestlere karşı sert tavrının sebebi ise, insanın yüceliğine zıt olan şirk tohumları ve batıl hurafeleri yok ederek insanlığı korumaktı. Diğer taraftan İslam' ın doğduğu bu bölgede yerini sağlamlaştırması için bu gerekliydi. Müslümanların ilk savaşları müşriklerle olmuştu. Hicaz, Rum ve Fars ordularından korunmak için de onları korkutacak ve tecavüzleri en-gelleyecek güce ve sağlam bir merkeze ihtiyaç vardı. Onlara karşı yapılan savaşlar bu maksada dayanıyordu. Yoksa inancı zorla kabul ettirmek düşüncesine değil.²¹

İbn Cerir der ki: Rasûlullah (s.a.v.) ile müşrikler arasındaki muâhedeler tevbe suresiyle kısımlara ayrılmıştır. Bunlar: Rasulullah (s.a.v.) ile hiçbir şekilde andlaşması bulunmayanlar, kendileriyle süresiz (umûmî) andlaşma yapılanlar, kendileriyle belli bir süreye kadar andlaşma yapılanlar, bir de kendileriyle dört aydan daha az bir süre için andlaşma yapılanlar. Bunlardan Rasulullah (s.a.v.) ile hiçbir şekilde andlaşması bulunmayanlar, dört aydan daha az bir süre için and-laşması olanlarla, süresiz olarak (Beyti şeriften kimseyi menetmemek ve haram aylarda kimseyi korkutmamak üzere) umûmî andlaşma yapılanlar yeryüzünde dört ay dolaşacak, bundan sonra ya İslâm' ı seçecekler yahud da kendilerine karşı ilan edilecek savaşa razı olacaklar. Belli bir vakitle sınırlı andlaşması bulunanların

18. Bakara 193

19. İbnü'l-cevzî, a.g.e., I/234; Elmalılı.a.g.e., II/698; Taberî, a.g.e., II/194,

20. Müslim, İman 36

21. Turnagil, Ahmed Reşid, İslamiyyet ve Milletler Hukuku, İst., 1972, 148

süresi ise, -andlaşma yapılanın andlaşmasını bozmaması, müslümanlara karşı hiç kimseye yardımcı olmaması, onların dışındakilere onların aleyhinde yardımda bulunmaması şartı ile- andlaşmada bulunan süredir.²² Çünkü Allah Teâlâ "Ancak kendileriyle andlaşma yaptığınız müşriklerden (andlaşma şartlarına uyan) hiçbir şeyi size eksik bırakmayan ve sizin aleyhinizde kimseye arka çıkmayanlar müstesnadır. Onların andlaşmalarını, süreleri bitinceye kadar tamamlayınız."²³ buyurmaktadır.

Ehli kitaba gelince; Rasulullah (s.a.v.): "Kendilerine kitab verilenlerden Allah' a ve âhiret gününe inanmayan, Allah ve Rasulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendine din edinmeyen kimselerle; küçülüp (boyun eğerek) elleriyle cizye verinceye kadar savaşın"²⁴ ayeti ininceye kadar Ehli kitab' a karşı savaş ilan etmemiştir. Sadece Ehli kitab' dan olupda andlaşmayı bozan, peygamber (s.a.v.) ve diğer mü' minlere ihanet eden Benî Kaynuka, Benî Kureyza ve Ehli Hayber gibilerine karşı savaş açmıştır. Fakat bu ayet- i kerimeler indirilince Rasulullah (s.a.v.)' in Ehli kitab' a İslam' ı tebliğ etmesiyle İslam' ı kabul edenler müslümanların kardeşi olmuş; kendilerine yapılan tebliği kabul etmeyip kendi hevâ ve heveslerine tâbi olan Allah' a ve âhiret gününe iman etmeyen, Allah ve Rasûlünün haram kılmış olduğu şeyleri haram tanımayan, kendi kitaplarında yazılı olanları inkar edenler; zelil ve mağlup olup İslam devletine cizye verecekleri, İslam' ın himayesi altına girecekleri zamana kadar onlarla cihad edilmesi emredilmiştir.²⁵

Bu umûmî cihad emrinden sonra kafirler üç gruba ayrılmış oldu:

1. Barış ve andlaşma yapılanlar,
2. Savaşılanlar,
3. Zimmîler

22. Taberi, a.g.e., X/45, 48; Elmalılı, a.g.e., IV/2455 vd.

23. Tevbe 4

24. Tevbe 29

25. Eyyub, a.g.e., 65, Kurtubî, a.g.e., VIII/110, Elmalılı, a.g.e., IV/2504 vd.

Allah Teâlâ tevbe sûresinde peygamberine, Ehli kitab' dan olan düşmanlarla cizye vermelerine ya da İslam' a girmelerine kadar savaşmasını, kafirlerle ve münafıklarla cihad etmesini, bunlara sert ve şiddetli davranmasını, kafirlerle yaptığı andlaşmalara onlar sâdık kaldıkları müddetçe uymasını emretti. Peygamber (s.a.v.)' de kafirlere karşı kılıç ve mızrakla, münafıklara karşı da delille ve dille konuşarak cihad etti.²⁶

Mezkur surede kendileriyle andlaşma yapılanlar da üç kısma ayrılıyordu:

1. Savaşılmasını emrettikleri. Bunlar andlaşmalarını bozup andlaşma doğrultusunda hareket etmeyenlerdir. Hz. peygamber (s.a.v.) onlarla savaştı ve onlara galib geldi.

2. Süreli bir andlaşma yapıldıktan sonra andlaşmayı bozup da O' nun düşmanlarına yardım etmeyenler. Allah Teâlâ Hz. Peygamber (s.a.v.)' in bunlar için andlaşma süresini tamamlamasını emretmiştir.

3. Aralarında herhangi bir andlaşma olmayan ve Hz. Peygamber (s.a.v.) ile savaşmayanlar veya mutlak (süresiz) bir andlaşmaya sahip olanlar. Allah Teâlâ Rasulullah (s.a.v.)' e bunlara dört ay süre tanımasını emir buyurmuştur. Bu dört haram ay çıkınca onlarla savaşmıştır.

Allah Teâlâ peygamberine; ahbine sadakat gösterenlerin ahdi tamamlanuncaya kadar andlaşmayı sürdürmesini emretti. Ancak bunların hepside müslüman oldular ve bu müddet zarfında aralarında kafir kalmadı. Zimmîlerden de cizye alındı. Sonra andlaşma ve barış yapılmış olanlarda müslüman olduğundan geriye kendileriyle savaşanlar ve zimmîler olmak üzere iki grub kaldı. Böylece yeryüzünde üç grup insan teşekkül etmiş bulunuyordu.

26. İbn Kayyım el-Cevziyye, a.g.e., III/193

1. İnanmış müslümanlar,

2. Eman verilerek barış yapılmış olanlar, (Sözle, yazı ile ya da kinayeli bir sözle veya işaretle emniyet içerisinde olduğunun bildirilmesi, bundan sonra da onlarla geçici veya süresiz bir andlaşma yapılmasıdır.)

3. Korku içerisinde bulunup savaşıyorlar.²⁷

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, Allah yolunda cihad etmekle insanlığı kula kul olmaktan kurtarıp, Allah' a kulluk ettirmeğe çalışılıyor, Ahidlerine sadık kalanlara asla savaş açılmıyor. Ancak kim ahidini bozar da İslam' a cephe alırsa o kavme karşı cihad yapılıyor.

MÜŞRİKLERDEN ÖLDÜRÜLMELERİ CAİZ OLUP OLMAYANLAR

Kur' an- ı Kerim' de bütün müşriklerin istisnasız olarak öldürüleceği ifade edilmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün"²⁸

"Müşrikler nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa siz de onlara karşı topyekün savaşın ve bilin ki Allah (kötülüklerden) sakınanlarla beraberdir."²⁹

Yine Abdullah b. Ömer (r.a.)' dan rivâyet edilen bir hadisi şerifte Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: "Allah' dan başka ilah olmadığına Muhammed' in Rasûlullah olduğuna şehâdet, namazı ikame ve zekatı edâ edinceye kadar insanlarla savaşmaya memur oldum. Bunları yaptıkları canlarını ve mallarını benden korumuş olurlar."³⁰

27. a.e., III/198, 199

28. Tevbe 5

29. Tevbe 36

30. Müslim, İman 36

Zikrettiğimiz bu ve benzeri âyet ve hadislerle göre bütün müşriklerin öldürülmesi gerekmektedir. Ancak bazı rivayetlerde bu naslara sınırlama getirilmiş, kadın ve çocukların öldürülmesi yasaklanmıştır.

Abdullah b. Ömer (r.a.)'nın rivayet ettiğine göre; "Peygamber (s.a.v.)'in katıldığı gazvelerden birinde öldürülmüş bir kadın bulundu. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v.) kadın ve çocukları öldürmeyi yasakladı."³¹

Rabah b. Rebi' den rivâyet olunduğuna göre O şöyle dedi: Biz Rasulullah (s.a.v.) ile bir gazvede idik. Rasûlullah insanların bir şey üzerine toplanmış olduklarını görünce bir adam gönderdi ve şunların neye toplandığına bak dedi.

(Gönderdiği adam) geldi ve "öldürülmüş bir kadının etrafında toplanmışlar" dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v.): "Bu kadın savaşmıyordu" buyurdu. Önde Halid b. Velid vardı, ona bir adam gönderdi ve "Halid' e söyle, kadını ve (silahsız) hizmetçiyi öldürmesin." buyurdu.³²

Büreyde (r.a.) anlatıyor: Rasulullah (s.a.v.) bir ordunun veya bir serriyenin başına komutan tayin ettiği zaman ona; Allah' a karşı müttaki olmasını tembih eder, beraberindeki müslümanlara da hayır tavsiye de bulunur, sonra şunları söylerdi: "Allah' ın adıyla ve Allah' ın rızası için savaşın, Allah' ı inkar eden kafirlerle çarpışın. Gaza edin fakat ganimete hıyanet etmeyin, haksızlıkta bulunmayın, ölümlerin organlarını kesmeyiniz, çocukları öldürmeyiniz."³³

Ebû Bekr es-Sıddık (r.a.)' de Şam taraflarına bir ordu gönderdi. Kendiside Yezid b. Ebî Süfyanla yürüyerek yola çıktı. Yezid bu ordunun dörtte birine kumandanlık yapıyordu. İddia ettiklerine göre Yezid Hz. Ebu Bekr' e: "-Ya sende binersin ya da ben inerim" dedi. Ebu Bekr: "-Sen inme, ben de binmeyeceğim. Çünkü Allah yolunda her adımın karşılığında bir sevab alıyorum." dedi. Daha

31. Buharî, Cihad 147, 148; Müslim, Cihad 24

32. Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş' as es-Sicistânî, Sünen- ü Ebî Dâvud, İst., 1981, Cihad 121

33. Müslim, Cihad 2; Tirmizi, Siyer 48; Ebû Dâvud, Cihad 90

sonra ona şunları söyledi: Sen kendilerini Allah' a adadıklarını iddia eden zâhitler göreceksin, onları ibadetleri ile başbaşa bırak. Başlarının ortalarını tıraş etmiş başka bir grup daha göreceksin, onları kılıçtan geçir. Sana on şey tavsiye ediyorum: Kadınları, çocukları ve yaşlı ihtiyarları öldürme, meyve veren ağaçları kesme, mamur yerleri tahrib etme...³⁴

Bu ve benzeri rivayetlerden dolayı alimler arasında; kadınların, çocukların, yaşlıların, râhiplerin öldürülmesi ihtilaf konusu olmuş ve demişler ki: - Harbe iştirak ederlerse cumhûr- u ulemaya göre öldürülürler. Küffarın ihtiyarlarına gelince; şâyet harp hakkında fikirlerinden istifade edilirse onlarda öldürülür. Aksi taktirde ihtiyarlarla, râhipler hakkında ihtilaf olunmuştur. İmam- ı Azam' la, İmam- ı Malik' e göre öldürülmezler, İmam- ı Şafii' nin esah olan kavline göre öldürülürler.³⁵

İbn Abbas (r.a.) "sizinle savaşanlarla Allah yolunda sizde savaşınız"³⁶ ayetinin tefsirinde şöyle demektedir. "Kadınları, çocukları, yaşlıları, size barış teklif edip, elini sizden çeken öldürmeyiniz. Eğer öldürürseniz haddi aşmış, aşırı gitmiş olursunuz"³⁷

İmam- ı Kurtubi' de: "Sizinle savaşanlarla siz de savaşın. Kadınları, çocukları, rahib ve benzerlerini öldürmekle aşırı gitmeyin" demektedir.³⁸

Buradaki ihtilaf iki sebepten meydana gelse gerektir:

1. Bu konuda gelen rivayetlerin birbirine zıt olması
2. Öldürmeyi gerektiren sebebin ne olduğu

Bütün kafirlerin öldürülmesinin gerektiğini bildiren âyet ve hadislerle

34. Mâlik, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Malik, el-Muvattâ, ist., 1981, Cihad 10
 35. en-Nevevî, Ebû Zekerîyya Yahya b. Şeref b. Mürrî, Sahîh-u Müslim bi-Şerhi' n-Nevevi, y.y., t.y., XII/48
 36. Bakara 190
 37. Taberî, a.g.e., II/190
 38. Kurtubî, a.g.e., II/248

bunlara muhâlif nasların arasını bulacak olursak deriz ki: Bütün kafirlerin öldürülmesinin gerektiğini ifade eden ayet ve hadisler umûmîdir. Bunlardan kadınlar, çocuklar vb. gibi öldürülmemeleri gereken kişiler hadislerde belirtilmiştir.

Semure b. Cündüb (r.a.)' in rivayet ettiği bir hadiste Rasulullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Müşriklerin yaşlılarını öldürün, henüz buluğa ermemiş (silah tutacak çağa gelmemiş) çocuklara dokunmayın."³⁹

Bu hadiste geçen müşriklerin yaşlılarından murad; yaşlılıktan zayıf düşmüş olan ihtiyar değil, eli kılıç tutan, kuvveti yerinde olan yaşlı erkek demektir.⁴⁰

Durum böyle olunca yukarıdaki hadislerle bunun arasında bir tezat söz konusu değildir. Herhalde kuvvetli ve eli kılıç tutan, yaşlıda olsa öldürülmesi doğru olandır. Her kim ki savaşırsa öldürülür veya onlarla savaşılr.

CİZYE VE CİZYE İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Cizye İslam beldesinde yaşayan gayri müslimlerin mükellef olan erkeklerinden seneden seneye alınan vergidir.⁴¹

Cenab- ı Hak: "Kendilerine kitab verilenlerden Allah' a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Rasulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendine din edinmeyen kimselerle küçülüp (boyun eğerek) elleriyle cizye verinceye kadar savaşın"⁴² buyurmaktadır.

Bu ayette cizyenin kabûlü Ehli kitab hakkında varid olmuştur. Cizye mukâbilinde hayat ve hürriyet haklarını korumak yalnız Ehli kitaba verilmiş bir hak olmak icabederse peygamber (s.a.v.)' in mecusiler hakkında "Onlara Ehli kitab

39. Ebû Dâvud, Cihad 121; Tirmizi, Siyer 28

40. el-Azîmâbâdî, Ebu't-Tayyib Muhammed Şemsülhak, Avnu' l-Ma' bud Şerhu Sünen- i Ebî Dâvud, el-Medinetü' l-Münevvere, t.y., VII/330

41. Bilmen, Ömer Nasûhi, Hukuku İslâmiyye Kâmusu, İst., 1985, IV/97

42. Tevbe 29

muâmelesi yapınız"⁴³ hadisi mucibince mecûsilerinde cizye hususunda Ehli kitab hükmünde olduklarına alimler ittifak etmişlerdir. Mecûsiler Arap kavminden de olsalar cizyeleri kabul olunur. Bu onların hakkında istisnâî bir muâmele demektir.⁴⁴

Müşriklere gelince; daha önce zikrettiğimiz "Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün..."⁴⁵ ayetinde yalnız İslam zikredilmiş, cizye vermelerine mücade edilmemiştir. Yukarıdaki ayette de cizyenin sırf Ehli kitaba ait olduğunu ifade eden bir kayıt yoktur. Bunun içinde cizyenin kimden alınacağı hususunda ulemâ ihtilaf etmiştir.

İmam- ı Azam' a göre; Cizye Ehli kitabdan ve arap olmayan müşriklerden alınır, fakat arap müşriklerden alınmaz.⁴⁶

İmam- ı Şafii ve İmam- ı Ahmed b. Hanbel' e göre: Bütün Ehli kitabdan ve bütün gayri müslimlerden cizye alınır. Yalnız putperestlerden gerek arab, gerek acem olsun mutlak olarak cizye kabul edilmez.⁴⁷

İmam- ı Malik ve Evzai' ye göre: Küffârın hepsinden alınır. Bunlar ister kitabî, ister mecûsi ve ister putperest olsunlar.⁴⁸

Şu halde kafirler cizye verme hususunda iki kısma ayrılıyorlar:

1. Ehli kitab olan Yahûdi ve Hristiyanlar ve kendilerine Ehli kitab muâmelesi yapılan mecûsiler. Bunlar ya müslüman olacaklar, yada cizye verecekler.

2. Bu zikrettiklerimizin dışında kalan diğer kafirler; Puta tapanlar, inkar edenler gibi... Bunlardan, sadece müslüman olmaları kabul edilir. Yoksa kendileriyle savaşılr. Zira bunlar hiçbir vesileyle müslümanlara yaklaşmazlar, ilgi ve

43. Malik, Zekat 42

44. Bilmen, a.g.e., III/424; Elmalılı, a.g.e., IV/2509

45. Tevbe 5

46. Ebû Hayyan, Muhammed b. Yusuf, Tefsîru' l-Bahri' l-Muhît, y.y., 1983, V/29, Bilmen, a.g.e., IV/97, Kurtubî, a.g.e., VIII/110,

47. Ebu Hayyan, a.g.e., V/29; Kurtubî, a.g.e., VIII/110; Nevevî, a.g.e., XII/39; Bilmen, a.g.e., IV/97

48. Kurtubî, a.g.e., VIII/110; İbn Kesir, a.g.e., II/361; Nevevî, a.g.e., XII/39; Elmalılı, a.g.e., IV/2509

alaka içinde bulunmazlar. Durum böyle olunca da onların müslümanlarla beraber yaşamalarının hiçbir mana ve faidesi yoktur.⁴⁹

CİZYE VERMEYİ GEREKTİREN SEBEPLER

1. Gayri müslimlerin dâr- ı harbden dâr- ı İslam' a⁵⁰ gelip İslam zimmetini, tabiiyetini kabul etmeleridir. Verecekleri bu cizye sulh yoluyla konulan cizyedir. Bu halde bunlar İslam devletiyle zimmet andlaşmasında bulunmuş İslam devletinin himayesine girmiş, malları ve canları İslam hükümeti tarafından korunacağı için cizyeye tabi olurlar.

2. Gayri müslimlerin kendi memleketlerinde ikamet etmek üzere İslam hükümetinin himayesini ve tabiiyetini kabul etmeleridir. Bu cizye devlet başkanı tarafından doğrudan konulan cizyedir. Çünkü müslümanların kendi güçleriyle bir dâr- ı harbi elde edip gayr- i müslim halkını yurtlarında tebea olarak kalmalarından ve müslümanların himayesine mazhar olacaklarından dolayı cizye ile mükellef olurlar.⁵¹

CİZYENİN MİKTARI

İslam hükümeti tarafından konulacak cizyenin miktarı hususunda ulema ihtilaf etmiştir.

İmam- ı Azam ve İmam- ı Ahmed b. Hanbel' e göre: Zenginlerden kırksekiz, orta hallilerden yirmidört, fakirlerden on iki dirhem⁵² alınır. Tabii ki bu nisbet senelik vergi olarak belirlenmiştir.⁵³

49. el-Hin, Mustafa, el-Fıkhü'l-Menhecî, Dimeşk, 1989, 127

50. Dâr- ı Harb: Müslümanlarla aralarında bir barış andlaşması bulunmayan gayri müslimler ülkesidir.

Dâr- ı İslam: Müslümanların idaresi altında bulunan yerlerdir ki, müslümanlar orada huzur ve emniyet içinde yaşarlar. (Bilmen, III/334 vd.)

51. Bilmen, a.g.e., IV/98

52. Bir şer' î dirhem 2.8 gr. gümüşdür.

53. Bilmen, a.g.e., IV/99; Nevevî, a.g.e., XII/39; Ebû Hayyan, a.g.e., V/30; Kurtubî, a.g.e., VIII/112.

İmam- ı Şafî' ye göre; cizyenin en az miktarı zengin içinde fakir içinde bir dinardır. Fazlası için bir sınır yoktur. Devlet başkanı münasib gördüğü şekilde taktirde bulunur.⁵⁴

İmam- ı Malik' e göre: Altın sahiblerinden senelik dört dinar, gümüş sahiblerinden de senelik kırk dirhem cizye alınır. Yına İmam- ı Malik' den rivayet edildiğine göre cizyenin ne az ne de çok nisbetine bir ölçü koymak doğru değildir. Bunun en azını en çoğunu tayin etmek valilerin ictihadlarına bırakılır.⁵⁵

Cizye İmam- ı Âzam' a göre yılın başında, diğer imamlara göre ise yılın sonunda alınır.⁵⁶

Gayri müslimler İslam' a girinceye kadar bu şekilde kendilerinden cizye denilen vergi alınır. Eğer müslüman olurlarsa o taktirde cizye kalkar, bu defa, nisab miktarı mala sahipse zekat vermekle yükümlü olur.

CİZYE ALINMASININ HİKMETİ

Gayri müslimler cizye vermekle İslam memleketinde yaşama hakkı kazanırlar, müslümanlarla düşüp kalkma fırsatı bulurlar. Bu durum onları küfürde serbest bırakmak olmayıp İslam' ın güzelliklerini görerek öğrenmelerine imkan tanımaktır. Öte taraftan cizye vermiş olmanın hissettirdiği bir eziklik vardır. Mağlub olarak kuvvet ve istiklalden düşmek pek büyük bir zillet ve musibettir. Böyle bir durumda cizye vererek ölüm ve esaretten kurtulup hürriyet ve hayat hakkı elde edilse de, ayette ifade edildiği üzere küfürlerinden dolayı boyun eğip, küçülerek cizye vermek insan fitratının hoşlanmayacağı bir durumdur. Şüphesiz himaye olunmak ne kadar şükredilmesi gereken bir nimet olursa olsun, hâmi olmak nimetinin şeref ve haysiyeti karşısında onun hakkı küçüklükten, zillet ve minnettarlıktan başka bir şey değildir. Kendisine cizye karşılığında olsa İslâmî bir id-

54. Bilmen, a.g.e., IV/99; Nevevî, a.g.e., XII/39; Ebû Hayyan, a.g.e., V/30

55. Bilmen, a.g.e., IV/99; Nevevî, a.g.e., XII/39; Ebû Hayyan, a.g.e., V/30; Kurtubî, a.g.e., VIII/112

56. Bilmen, a.g.e., IV/100

renin himayesinde kalma fırsatı verilen gayr- ı müslimin; İslam' ın yüceliğini, delillerin kuvvetini, küfrün aşağılık ve zillet olduğunu görmesi onları müslüman olmaya sevkeder. Zaten cizyeden devlet hazinesine herhangi bir gelir temin etmek gayesi olmadığından az bir miktar ile iktifa edilmiştir.

Öyle ise, cizye müessesesi gayr- ı müslimleri İslam' a kazanmada müessir bir vasıtaadır. Bu sebeble meşru kılınmıştır.⁵⁷

Arap müşriklerinden cizye kabul olunmaması, diğer kavimlere mensub müşriklerden alınarak aralarında böyle bir fark gözetilmesinin hikmeti ise şundan ibarettir: Yukarıda da ifade edildiği üzere bir kısım gayr- ı müslimlerin İslam tabiiyetine kabûlü kendilerinden yalnız cizye alınmasıyla yetinilmesi, onlardan alınacak böyle bir vergiye rağbet edildiğinden değildir. Bilakis onların bu sayede müslümanlar ile bir arada bulunarak İslam' ın güzelliklerini, ahkâmını görerek düşünsünler, İslam' ın akıl ve hikmetin gerektirdiği esaslar üzerine kurulmuş olduğunu görsünler ki bu hal onların İslam' a geçmelerine bir vesile olsun.

Bu maksat Arap müşrikleriyle yapılacak bir zimmet ile elde edilmez. Çünkü onlar, sadece cahilâne bir adet ve ananeye düşkündürler. Onlar cahiliye âdetlerinden, babalarını taklidden başka bir şey bilmez ve düşünmezler. Allah' dan başkasına sırf bilinçsiz bir şekilde tapar dururlar. İslamiyetin güzelliklerini, ahkâmının ulviyetini düşünmekle meşgul olmaz ve müşâhede etmezler ki, bu hal kendilerini İslam câmiasına sevk etsin, müslüman olmalarına bir sebep teşkil etsin. Halbuki İslamiyyet, ilk önce onların çevrelerinde zuhur etmiş, nurunu o çevrede yaymış, Kur' an onların lisanı üzere nazil olmuş, onların hakkında mucizeler dahi gelmiştir. Artık onlara karşı yapılacak muamele İslam' ı kabul etmedikleri takdirde kuvvet kullanmak, onlarla müslüman oluncaya kadar savaşmak gerekir.⁵⁸

57. Bilmen, a.g.e., IV/101; el-Merâğî, a.g.e., X/95

58. Bilmen, a.g.e. III/424; el-Hın, a.g.e., 129

MÜNAFIKLARLA CİHAD

İslam dinine gerçekten inanmış, gönülden bağlanmış müslümanların yanında menfaatleri icabı inanmış görünen, kendini kurtarmak için mü' minlerin yanında bulunan kimseler vardır. Bazı sebebler yüzünden İslam' a girip müslüman görünen, içten içe ise, inançsızlığını ve inkârını gizleyen bu kimselere münafık denir.⁵⁹ Bunlar Kur' an' ın tabiriyle kalplerinde hastalık yani şüphe olanlardır.⁶⁰

Rasulullah (s.a.v.) çok kere münafıklara yumuşak davranıyor, onların bir çok hatalarına göz yumuyor ve suçlarını affediyordu. nihayet yumuşaklık, hoşgörü zamanını doldurmuş olacak ki, Cenab- ı Hak onlar hakkında nasıl muamele edileceğini şöyle bildiriyordu: "Ey peygamber, kafirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara karşı sert davran, Onların varacakları yer cehennemdir."⁶¹ Ayette münafıklar kafirlerle beraber zikrediliyor. Çünkü onlar küfür ve delaletle kafirlere uyuyorlar, hatta hile ve aldatmacada onları da geride bırakıyor, imanı izhar ediyor, küfrü ise gizliyorlardı.

İşte böylesine tehlikeli olan münafıklarla cihadın nasıl yapılacağı hususunda alimler ihtilaf etmişlerdi; Buna göre:

1. Elle dille ve yapılabilecek her türlü gayreti sarfederek cihad etmek
2. Dille cihad etmek
3. Onlara hadlerin uygulanmasıyla cihad etmek. Şimdi bunları izah edelim.

1. Münafıklarla elle, dille, her türlü sertlik ve yüzlerine karşı buruk bir çehre ile karşı çıkarak imkan dahilindeki her türlü vesileyle cihad edilir. Bu görüş İbn Mes' ud (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) den rivayet edilen bir görüştür.⁶² İbn- i Cerir et-

59. Râğıb, a.g.e., 502

60. Bakara 10

61. Tevbe 73

62. İbn Kesir, a.g.e., II/385; Suyûtî, a.g.e., IV/239; Kurtubî, a.g.e., VIII/204

Taberînde tercih ettiğine göre; Allah Teâlâ peygamberine müşriklerle cihad etmeyi emrettiği gibi, münafıklarlada cihad etmesini emretmiştir. İbni Cerir der ki: Eğer bir kimse peygamber (s.a.v.) onları çok iyi bildiği halde niçin Sahabe- i Kiram' la bir arada ikamet etmelerine müsaade etti, onlarla savaşmadı derse ona şöyle denilir: Allah Teâlâ küfür kelimesini açıktan söyleyen kimselerle savaşılmasını emretti. Peygamber (s.a.v.)' de öyle yaptı. Ancak bir kimsenin Allah' ı inkar edip küfür kelimesini söylediğine muttalî olursa, sonra da bundan dönüp ben müslüman oldum dese, bu durumda her ne kadar o kişi İslam' dan başka bir şeye inansa bile Allah' ın hükmü; kişinin diliye İslam' ı izhar etmesine göredir. Onların kalplerinde olanı Allah bilir. İnsanları başkalarının kalplerinde gizli olan şeyleri araştıracı kılmamıştır. Bunun içinde peygamber (s.a.v.) onların durumlarını bildiği halde kendi yanına gelip İslam' ı izhar ettiklerinden zahirlerine göre hükmediyordu. Diğer müşriklere karşı savaş açtığı gibi savaş açmışordu.⁶³

Durum böyle olunca Hz. Ali (r.a.)' in "Allah Rasûlü dört kılıçla gönderilmiştir. (Rivayetindeki) Bir kılıçta münafıklar için." sözünü İbn- i Cerir' in bu açıklamasına hamlederiz.⁶⁴

2. Dille cihad etmek: Münafıklara karşı delil gösterme, sert davranma, onları azarlama gibi bazı yollarla cihad etmektir. Bu görüş İbn- i Abbas ve Dahhâk' ın görüşüdür. Mukatil ve Rebî' den de bu görüşün bir benzeri rivayet edilmiştir.⁶⁵

Rasulullah (s.a.v.)' de münafıkların dışa vurdukları ve açıkladıklarını kabul etmek, gizlediklerini Allah' a havale etmekle emrolunduğundan, onlara delil göstermekle, güzel ve fasih ifadelerle tebliğde bulunarak, bazanda sertlik göstererek cihad etmiştir.⁶⁶

63. et-Taberî, a.g.e., X/127; İbnü' l-Cevzî, a.g.e., III/469

64. İbn Kesîr, a.g.e., II/350

65. İbn Kesîr, a.g.e., II/385; Suyûtî, a.g.e., IV/239; Kurtubî, a.g.e., VIII/204

66. İbn Kayyim el-Cevziyye, a.g.e., III/200

Peygamber (s.a.v.)' in münafıklar karşısındaki davranışı, diğer gruplara karşı olan davranışlarından bir hayli farklıdır. Münafıkların faaliyeti, yahudi ve müşriklerin faaliyetinden daha yıkıcı ve zararlı olmamasına, hatta münafıklar müşriklerden daha da fena telakki edilmiş olmasına rağmen, aşırı bir müsamaha ile ifade edilebilir.

Bu müsamaha politikasını bir kaç noktada hülasa edebiliriz:

a. Serbestiyet: Münafıklar mü' min olduklarını ilan etmeleri sebebiyle, zâhirde müslüman kabul ediliyordu. Rasulullah (s.a.v.) onlara karşı, herhangi bir müslümana nasıl davranmak gerekiyorsa öyle davranıyordu. Onlar müslümanların sahip oldukları bütün sosyal haklardan serbest bir şekilde, istisnasız istifade edebiliyorlardı.

Peygamber (s.a.v.) onlara karşı fiili bir baskı ve takib sistemi de kurmamıştı. Yıkıcı faaliyetleriyle ilgili bir şikayet vâki olmadıkça onların hissedecekleri kontrol, takib ve cezalandırma diye bir şey vaki değildi. Şikayet vaki olunca veya fiillerine bizzat şahit olunca, o vakit bunu küçümseyip geçiştirmiyor, gereken araştırmayı yapıp sorguya çekiyordu. Gerek inkarlarını reddetmek, gerek bulundukları hallerini kınamak için haklarında vahiy geliyordu. Peygamber (s.a.v.) şahsi görüşü veya vahiy yoluyla haklarında vakî olan ihtar sonunda kezınleşen suçlarından dolayı onları cezalandırma cihetine gitmekten ziyade tevbe etmeye, af dilemeye davet ediyordu.

b. Özürlerini kabul: Hz. Peygamber (s.a.v.)' in İslam" a davetine icabet ederler veya herhangi bir faaliyete katılmama hususunda bir bahane ileri sürecekt olurlarsa, Peygamber (s.a.v.) özürlerini derhal kabul ederek affediyor, haklarında Allah' tan da af talep ediyordu. Şikayet halinde bile, itham edildikleri fiili yapmadıklarına, söyledikleri sözü söylemediklerine dair yemin ederek reddederler ve o sırada bir vahiyle tekzibde edilmezlerse Rasulullah (s.a.v.) bir hikmete mebnî onların özürlerini kabul ediyordu.

c. İhtiyat: Peygamber (s.a.v.) bütün bu af ve hoşgörüsüne rağmen münafiklara karşı ihtiyatı elden bırakmıyordu. Onların daha ciddi, telafisi mümkün olmayacak bir eyleme geçmemeleri için son derece dikkatli olmuştur.

d. Psikolojik baskı: Peygamber (s.a.v.) münafikları toplum içerisinde serbest bırakmakla beraber, bir kısım davranışlarıyla onlar üzerinde devamlı bir korku ve bunun neticesi olarak da psikolojik bir baskı meydana getiriyordu. Gerek Peygamber (s.a.v.)' in şahsen, gerekse hemen hemen her ciddi eylemlerinden sonra gelen vahiyler, onların davranışlarını, yüzlerine vuruyor, inkar etmelerine meydan bırakmıyordu. Rasulullah (s.a.v.)' in bu siyasetinin neticesi olarak hilelerini Allah (c.c.) Peygamber (s.a.v.)' e haber verecek diye devamlı bir korku içerisinde idiler.

e. Kendi aralarında bir araya gelmelerini önlemek: Peygamber (s.a.v.)' in münafikların gerek camide, gerekse özel olarak evlerde müslümanlardan ayrı olarak bir araya gelmelerini önlemek diğer bir çabasıydı. Hususi toplantılar onların müşterek bazı fikirler geliştirerek, bu fikrin etrafından cemaatleşip teşkilatlanarak, bir kısım düzenli, planlı, hesaplı eylemlere girişmelerine sebep olabiliyordu. Onların bu ayrılığı, henüz cahiliye devri düşünce ve değerlerinin hakim olduğu Arap cemiyetinde kan, menfaat, ittifak vb. bağlarla bağlı bulunan pek çok müslümanı da, onlar safına çekebilir, böylece İslam' ı zayıf düşürebilirdi. İşte bu ve benzeri mülahazalarla Peygamber (s.a.v.) onların bir araya gelmelerine izin vermedi.

f. İslam' ın kazandığı güce paralel olarak münafiklara karşı uygulanan siyasette sert tavır alınmıştır. Allah Teâlâ onların cenaze namazlarını kılmalarını yasaklayınca⁶⁷ Peygamber (s.a.v.) hiç bir münafiğın cenazesine katılmamıştır.⁶⁸

Netice olarak Rasulullah (s.a.v.) münafiklara karşı takib ettiği bu müsamaha ve yumuşak davranışı elden bırakmayışı sayesinde münafikların müslümanları terkederek müşrikler safına geçmek gibi ciddi bir eylemde bu-

67. Tevbe 84

68. Canan, İbrahim, Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Ankara, 1988, III/527 vd. Özetle

lunmalarını, ihtiyatıyla da onların müşterek bir fikir etrafında teşkilatlanmalarını önlemiş oldu.

Durum böyle olunca bu görüş cumhurun görüşü olmuş oluyor:

3. Münafıklara hadlerin (cezaların) uygulanmasıyla cihad etmek: Bu görüş Hasen el-Basrî ve Katâde b. Diâme' nin görüşüdür. Münafıklarla cihad onlara hadlerin uygulanmasıdır demişlerdir.⁶⁹

İbn- i Arabî der ki: Bu görüşün herhangi bir isbatı yoktur. Çünkü isyan eden âsi münafık değildir. Esas münafık açıktan, âzâlarıyla bir kısım işlere karışan değil, kalbindeki küfrü, nifakı gizleyendir. Kendilerine had cezası verilenlerin haberleri, olayların meydana gelişi, onların münafık olmadıklarına delâlet eder.⁷⁰ Meselâ: Kendisine had uygulanan Mâiz b. Malik Rasulullah (s.a.v.)' e gelerek "ben nefsimi zulmettim, zina yaptım, beni temizlemeni istiyorum" dediğinde Rasulullah onu her defasında reddeder. Nihayet dördüncü defa müracaat edince ona bir çukur kazıp taşlanmasını emreder ve taşlanır. Sonra Peygamber (s.a.v.) Mâiz hakkında konuşan bir cemaatin yanına gelip oturur ve "Mâiz b. Malik için istiğfar ediniz" der. Onlar da "Mâiz' i Allah mağfiret eylesin derler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v.): "O öyle bir tevbe etti ki, bir topluluk arasında taksim edilseydi hepsine yeterdi" buyurdu.⁷¹

Yine Gamidiye adında bir kadının Rasûlullah (s.a.v.)' e gelerek "ben zina ettim, beni temizle" demesinden sonra, çocuğunu dünyaya getirip nihayet recmedilirken Halid b. Velid kadının başına taş atınca kan yüzüne fışkırmıştı. Kadına küfretti. Rasulullah (s.a.v.) Halid' in kadına küfrettiğini duyunca "Ey Halid ağır ol" dedi ve ilave etti: "Nefsimi kudret elinde tutan Zât- ı Zülcelâle kasem olsun ki, bu kadın öyle bir tevbe etti ki, şayet alış verişte sahtekarlık yapanlar, aynı tevbe ile tevbe etselerdi, onların bile mağfiretine yeterdi" buyurdu. Sonra Rasulullah kefenlenmesini emretti. Kadının cenaze namazını kıldırdı ve defnedildi.⁷²

69. İbn- i Kesir, a.g.e., II/385; Kurtubî, a.g.e., VIII/204

70. Kurtubî, VIII/204 vd.

71. Nevevi, a.g.e., XI/201

72.

Bu ve benzeri rivayetlerden bu görüşün geçersiz olduğu anlaşıyor. Çünkü bu iki rivayettede had cezası uygulananlar münafık değillerdi.

MAL İLE CİHAD

Allah Teâlâ' nın insana ihsan etmiş olduğu mal ve servetini gayri müslimlere karşı üstünlük sağlamak, zafere ulaşmak ve hakkı korumak gayesiyle Allah yolunda harcamasının önemi büyüktür. Müslümanların İslam' ın yücelmesi ve muzafer olması için her türlü mal ve servetlerini Allah yolunda feda etmeleri mal ile cihaddır.

Kur' an- ı Kerim' de malla ve canla cihad hep birlikte zikredilmektedir. Sadece "Allah mü' minlerden canlarını ve mallarını kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır."⁷³ ayetinde canla cihad önce zikredilmiş, fakat diğer ayetlerde mal ile cihad diğerlerine takdim edilmiştir. Çünkü cihad için gerekli malzeme ve mühimmâtın temin edilebilmesinde öncelikle para ve mal gerekcektir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

"İman edip hicret eden, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler (muhacirleri) barındırıp yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin velîleridir."⁷⁴

"Gerek hafif, gerekse ağırlıklı olarak savaşa çıkın, mallarınızla ve canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırdılıdır."⁷⁵

"Mü' minler ancak Allah' a ve Rasûlüne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. İşte onlar doğru olanlardır."⁷⁶

73. Tevbe 111

74. Enfal 72

75. Tevbe 41

76. Hucurat 15

"Allah malları ve canları ile cihad edenleri derece bakımından cihaddan geri kalanlardan üstün kılmıştır."⁷⁷

Herkesin mümkünse hem malıyla, hem canıyla cihad etmesi gerekir. Eğer bir kimse hastalığı, sakatlığı, güçsüzlüğü ve âmâlığı sebebiyle savaşa gidemiyorsa Allah yolunda cihad edenlere malını vererek büyük sevaba ulaşır. Böylece malıyla da cihad etmiş olur.⁷⁸

Şu halde Mal ile cihad iki suretle olur:

1. Malını, savaşta kendisine lazım olacak binek, silah, alet erzak vb. gibi harp levâzım ve mühimmâtına sarfetmek.

2. Savaşa katılan diğer mücahidlere ve onların harp levâzım ve mühimmâtına sarfetmektir.⁷⁹

Allah yolunda cihad için infak etmek, harcamak, sevabı ve mükafatı büyük olan hayırlı amellerden biridir. Bu yolda infaktan kaçınmakta helak olmanın, yok olmanın sebeblerinden biridir. Nitekim Cenab- ı Hak şöyle buyuruyor:

"(Mallarınızı) Allah yolunda harcayın kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik edin, doğrusu Allah iyilik edenleri sever."⁸⁰

Bu ayet- i kerime Allah yolunda, cihad için mallarımızı sarfetmemizi emretmektedir.⁸¹ ayetin sıyaki ve sebebi nüzûlu de Allah yolunda cihaddan ve bu uğurda mallarımızı harcamaktan kaçınmanın bir tehlike olduğunu ihtar etmektedir. Ashab- ı Kiramdan Ebû Eyyub el-Ensâri demiştir ki: "Bu ayet biz ensar topluluğu hakkında nazil oldu. Biz ilk zamanlarda Allah yolunda savaşlar yaptık, Allah Teâlâ dinini kuvvetlendirdi, Peygamberine yardım etti, müslümanlar ço-

77. Nisa 95

78. İbnü' l-Cevzi, a.g.e., III/443

79. Cassas, Ebû Bekr Ahmet b. Âli er-Râzi, Ahkâmü' l-Kur' an, Beyrut, 1986, III/118

80. Bakara 195

81. eş-Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed, Fethu' l-Kadir, Mısır, 1964, I/193; el-Begavî, Ebu Muhammed el-Huseyn b. Mes' ud, Meâlimu' t-Tenzil fi' t-Tefsiri ve' t-Te' vil, Beyrut, 1985, I/238; Taberî, a.g.e., II/200

ğaldı, bizler birbirimizle Allah Rasulünden gizli olarak: "Dinin yardımcısı çoğaldı, mallarımızın başında dursak da onları ıslah ile meşgul olsak ve zâyi olmaktan korusak" dedik. Bunun üzerine Allah bu ayeti indirdi. Şu halde dünya mallarının başında durup onları ıslah ile meşgul olayım diye Allah yolunda mücâhedeyi terketmek, savaş için mâli yardımda bulunmamak nefsi tehlikeye atmak demektir.⁸²

Huzeyfe, ikrime ve İbn Abbas (r.a.) "Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayınız" ayetini şöyle tefsir etmişlerdir: "Sizler Allah yolunda mallarınızı harcamayıp biriktirerek kendinizi tehlikeye atmayınız."⁸³

Şu muhakkak ki, Allah yolunda malları infaktan kaçınmanın neticesinde müslümanlar zayıf düşer, kafirler kuvvetlenerek üstün gelir. Bu da müslümanların yerlerinden ve vatanlarından çıkarılarak zayıf düşmesi ve helak olmalarıdır. Çünkü kafirler hakimiyeti ele geçirdiklerinde, müslümanların düşmana karşı kendilerini himaye etmeleri güçleşerek Allah yolunda infak etmekten kaçındıkları malları ellerinden alınacak, belki de kendi mallarından kendileri zarar görecektir. Böyle tehlikeli bir duruma düşmemek için ashab- ı kirâm' ı kendimize örnek alarak mal ile cihadı her an yapabilmeliyiz.

Allah yolunda, din- i mübînin yücelmesi hususunda infak etmeye teşvik eden ve infaktan kaçınıldığı zamanda korkutucu durumları bildiren ayet ve hadislerden bazısını burada zikrederim.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah' ın lutfu geniştir, O herşeyi bilir.

82. Taberî, a.g.e., II/204; Şevkânî, a.g.e., I/195; Beğavî, a.g.e., I/239

83. Taberî, a.g.e., II/200, 201

Mallarını Allah yolunda harcıyıp da arkasından başa kakmayan, fakirlerin gönlünü kırmayan kimseler var ya, onların Allah katında has mükafatları vardır. Onlar için korku yoktur, üzüntüde çekmeyeceklerdir."⁸⁴

"Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız."⁸⁵

"Allah' a ve Rasûlüne iman edin. Sizi üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcadın. Sizden iman edipte (Allah rızası için) harcayan kimselere büyük mükafat vardır."⁸⁶

"Ne oluyor size ki, Allah yolunda harcamıyorsunuz, halbuki göklerin ve yerin mirası Allah' ındır. Elbette içinizden, fetihten önce harcayan ve savaşanlar, daha sonra harcıyıp savaşanları eşit değildir. Onların derecesi sonradan infak eden ve savaşanlardan yüksektir. Bununla beraber Allah hepsine de en güzel olanı vadetmiştir. Allah' ın yaptıklarınızdan haberi vardır."⁸⁷

Rasulullah (s.a.v.)' de bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Her kim Allah yolunda (cihad için küçük büyük) bir harcama yaparsa, o harcama kendisi için yediyüz misli olarak yazılır."⁸⁸

"Kim Allah yolunda savaşan bir mücahidi donatırsa, mücahidin sevabından hiç bir şey eksilmeksizin onun sevabının bir mislide kendisinin olur."⁸⁹

"Kim evinde oturup (savaşa katılmayıp) Allah yolunda savaşanlara bir yardım gönderirse ona her dirhem karşılığında yediyüz dirhem sevab verilir. Kim de Allah yolunda bizzat savaşır ve bu uğurda mal harcarsa, ona her dirhem karşılığında yediyüzbin dirhem sevab verilir." buyurduktan sonra "Allah dilediğine

84. Bakara 261, 262

85. Enfal 10

86. Hadid 7

87. Hadîd 10

88. Tirmizi, Fedâilu' l-Cihad 4

89. İbn Mâce, Cihad 3

kat kat (sewab) verir" ayetini okuduğu rivayet edilmiştir.⁹⁰

Bu ve benzeri ayet ve hadislerde mallarını Allah yolunda sarfedenlere verilecek sonsuz mükafat bildiriliyor. Gelip geçici malı ebedi olan ahiret âlemi için harcamanın ehemmiyeti hatırlatılıyor. Cenab- ı Hak dilediği kimsenin hayrını kat kat artırarak verir. Harcanan bütün malların dünyada karşılığı verildiği gibi, ahirette de tam olarak ödenir, sevabından noksanlaştırılmaz.

Allah yolunda infak etmeye teşvik eden bu âyet ve hadislerin yanında, bu yolda infaktan kaçınanların durumlarının ne olacağı bildiren âyet ve hadislerde vardır.

Cenab- ı Hak buyuruyor ki:

"Altın ve gümüşü yığıp da Allah yolunda harcamayanlar yok mu, İşte onlara elem verici bir azabı müjdele.

O gün cehennem ateşinde bunların üzeri kızdırılır ve bunlarla, onların alınları, yanları ve sırtları dağlanır. İşte bu kendiniz için biriktirdiğiniz servettir. Artık yığmakta olduğunuz şeylerin azabını tadın, (denir)."⁹¹

"Allah' ın kereminden kendilerine verdiklerini (infakta) cimrilik gösterenler, sanmasınlar ki o, kendileri için hayırlıdır; bu onlar için şerlidir. Cimrilik ettikleri şeyde kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah' ındır. Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır."⁹²

Rasulullah (s.a.v.)' de şöyle buyuruyor:

"Gazaya iştirak etmeyen, ya da bir mücâhidi techiz etmeyen ve mücahidin geride bıraktıklarına güzelce bakmayı üstlenmeyen (fert ve toplumları)

Allah büyük bir belaya uğratar.⁹³

90. a.e., Cihad 4

91. Tevbe 34, 35

92. Âl-i İmran 180

93. Ebû Dâvûd, Cihad 18, İbn Mâce, Cihad 5

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, müslüman canıyla ve malıyla Allah yolunda cihad edecektir. Cihada bizzat iştirak imkanı bulamayan, savaşan mücahidlere maddi destek verecek, silah vb. ile donanımlarını sağlayacaktır.

CİHADIN SEBEBLERİ

İslam' da genel kural olarak barış esastır, savaş ise istisnâî bir durumdur. Savaş insanların ölümüne, büyük zararlara yol açtığından İslam hukukunda "li-aynihî hasen" değil, "li-ğayrihî hasen" kabul edilmiştir.⁹⁴ Her yönüyle güzel olan, istenilen bir şey değildir. Ancak zorunluluk halinde bir tedavi metodudur.

Barış içinde yaşayıp, barışçıl yollarla İslam' ı yaymak, mümkün oldukça düşmanla karşılaşmamak gerekir. Peygamber (s.a.v.) "(Savunmak için) düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz. Ancak onlarla karşılaştığınız zaman da (arka çevirmeyin) sabır gösterin"⁹⁵ buyurarak arzu edilen bir şey olmadığını ifade etmişlerdir.

İslam alimlerinin çoğunluğuna göre savaşın sebebi; inanmayanların müslümanlara karşı savaşacak bir tavır takınmaları, savaş açmaları ve saldırıda bulunmalarıdır.⁹⁶

Şafiiler ve onları destekleyen bazı alimlere göre savaşın sebebi ise; onların küfür üzere bulunmalarıdır.⁹⁷

Buna göre İslam alimlerinin çoğunluğu müslümanlara karşı savaşmayanlarla savaşmanın ve sadece müslümanlığı benimsemediği için bir insanı öldürmenin caiz olmadığını belirtmişlerdir. Dayandıkları delillerini şöylece zikredebiliriz:

94. Bilmen, a.g.e., III/356

95. Buhârî, Cihad, 112; Müslim, Cihad 6

96. Dimyâtî, Ebu Zekerîyya Ahmed b. İbrahim b. Muhammed, Meşâriu' l-Eşvâk ile Masâriu' l-Uşşak, Beyrut, 1990, 25; Bilmen, a.g.e., III/356

97. Dimyâtî, a.g.e., 25; Bilmen, a.g.e., III/356

1. Savaş saldırıyı püskürtmek için yapılır. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Size karşı savaş açanlara, siz de Allah yolunda savaş açın, sakın aşırı gitmeyin, çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez."⁹⁸

"Kim sizin üzerinize saldırırsa siz de, tıpkı onların üstünüze saldırdıkları gibi, ona saldırın. Allah' dan korkun ve bilin ki, Allah müttakilerle beraberdir."⁹⁹

"Müşrikler nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa siz de onlarla topyekün savaşın."¹⁰⁰

Bu ayetlere göre Allah Teâlâ, müslümanlara saldırmayanları, kendileriyle iyi geçinilmesi gereken kimseler olarak görür. Gayri müslimlere karşı girişilecek savaş onların müslümanlara savaş açmaları sebebine dayanır.¹⁰¹

Yine Cenab- ı Hak buyuruyor ki;

"Sizinle din hususunda muharebe etmemiş ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış olanlara iyilik yapmanızdan, onlara adâletle davranmanızdan Allah sizi menetmez, çünkü Allah, adaletli olanları sever.

Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte zalimler onlardır."¹⁰²

"Eğer ceza verecekseniz, size yapılan azabın misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz, elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır."¹⁰³

98. Bakara 190

99. Bakara 194

100. Tevbe 36

101. İbnü' l-Hümmam, a.g.e., V/441

102. Mümtelâ-8, 9

103. Nahl 126

İşte oldukça açık yargılar taşıyan bu ayetler ispat etmektedir ki, Peygamber (s.a.v.) ve ashabının yaptığı savaşların sebebi bir dini başkalarına zorla kabul ettirmek değil, bir saldırının önünü almaktır.

2. Daha önce de zikrettiğimiz gibi, Rasulullah (s.a.v.) savaş sırasında bir kadının öldürülmüş olduğunu görünce "Bu kadın savaşmıyordu" diyerek hoşnutsuzluğunu ifadet etmiş, kadın ve çocukların öldürülmemesini emretmiştir.¹⁰⁴

Bu olay gösteriyor ki, eğer savaşın sebebi küfür olsaydı kafir kadınlarında öldürülmesi gerekirdi. Kadın fiilen savaşmadığı için öldürülmesinin haram olduğu anlaşılmaktadır.

Allah Teâlâ savaş açanlarla savaşılmasını emrettiği bir ayetin sonunda "Sakın aşırı gitmeyin, Allah aşırı gidenleri sevmez."¹⁰⁵ buyuruyor. Bu ayete göre savaşmayan kimselere ve savaş meydanında hiçbir fonksiyonu bulunmayan ve aslâ savaşa katılmayan insanlara saldırmak, sebebsiz yere yapılan açık bir saldırı olacağından yasak edilmiştir.

Aynı sebebe bağlı olarak savaşta çocuk, yaşlı, kör ve hastalarla, din adamları ve çiftçiler gibi savaşamayan veya fiilen savaşa katılmayanlarında öldürülmesi yasak edilmiştir.¹⁰⁶

3. Allah Teâlâ "Fitne tamamen yok edilinceye ve dinde yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçerlerse, artık zulmedenlerden başkasına hiçbir düşmanlık yoktur."¹⁰⁷ buyurmaktadır.

Savaş zulmü, haksızlığı, adaletsizliği ortadan kaldırmak için yapılır. Müslümanlar arasında fitne çıkarmak, onların hürriyetlerini ellerinden almak savaşı meşru kılan sebeplerden biridir. Zalimler zulüm yapmak için savaşa ha-

104. Ebû Dâvud, Cihad 121

105. Bakara 190

106. Buhârî, Cihad 147, 148, Müslim, Cihad 8, Bilmen, a.g.e., III/368

107. Bakara 193

zırlanırlar, hakları çiğneyip, ortalığı fitne ve fesâda boğmaya çalışırlarsa, o zaman onların şerrini defetmek, güç ve hakimiyetlerini zayıflatmak, müslümanların varlığını ve düzenini korumak için savaşırlar.

Kur' an- ı Kerim' de size ne oluyorda Allah yolunda ve "Rabbimiz! Bizi halkı zalim olan bu şehirden çıkar, bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı yolla" diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyormusunuz"¹⁰⁸ buyuruluyor.

4. Savaş asla dini zorla kabul ettirmek için yapılmaz. Kimse dine girmek için zorlanmaz. Bu konuda hüküm açıktır.

"Dinde zorlama yoktur. Doğruluk sapıklıktan (hak batıldan) seçilip belli olmuştur"¹⁰⁹

Kur' an- ı Kerim' de kendileriyle savaşılan Ehli kitabın cizye vermesi halinde onlarla savaşmaktan vazgeçilmesi emredilmiştir.¹¹⁰ Bu da savaşın Ehli kitabın küfrüne ceza olarak meşru kılınmadığını gösterir. Muharib olan gayri müslim cizye vermeyi kabul ederse katlini gerektiren sebep ortadan kalkmış olur. Eğer müslüman olmayanlarla savaşın sebebi küfür olsaydı, savaşın son bulması için onların cizye vermeleriyle yetinilmez, İslamiyeti kabul etmeleri şart koşulurdu.

Savaşın sebebi gayri müslimlerin küfrü olduğunu söyleyen Şafiilerle, bu görüşü benimseyen bazı alimlerin delilleri ise şunlardır:

1. "Size karşı savaş açanlarla siz de Allah yolunda savaş açın. Sakın aşırı gitmeyin, çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez."(Bakara 190) ayetinde savaşın mübah olması inanmayanların müslümanlara karşı savaş açmalarına bağlıdır.

Fakat Şafiilerle onları destekleyenler, savaşı mutlak olarak emreden ayetlerle bu ayetin neshedildiğini ileri sürerler.

108. Nisa 75

109. Bakara 256

110. Tevbe 29

"Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün, onları yakalayın, hapsedin ve onları her gözetleme yerinde oturup bekleyin."¹¹¹

"Fitne tamamen yok edilinceye ve din de yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın"¹¹² ayetlerinde müslüman olmayanlarla savaşmak herhangi bir tecavüze, saldırıya karşılık verme şartına bağlanmaksızın mutlak şekilde emredilmekte ve "din de yalnız Allah'ın oluncaya kadar" buyurularak savaş sebebinin küfür olduğu beyan edilmektedir.¹¹³

2. Rasulullah (s.a.v.)'in "İnsanlarla Allah' dan başka ilah yoktur demelerine kadar savaşmakla emrolundum"¹¹⁴ hadisinde gayri müslimlerle savaş sebebinin onların küfrü olduğunu göstermektedir. Çünkü burada, onların ancak müslüman olmaları ile savaştan vazgeçilebileceği belirtilmiştir.

Savaşın sebebinin küfür olduğunu ileri süren âlimlerin delil olarak gösterdiği âyetler; gayri müslimlerle girişilen savaş sırasında veya bunu sonuçlandırmak için takib edilecek hususları açıklamakta, savaşın niçin yapıldığını değil nasıl yapılacağını göstermektedir. İlk nazil olan ayetlerde savaşın meşru sayılmasının sebebinin kafirlerin saldırı ve zulümleri olduğu açıkça belirtilmiştir.¹¹⁵ Sonradan nazil olan ayetlerde ise sebep bir daha tekrar edilmeye gerek görülmeyip savaşta uygulanacak durumdan söz edilmektedir. Bu ayetlerin ilk nazil olan ayetleri nesh ettiği yolundaki iddianın ilmi bir mesnedi yoktur. Bir ayet neshedilmişse bunu gösteren kuvvetli bir delilin bulunması gerekir. Söz konusu ayetlerin uygulama alan ve şartları farklı olup aralarında çelişki bulunmadığı gibi ilk ayetlerde tecavüze karşı savaşmanın vacib olduğu belirtildiğinden bu tür ayetlerin neshedilmiş olduğunu söylemek mümkün değildir.¹¹⁶

111. Tevbe 5

112. Bakara 193

113. Kurtubî, a.g.e., II/353

114. Buharî, İman 18

115. Hac 39, 40; Bakara 190; Nisa 75

116. Özel, Ahmet, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, Cihad mad., İst., 1993, VII/529

Yine savaşın sebebinin küfür olduğunu savunanların delil olarak gösterdikleri hadiste geçen insanlardan maksat özellikle arap müşrikleridir. Çünkü Arap olmayan müşriklerle Ehli kitabın tabi olduğu hükümler bu hadiste belirtilenden farklıdır. Ehli kitaba yapılan savaş onların cizye vermesiyle sona erer, müslüman olmaları şart değildir. Arap müşrikleri ise İslam' a ve müslümanlara karşı devamlı düşmanlık ve tecavüzlerini sürdürdükleri, yapılan antlaşmaları her defasında bozdukları için bunlarla müslüman oluncaya kadar savaşılması emredilmiştir.

İslamiyet dinde zor kullanmayı, baskı yapmayı kesinlikle yasaklamıştır. Allah Teâlâ "Dinde zorlama yoktur" buyurmaktadır. İman kalple olacağı için zor ve baskı altında gerçekleşecek imanın geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Ayrıca iman etmeyen kimselerin hayatlarının sonuna kadar her an iman etmeleri ihtimali vardır. İmâna gelmeleri için onlarla savaşmak, savaş sırasında öldürülenler için bu imkanı ortadan kaldırmaktadır.¹¹⁷

Şu halde müslümanlara saldırıda bulunmayan gayri müslimlere karşı barışçıl yollarla İslam tebliğ etmeye çalışılır, muharib bir düşman durumuna geldiklerinde kendilerine karşı cihad ilan edilir. Eğer onlar İslam egemenliği altına girerlerse canlarını korumuş olurlar. Çünkü cihad haksız tecavüzleri önlemek, insan hak ve hürriyetini korumak, toplumun barış ve saadetini temin maksadıyla meşru kılınmıştır.

CİHADI SONA ERDİRMEYİ GEREKTİREN SEBEBLER

1. Kafirlerin İslam' ı kabul etmeleri. Böylece müslümanlarla aynı haklara sahip olur, aynı şekilde yükümlü olurlar.

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

İnsanlar Allah' tan başka ilah yoktur deyinceye kadar, onlarla sa-

vaşmakla emrolundum. Allah' tan başka ilah yoktur derlerse canlarını ve mallarını kurtarmış olurlar."¹¹⁸

Gayrı müslimlerin şehadet kelimesini söylemeleri, canlarını kurtarmalarına ve savaşın bırakılmasına sebeptir.

2. Müşriklerin kendi dinleri üzere kalıp müslümanlara cizye ödemeye çağrılmaları ve cizye ödemeyi kabul etmeleri.

Daha öncede belirttiğimiz gibi bu durum kitab ehli olanlar veya kitab ehli olup olmadıkları şüphe götürenler (mecusiler) için geçerlidir. Dinden dönenler ve putperestler için, müslüman olmak veya savaşmaktan başka bir seçenek yoktur. Peygamber (s.a.v.) müslüman olmayı kabul etmeyenlerden cizye vermeyi istemeyi, cizye ödemeye razı olanlardan kabul edip savaşmayı bırakmalarını istemiştir.¹¹⁹

3. Düşman ordusunun hezimete uğratılıp, müslümanların galib gelmesi ve düşmanın küfründen dönmemesi.

Bu durumda devlet başkanı müslümanların menfaatlerine göre hareket ederek dilerse esirlerin savaşan takımını öldürüp fesadı tamamen ortadan kaldırır. Dilerse bunların şerlerini defetmek için erkeklerini köle, kadınlarını câriye, mallarını da ganimet olarak alır. Yalnız bundan Arap müşriklerinin erkekleri müstesnadır. Onlar İslam' ı kabul etmek veya ölüm arasında muhayyer bırakılırlar.¹²⁰

4. Eman dileyip antlaşmak istemeleri.

İslam ordusunun galib gelmesi veya cizyeyi ödetmesi mümkün olmadığı düşmanın kuvvetli olup savaşa devam edebilecek şekilde kuvvetli ve hazırlıkla bulunduğu taktirde düşman tarafından gelecek talebe binâen düşmana belli bir müddet eman verilir, savaş ertelenir. Verilen bu emana bütün müslümanların riayet etmesi gerekir. Kendilerine eman verilen kimseler öldürülmez,

118. Buharî, İman 18

119. Müslim, Cihad 3, Tirmizi, Siyer 48

120. Bilmen, a.g.e., III/399

esir alınmaz, mallarına dokunulmaz. Rasulullah (s.a.v.) Hudeybiye' de düşmanların bu isteğine olumlu cevap vermiş ve on yıllık bir saldırmazlık antlaşması yapmışlardır.¹²¹

5. Düşmanın antlaşmak için haraç namıyla belli bir vergi ödemesi.

Düşmanlar müslümanlarla aralarında antlaşma yapılmasını isterlerse, bu istekleri kabul edilir ve savaş durdurulur. Çünkü Allah Teâlâ: "Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de onlara yanaş"¹²² buyurmaktadır. Peygamber (s.a.v.) Hayberi aldığıında Fedek ahâlisini İslama çağırmişti. İslam' a girmeyi kabul etmeyince mal ve canlarının güvenliğine karşılık, topraklarından çıkan ürünlerin yarısını vermeleri şartıyla onlarla andlaşma yapmıştır.¹²³

CİHADIN MEŞRÛİYETİNDEKİ HİKMET

Cihadın meşru kılınmasında elbette maddî ve manevî hikmetler vardır. Daha öncede ifade ettiğimiz gibi savaşta insanların öldürülmesi, mamûrelerin yıkılıp yakılması söz konusu olduğu için İslam nazarında bizâtihî güzel bir hareket değildir. Fakat haksız tecavüzlerin önlenmesi, ictimâî hayatın saadet ve selameti, insanlığın yaratılışındaki gayenin tahakkuku için cihad meşru kılınmıştır.

Cihad insanları zoraki müslüman yapma yolu değildir. Çünkü iman bir kalp işidir. İnsan ancak kalbiyle iman eder. Silah ancak dil ile söyletebilir. Savaş esnasında müslümanlığı kabul ettiği için bir kişinin öldürülmeyişi onun silahla müslüman yapılması değildir. Bu durum, savaşta ölmekten başka çıkar yolu kalmamış bir kişiye sadece İslam' ın tanıdığı büyük bir tolerans, yaşama hakkıdır. Ölümü haketmişken yeniden hayata dönüştür.

121. Mâverdi, Ebu' l-Hasen Ali b. Habib el-Basri, Ahkâmü' s-Sultâniyye, y.y., t.y., 51; Bilmen, a.g.e., III/381

122. Enfal 61

123. Mâverdi, a.g.e., 51; el-Bûtî, a.g.e., 331

Hak ve hakikatten uzak, batıl inançların esiri olan insanların içinde bulundukları delâlet çukurundan kurtulmaları, ebedi saâdete ermeleri ve onların haklara tecavüzlerinin engellenmesi için cihad meşru kılınmıştır.

Allah Teâlâ bütün mütecavizlerin karşısına onların zararını defedecek veya tecavüzlerini engelleyecek bir kuvvet çıkarır, hücumlar durdurulur, tecavüzler engellenir, böylece insanlar arasında denge sağlanır. Yeryüzü bozgunculuktan korunur. Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"Eğer Allah' ın insanlardan bir kısmının kötülüğünü değerleriyle savması olmasaydı yeryüzü fesat ve küfür karanlığına bürünürdü. Lakin Allah bütün insanlığa karşı lütufve kerem sahibidir."¹²⁴

Allah Teâlâ bozguncu ve saldırganları, ıslah ediciler ve mücahidlerle savarak barış ve düzen taraftarlarını, çocuk ve kadınları korur, dünyanın düzenini ve yeryüzünün dengesini sağlamış olur. Çünkü Cenab- ı Hak yeryüzünde bozgunculuğa razı olmaz. Bu hikmetle cihad meşru kılınmıştır.¹²⁵

Gayri müslimlerin küfür üzerine terkedilmelerinin neticesinde başka insanlarda bundan zarar görecektir. İşte gayri müslimlerin zararı, müslümanlara karşı düşmanlıkları cihadla önlenmiş olur.¹²⁶

Müslümanlar Allah yolunda cihada çıkmakla bir çok zorluklara, sıkıntılara göğüs germek, mallarından ve canlarından fedakarlıklara katlanmak zorunda kalırlar. Bu da onların sağlam ve kuvvetli bir imana sahip olduklarını gösterir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Yoksa Allah içinizden cihad edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi zannediyorsunuz?"¹²⁷

124. Bakara 251

125. Cürçâvî, Ali Ahmed, Hıkmëtü' t-Teşrî ve FelsefeteHu, y.y., t.y., II/331; Elmalılı, a.g.e., II/837

126. Dimyâtî, a.g.e., 22; Sabûnî, Âyâtü' l-Ahkâm, I/236

127. Âl- i İmran 142

Görülüyor ki cihad, insanlığın evrensel bir din olan İslam çatısı altında birleşmeleri, kardeşçe yaşamaları, barış ve huzur içinde bulunmaları müslümanların kendilerini savunma, varlıklarını koruma gibi çeşitli hikmetlere mebni olarak meşru kılınmıştır. Yoksa barış içinde yaşamayı benimseyen insanlığın huzur ve saadetini bozmaya çalışmayan insanlara karşı cihad ilan etmek İslam' ın kabul ve tavsiye ettiği bir esas değildir.

CİHAD SALDIRI İÇİN Mİ SAVUNMA İÇİN Mİ?

Şüphesiz İslam' da cihad Allah adı yüce olsun diye, yüce gayelerin gerçekleşmesi için meşru kılınmıştır. Cihadın sadece saldırı savaşı veya sadece savunma savaşı şeklinde bölümlere ayrılması doğru olmaz. Bu kelimelerin manası cihad anlayışına uygun değildir. Lügatte saldırı (hücum): Bir başkasının üzerine onun gafletinden istifade ederek haksız yere girmek, hücum etmek demektir.¹²⁸ öyle ise hücumdan maksat bir devletin başka bir devlete veya bir topluluğun başka bir topluluğun haklarına tecavüz etmesidir ki, bunu İslam yasaklamıştır.

Savunma (müdafa) ise düşmanın hücum ve saldırılarını defetmek için sarfedilen her türlü üslub ve vesilelerdir.¹²⁹ Bu da İslam hukukundaki cihadla ilişkisi olmayan bir çeşit harbdır. Müslüman canını, malını, ırz ve namusunu, vatanını korumak, müdafaa etmek için bu şekilde savaşır.¹³⁰

İslam' da şartlar neyi gerektirirse ona göre cihad edilir. Selefî salihin dönemlerinde saldırı savaşı, savunma savaşı bir ayrımına rastlamıyoruz. Cihad yerine göre hem hücum, hem savunma harbidir. Yerine göre farzı kifaye, yerine göre farzı ayn olur. Her halukarda cihadın Allah yolunda, hak uğrunda yapılması ve bu niyetle hareket edilmesi lazım gelir.

128. Mes' ud, Cübran, er-Raid, y.y., 1981, II/1554

129. a.g.e., I/673

130. el-Bûttî, a.g.e., 171

Kur' an- ı Kerim' de cihadın hangi durumlarda yapılacağını bildiren çeşitli âyeti kerimelerde Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Kendileriyle savaşılanlara (mü' minlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphe yok ki, Allah, onlara yardıma mutlak surette kadirdir."¹³¹

"Size karşı savaş açanlara, siz de Allah yolunda savaş açın, sakın aşırı gitmeyin, çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez."¹³²

"Fitne (şirk) tamamen yok edilinceye ve din de yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçerlerse zalimlerden başkasına düşmanlık ve saldırı yoktur."¹³³

"Size ne oldu da Allah yolunda ve "Rabbimiz! Bizi , halkı zalim olan bir şehirden çıkar, bize tarafından bir sâhib gönder bize katından bir yardımcı yolla" diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyormusunuz."¹³⁴

"Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayın, onları hapsedin ve onları her gözetleme yerinde oturup bekleyin. Eğer tevbe eder, namazı dosdoğru kılar, zekatıda verirlerse artık yollarını serbest bırakın. Allah yarlıgayan, esirgeyendir."¹³⁵

"Kendilerine kitab verilenlerden Allah' a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Rasulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendine din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın."¹³⁶

Görülüyor ki İslam da cihad Allah' ın kullarına Allah' ın yolunu gösterme ve tanıtmaya niyet ve gayreti, insanlığı İslam ile bütünleştirme çabasıdır. Asla

131. Hac 39

132. Bakara 190

133. Bakara 193

134. Nisa 75

135. Tevbe 5

136. Tevbe 29

bir işgal hareketi, bir yoketme girişimi değildir. Peygamber (s.a.v.) savaşı bir rahmet eylemi haline getirmiş, yakma, yıkma, yok etme keyfi öldürme, uzuvları kesme, yıldırma, dehşet salma, hareketi olmaktan çıkarmış, Allah' ın adını yüceltmek için son bir çağrı vesilesi şekline dönüştürmüştür. İman ettiğini söyleyenlerin hangi hal ve şartta olursa öldürülmemelerini ilke haline getirmiştir. Cihad asla bir din değiştirme ya da zorla İslamlaştırma ilke ve hareketi değildir. Zira "Dinde zorlama yoktur."¹³⁷

Harbin saldırı ve savunma diye ikiye ayrılması ancak millet ve vatan için yapılan savaşlarda doğru olur. Zira bu iki tabir hücum ve müdafaa, bölgelere ve milletlere mahsus olan kalpler için kullanılır. Ancak evrensel bir inkılap getiren, millet ve bölge ayrımı yapmadan bütün insanlığı dil, din, cins, ırk gözetmeksizin saflarına çağıran, bu çağrıyı kabul eden herkese kapısı açık olan, hak ve adalet nizamına dayalı hak bir davayı hücum ve müdafaa harbi diye ikiye bölmek gerekmez.¹³⁸

Avrupadaki müsteşrikler cihad hakkında bu iki zıt tabiri kullanarak iki zıt fikir yayıyorlar. Bir kısmı İslam' da doğrudan savaş ilanına cevaz verilmesini ele alıyor, İslam' ın zorla sırf kılıç kuvvetiyle yayılmış bir din olduğunu iddia ederek İslam' a gölge düşürmek, İslam' ın hiç bir dinde görülmemiş olan yayılışını ve büyümesini sırf kılıç kuvvetine mâlederek büyüüp gelişmesine engel olmak istiyorlar. İslam' ın sırf kılıçla yayılmış ve büyümüş olması iddiası tarihe ve İslam' a karşı bir iftiradır.

Buna mukabil diğer kısmı da İslam dininde harb sadece savunma hali gerektiğinde meşru kılınmıştır. Müdafaa zorunluluğu olmadıkça harbe cevaz verilmemiştir. İslamî silah ile değil, ilme, akla verdiği önem ve ikna gücüyle yayılmıştır diyorlar. İslami müdafaa eder gibi görünerek Kur' an' daki cihadı emreden âyetlerin savunma harbine ait olduğunu, İslam' da gayri müslimlere karşı harb et-

137. Bakara 256

138. el-Mevdûdî, Ebu' l-Â' la, el-Cihadü fi-Sebîlillah, y.y., t.y., 45

meye saldırıya geçmeye cevaz verilmediğini iddia ediyorlar. Harbe sadece müdafaa gerektiğinde başvurulacak olursa o zaman müdafaa imkanı güçleşecek, düşmana hücum edebilme hakkından yoksun olanlar her zaman denemezse de çok zaman müdafaa gücünede sahip olamayacaklar. Bunlar bunu bildikleri için müslümanları maddeten ve manen silahtan arındırarak zâhiren İslam' ın lehinde gibi görünüp İslam' ın aleyhine çalışıyorlar. Öncekiler müslümanlık ne fena şey, kılıç dini, savaşı emrediyor, diğerleride müslümanlık ne iyi şey, silahı terkedip, müdafaayı emrediyor diyerek neticede müslümanların silahlanmamaları maksadında birleşiyorlar¹³⁹

Netice olarak İslam' da hakkı müdafaa meşru olduğu gibi gerektiğinde Allah yolunda, ilâyı kelimetullah uğrunda taarruzda meşrudur.

CİHADIN AMAÇLARI

İslamiyet toplum ve insanın ıslahını, barış içinde yaşamalarını gaye edinmiştir. İslam' a göre savaş, insan bünyesini helak ettiği ve toplum hayatında zarara yol açtığı için çirkin ve kötü bir iştir.¹⁴⁰ Cihad, insanların hak dini kabul ederek huzur ve mutluluğa nail olmaları, müslümanların ve İslam tebliğinin tecavüzden korunması gayesiyle meşru kılınmıştır. İslam' a göre insan, "insan" olmak özelliğiyle hürmete layıktır. Cihada, insanın eziyet için değil, ona yapılan eziyeti önlemek için izin verilmiştir. Bu sebeble savaşa ancak zor durumda kalınırsa başvurulur ve zarûret sınırı da aşılamaz. Bu durumu Cenab- ı Hak şöyle açıklar:

"Eğer Allah' ın insanlardan bir kısmının kötülüğünü diğerleriyle savması olmasaydı elbette yeryüzü altüst olurdu. Fakat Allah bütün insanlığa karşı lütuf ve kerem sahibidir."¹⁴¹

139. Elmalılı, a.g.e., II/689 vd.; el-Bûfî, a.g.e., 171, 172

140. Özel, Ahmet, İslam Hukukunda ülke kavramı, ist., 1984, 48

141. Bakara 251

"Haram ay, haram aya karşılıktır. Hürmetler (dokunulmazlıklar) karşılıklıdır. Kim size saldırırsa siz de ona misilleme olacak kadar saldırın. Allah' tan korkun ve bilin ki Allah müttakilerle beraberdir.¹⁴²

Buna göre İslam' da savaşın meşruluğu tüm insanlara rahmet gayesi gütmektedir. Ülkeler fethetmek, başka milletler üzerine hakimiyet kurmak gibi şeyler değildir. İslam' da cihadın hedef ve gayesi, insanlar tarafından ortaya konan diğer dünya sistemlerinin savaş amaçlarından farklıdır. İslamın dışındakiler ya şöhrat ya üstünlük, ya soy ve aşîret bağnazlığı, ya egemenlik ya sömürgecilik, ya ırkçılık ya da maddi çıkar için savaşır. Oysa müslümanın Allah' ın rızası ve isminin yücelmesinin (ilay- ı kelimetullah) dışında hiç bir amaç uğruna savaşması caiz değildir.¹⁴³ Nitekim peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurur:

"Kim Allah' ın sözü üstün hale gelsin diye savaşır o Allah yolundadır."¹⁴⁴

İslam' da cihad sırf Allah içindir. Yeryüzünde Allah kalamını yüceltmek hayata Allah' ın nizamını hakim kılmak ve mü' minleri dinlerinden döndürecek fitnelerden muhafaza etmek, fesat ve delaletin alıp götürmesinden korumak içindir.¹⁴⁵

İslam' da cihad' la insanların hürriyetleri korunur, insanlara zulmeden, köle muamelesi yapan sistemler kaldırılır. Düşmanlıklara son verilir. İnsanlar ırkçılık görüşünden, iktisadi çıkarlardan arındırılır. böylece insanlığın mukaddesâtı, hakları, insanî sıfatları gözetilmiş olur. Bir çok medeniyetleri yutan, bir çok mal, can ve ahlakları tahrib eden harb cihad değildir. İslam' ın harbi; fahiş karlarını elde edebilmek, haram olan işlerini yapabilmek için fırsat kollayan, kötü emellerini gerçekleştirmek isteyenler tarafından çıkarılan harbler gibi değildir. İslam' da hiç

142. Bakara 194

143. Havva, said, İslam, (Terc. Salih Uçan), İstanbul, 1987, II/442

144. Ahmed b. Hanbel, el-Müsneid, İstanbul, 1981, IV/392; Buhari, Cihad 15; İbn Mâce, Cihad 13; Ebû Dâvud, Cihad 26

145. Kutub, Fî Zilâl, I/389

bir ülke insanının kör, sağır, dilsiz kalması arzu edilmez. İnsanları etkisiz hale getirip, ilim, irfan ve medeniyetten mahrum bırakarak sömürmek amaç değildir.¹⁴⁶

Şu halde cihadın meşru kılınmasından maksat zulmü yok etmek, haddi aşanları, saldırganları, ırz namus tanımayanları tecavüzden alıkoyarak, onları ıslah edip yola getirmektir. İnsanlığı hak ve hakikatten haberdar ederek birlik ve kardeşlik dairesinde toplayarak ebedî bir saâdete kavuşturmaktır.¹⁴⁷

Gayri müslimlerle savaşıacak olan ordu komutanı düşmana saldırıya geçmeden önce onlara İslam' ı teklif edip bu gayeyi kabule davet eder. Rasulullah (s.a.v.) bir ordunun başına komutan tayin ettiği zaman komutana şunları söylerdi:

"....Müşrik düşmanlarla karşılaşınca onları önce üç şeyden birine çağır: Bunlardan birine cevap verilirse onlardan bunu kabul et ve artık dokunma.

Önce İslam' a davet et, icabet ederlerse hemen kabul et ve elini onlardan çek. Sonra onları yurtlarından hicret edenlerin beldesine hicrete davet et. Ve onlara haber ver ki, eğer bunu yapacak olurlarsa muhacirlere vâdedilen bütün mukafatları elde edecekler ve onların sorumlu oldukları vecibeleri de yerine getirecekler. hicret etmekten kaçınacak olurlarsa bilsinler ki, müslüman bedevîler hükmündedirler ve Allah' ın mü' minler için koyduğu hükümler onlara da uygulanacak, ganimetten kendilerine hiç bir pay ayrılmayacaktır. Müslümanlarla birlikte cihada katılırlarsa o hariç, (o zaman ganimete iştirak ederler).

Bu şartlarda müslüman olma teklifini kabul etmezlerse, onlardan cizye iste olumlu cevap verirlerse hemen kabul et ve onları serbest bırak.

Bundan da imtina ederlerse, onlara karşı Allah' tan yardım dile ve onlarla savaş."¹⁴⁸

146. Kutub, Seyyid, İslamın Dünya Görüşü, (Terc. Ali Arslan) İstanbul, 1974, 260

147. Bilmen, a.g.e., III/363

148. Müslim, Cihad 3; Tirmizi, Siyer 48

Peygamber (s.a.v.)' in bu hadisinden anlaşılıyor ki, gayri müslimlere karşı savaş başlamadan önce onlara hakkı tebliğ etmek, müslüman olma teklifini kabul etmezlerse, onlardan cizye istemek, vizye vermeyi kabul ederlerse artık onların canları ve malları güvenlik altında olur. Cizyeyi kabul etme noktasından itibaren savaşmanın mübahlığı sona ermiş olur. Artık müslümanların, onları savunmaları ve korumaları görevleri olur. Cizye vermekten de kaçınırlarsa onlara karşı savaş ilan edilir. Bu durum bütün gayri müslimlerin çıkarları içindir. Çünkü müslümanlar onlara savaş ilan etmekle onların bâtil inançlarını gidererek İslam' ın yüceliğini göstermiş olurlar. Belki de onları ebedî felaketten kurtararak ebedi sadete kavuşmalarına vesile olurlar. Yoksa onlara eziyet verme gayesi güdülmez.

Cenab- ı Hak buyuruyor ki: "Fitne tamamen yok edilinceye ve din de yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçerlerse zalimlerden başkasına düşmanlık ve saldırı yoktur."¹⁴⁹

"Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de onlara yanaş ve Allah' a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir."¹⁵⁰

Kur' an- ı Kerim müslümanların savaştan nefret ettiklerini ondan hoşlanmadıklarını, ancak kendileri için hayırlı olduğundan Allah tarafından farz kılındığı belirtir. "Savaş hoşunuza gitmediği halde size farz kılındı. Bir şey hoşunuza gitmediği halde olur ki o, sizin için hayırlı olur. Ve bir şeyde sevdiğiniz halde o da, hakkınızda şer olur. Allah bilir siz bilmezsiniz"¹⁵¹

Savaş insanların severek, isteyerek yaptıkları bir şey değildir. Fıtratı ve ruh sağlığı bozulmamış kimseler öldürmek, yıkıp yakmak, acılar vermekten zevk almaz, bunlardan hoşlanmazlar. Ancak vücudu kurtarmak için kangren olmuş elin kesilmesi, içeride kalmış çocuğu kurtarmak için kapının kırılması nasıl gerekli ise savaş da toplumların hayatında böyle zaruret haline gelebilir. Din ve vicdan hür-

149. Bakara 193

150. Enfal 61

151. Bakara 216

riyetini sağlamanın, zulmü ve fitneyi önlemenin, tecavüzlere son vermenin yolu savaştan geçebilir. İşte bu gibi durumlarda savaşmak şüphesiz insanlık için daha hayırlı ve daha şerefli bir davranış olur. Cihad ise hiç bir zaman bir saldırı değildir. Çünkü önce İslam' a davet yapılır, kabul eden müslümandır. İslam' ı kabul etmeyenden tâbi olması istenir. Bunu da kabul etmezse ancak o zaman savaşılır. Savaştaki sırrı biz bilemeyiz ama onu Allah bilir.

Mahiyet itibariyle İslam' ın çirkin ve şer kabul ettiği savaş, İslam hukukunda "Zaruretler yasakları mübah kılar."¹⁵² kaidesiyle ifade edildiği üzere, İslam ve müslümanlara yönelen tecavüzlere karşı koymak için bir zaruret kabul edilerek meşru sayılmıştır. Bu esasa bağlı olarak bir de "Zaruretler kendi miktarlarınca takdir olunur."¹⁵³ kuralı vardır. Buna göre de zaruret sebebiyle mübah kılınan şey zarar ve eziyeti def edecek kadarıyla mübahtır, daha ötesi için değil. Bu zaruret kaidelerinin savaş ile ilişkisini iki şekilde tesbit etmek mümkündür:

a. Savaşa ancak zaruret halinde baş vurulur.

b. Savaşın devamı ve savaş esnasında yapılacak muameleler hususunda zaruret miktarına göre hareket edilir. bu sınır aşılmaz.¹⁵⁴

Netice olarak cihadın amacı Allah adını yüceltmek, şirke son vermek, küfrü mağlub ederek tevhidi, hakkın hakimiyetini temin eylemek, gayri müslimlerin kuvvetini kırıp, tesirsiz hâle getirerek barışı sağlamaktır.

Gayri müslimlere küçüklüklerini kabul ettirip İslam idaresinin emri altına alarak İslam' ın yüceliği göstermek, Dünyevî ve uhrevî her türlü saadet ve huzuru temin etmektir.

152. Bilmen, a.g.e., I/261

153. a.g.e., I/262

154. Özel, Ülke Kavramı, 49

CİHADA HAZIRLIK

Allah' ın adını yüceltmek niyetiyle Allah yolunda cihad ederek düşmanı yenip zafer kazanmak ne kadar büyük bir gaye ve amaçsa, zaferi kazanmaya yardımcı olacak her türlü vesileyi temin etmek, cihad için lüzumlu olan her çeşit gücü hazırlamakda dinimizin emri olan önemli bir görevdir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, düşmana karşı hazırlığınızı görün (tedbirinizi alın), bölük bölük, yahut (gerektiğinde) topyekün savaşa gidin."¹⁵⁵

"onlara (düşmanlara) karşı gücümüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın. Bununla Allah' ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah' ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız."¹⁵⁶

İslam meşru müdafa için yeryüzünden zulmü, baskıyı kaldırmak, gerçek din ve vicdan hürriyetini sağlamak için savaşa izin vermiş, müslümanları cihada çağırmıştır. Müslümanların vazifesi her zaman savaşa hazır olmak, fakat meşru sebep bulunmadıkça onu yapmamak, hazırlığı barışın teminatı kılmaktır.

Âyet- i celilelerde Allah Teâlâ düşmana karşı kuvvet hazırlamamızı emretmektedir. Bu kuvvetten maksat, savaşta düşmana üstünlük sağlayacak her çeşit vasıta. Tasavvur edebileceğimiz, bugün insanın keşfettiği, ilmin ve teknolojinin ulaşabildiği bütün savaş araç ve gereçleridir. Bu atış ve ateş gücü, harp aleti, Peygamber (s.a.v.) zamanındaki şekli ile oku ve okçuluğu, beslenen atları ifade ettiği gibi zamanımızda makineli tüfekleri, topları, tankları, füzeleri, nükleer

155. Nisa 71

156. Enfal 60

başlıklı atış rampalarını da içerir. Kısacası, kara, hava ve deniz kuvvetlerine ait bütün vasıta ve silahları kapsamına alır.¹⁵⁷

Cihada hazırlık emrinin gerekçelerinden biride görünür, görünmez düşmanların cesaretlerini kırıp, onları yıldırarak, barışın devamını temin etmektir. Bu da ancak gerek silah gerekse insan gücü açısından bütün düşmanlara karşı üstünlük sağlanmakla mümkün olabilir. Aynı zamanda düşmanları korkutacak, yıldırarak güçte üstün bir savunma kuvvetini kendi ellerimizle, kendi fabrikalarımızda her türlü silah ve savaş aracını üretmemizle mümkün olabilir. Eğer yeterli askeri güce sahip olarak düşmanlar yıldırılamaz, kalplerine korku salınamazsa, barış içinde yaşama arzusu zorlaşacak her fırsatta düşmanın saldırma ihtimali doğacaktır.¹⁵⁸ Çünkü ayette: "....Bununla Allah' ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah' ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz." cümlesi bu gerçeğe işaret ediyor.

Savaş araç ve gereçlerinden istenilen faydayı elde etmek için bu aletleri kullanmayı öğrenmek, gerekli eğitim ve tatbikatları yapmak gerekir. Cihada katılacak mücahidleri cihada yönlendirip dünya ve ahiret sevabını kazanmaya teşvik etmek, düşman karşısında başarılı olmalarını sağlayacak çok önemli bir etkidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Her kim, dünya nimetini isterse, kendisine ondan verilir; kim de ahiret sevabını isterse, ona da bundan verilir. Biz şükredenleri mükafatlandıracağız."¹⁵⁹ Savaşa katılan herkes dünya sevabı olarak ganimet alacak, âhiret sevabı alarakta cennete girecektir. Allah Teâlâ cihada teşvik ederken bu iki şeyi bir arada zikretmiş ki, her ikisi içinde etkili olsun.¹⁶⁰

Gerekli eğitim ve tatbikatın yapılmasıyla askerlik açısından önemli sonuçlar elde edilebilir. Bu sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

157. es-Sabûnî, Muhammed Ali, Kabesü' n-min Nûri' l-Kur' ani' l-Kerim, Dimeşk, 1988, II/160; Nedvî, ebu'l-Hasen, Mâzâ Hasıra' l-Âlem bi nhitâti' l-Müslimîn, Beyrut, 1984, 130; Havva, a.g.e., II/436, Cassas, a.g.e., III/119, 120
158. Bilmen, a.g.e., III/357, Havva, a.g.e., II/436, 437
159. Âl- i Imran 145
160. Mâverdi, a.g.e., 43

1. Yapılacak eğitim ve tatbikatların neticesinde ordudaki bütüncömütan ve erlerin savaş yetenekleri artacaktır.

2. Ordu istenilen her vakitte savaşmaya hazır hale gelecektir.

3. Ordunun mal ve can kaybı asgariye inecektir. Çünkü iyi bir eğitim görmüş askerin Allah' ın izniyle isabet alma ihtimali, iyi eğitilmemiş askerden daha azdır.

4. Askerler Allah' tan sonra kendilerine, komutanlarına ve silahlarına güvenme duygusu artarak cesaretleri ve maneviyatları yükselecektir.¹⁶¹

CIHAD-SAVAş İLİşKİSİ

Cihad ile savaş birbirinden farklıdır. Cihad daha genel anlamlıdır. Savaşın cihad olabilmesi, ilayî kelimetullah için yapılması, başka bir ifade ile Allah yolunda olmasına baēlıdır. Allah rızasına ulaşmak için başvurulanan bir savaş cihad sayılır. Savaş cihadın bir bölümüdür.¹⁶²

İslam dini istila, sömürü ve tecavüz için yapılan savaşları tanımayıp, savaşa ancak müslümanların can ve mal güvenliğini sağlamak, hak ve hürriyetlerini korumak, İslam' a ve İslam ülkelerine yönelik saldırıları önlemek amacıyla başvurulacağını hükme bağlamış ve meşru gördüēü bu savaşı diēerlerinden ayırmak içinde ona cihad adını vermiştir.¹⁶³

Cihad' a yalnız savaş anlamının verilmesi Kur' an ve Sünnet' te ifade edilen anlam ve kapsamı bakımından eksik ve yanlış sayılır. Cihadın ülke ve gönülleri İslam' a açmak, Allah' ın adını yüceltmek maksadıyla yapılmış olması temel şarttır.

161. Muhammed Cemâlüddin Ali, en-Nazariyetü'l-İslamiyye fi'l-Harbi'n-Nefsiyye, Kahire, t.y., 220

162. el-Hin, a.g.e., 118, el-Ömerî, a.g.e., 18

163. Özel, Ansiklopedi, VII/531

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"İman edenler Allah yolunda savaşırlar, inkar edenler ise tağut (batıl davalar ve şeytanın) yolunda savaşırlar."¹⁶⁴

Rasulullah (s.a.v.) de şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah adı yüce olsun diye savaşırsa işte o Allah yolunda (cihadda) dır."¹⁶⁵

KİMLER CİHADDA GİTMEKLE SORUMLUDUR?

Cihada katılabilmek için gerekli şartlara sahip olan bütün müslümanların gerektiğinde cihada katılmaları bir vecibedir. Ancak bir cihada bütün müslümanların katılımı mümkün olmayabilir veya buna her zaman ihtiyaç duyulmayabilir. Bir kısım müslümanlar cihad yapınca, diğerlerinden bu görev düşer. Bu durumagöre cihad vazifesi iki kısma ayrılır:

1. Kısmi seferberlik hali (Nefîri has): Bir kısım gönüllü asker veya önceden silah altında tutulan askerin bir kısmı veya tamamı sefer haline getirilirse cihad bir farzı kifâye mahiyetinde bulunur. Savaşa girmeyen müslümanların üzerinden de bu görev düşmüş olur.¹⁶⁶ Bu durumda cihadla şu özellikleri kendinde taşıyan kimseler mükelleftir:

a. Müslüman olmak. Gayri müslimlere vacib değildir.

b. Erkek olmak. Kadınların bünyeleri şiddetli savaş şartlarını göğüslemeye elverişli değildir. Hz. Aişe (r.a.) validemizi kadınların cihadı hakkında Rasulullah (s.a.v.)' e sorunca, O da şöyle buyurdu: "Kadınlara çarpışmasız cihad vardır. (O da) hac ve umredir."¹⁶⁷

164. Nisa 76

165. Buhari, Cihad 15, İbn Mâce, Cihad 13

166. Bilmen, a.g.e., III/359

167. İbn Mâce, Menâsik 8

Bu duruma göre cihad kadına vacib değildir. Hac veya Umre kendisine cihad sevabı kazandırır. Çünkü kadınların bünyeleri harbin şiddet ve sıkıntılarına katlanmaya uygun değildir. Kadın örtünmeye ve sakin yaşamaya muhtaçtır. Cihad da ise erkekler arasına karışmak ve düşmanla çarpışmak gibi hususlar vardır.¹⁶⁸

Bununla beraber, hadislerde kadınların cihada katılmalarının yasak olduğuna dair bir açıklık yoktur. Kadınlar savaşa katılınca, askere su ve erzak taşımak, hastalara bakmak gibi bünyelerine uygun işlerle uğraşırlar.

Enes (r.a.)' den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Rasulullah (s.a.v.) cephede savaşıırken Ümmü Süleym ve ensardan bir grup kadın onun yanında bulunuyordu. (Askerlere) su taşırlar ve yaralıların yaralarını tedavi ederlerdi."¹⁶⁹

c. Bulûğa ermiş olmak.

d. Aklî dengesi yerinde olmak.

e. Hür olmak.

f. Cihad edebilecek sağlığa sahip olmak.

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"(Savaşa katılmama hususunda) Köre vebal yoktur, topala da vebal yoktur, hastaya da vebal yoktur."¹⁷⁰

g. Savaşa kendi nafakası ile geriye bıraktığı aile fertlerinin nafakası temin edilmiş bulunmak.¹⁷¹

Allah Teâlâ bu hususta da şöyle buyuruyor:

168. Bilmen, a.g.e., III/359

169. Müslim, Cihad 135; Ebû Dâvut, Cihad 34

170. Fetih 17

171. Zühayfî, a.g.e., VI/418, İbn Kudâme, a.g.e., IX/179, Sâbık, a.g.e., III/12

"Zayıflara, hastalara, harcayacak bir şey bulamayanlara, Allah ve Rasulü için (insanlara) öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılmamalarından ötürü) bir günah yoktur."¹⁷²

Ancak cihada katılan kişinin masrafları devlet tarafından karşılanıyorsa o zaman yine cihada katılması gerekir.¹⁷³

Bu şartlara ilâveten anne baba veya onlardan birisi evladına harbe gitmek için izin vermezlerse -özellikle gönüllü asker toplama durumunda- evladın askere gitmesi caiz olmaz. Çünkü evladın ebeveyninin meşru emirlerine itaat etmesi farz- ı ayındır. Kısmî seferberlik (Neffri has) dahilinde cihad ise farzı kifayedir. Bir adam cihad için izin istemek üzere Rasulullah (s.a.v.)' e geldi.

Rasulullah (s.a.v.) ona: "Senin annen baban sağ mı? buyurdu. Adam evet dedi. "Öyle ise onların hizmetlerinde cihad et." buyurdular.¹⁷⁴

Şu var ki, seferberlik olmasa da eğer devlet başkanı bir şahsın her halde cihada katılmasını emrederse ebeveyni razı olmasa bile emre itaati gerekir.

Ödeme zamanı gelmiş borçluların borcunu zamanında ödeyip alacaklılarını ve kefillerini zor duruma sokmaması gerekir. Ancak borca yeterli malı bulunan ve savaşta öldüğü taktirde, borcunu ödemek üzere birini vasî tayin ettikten sonra borçlu savaşa iştirak edebilir.

Bir âlimin ilim alanındaki hizmeti, harbe fiilen iştirakinden beklenen hizmetinden daha faydalı olacağından, bunlar da harpten müstesna bulunurlar.¹⁷⁵

2. Umûmi seferberlik hâli (Nefhir- i âm) Bu durumda eli silah tutan herkes vatan müdafasına koşar. Kadınlar, âlimler, hatta savaşa gücü yeten ço-

172. Tevbe 91

173. Zühayli, a.g.e., VI/418

174. Buhari, Cihad 138; Müslim, Birr 5

175. Bilmen, a.g.e., III/357, 358

cuklarda cihad ile yükümlü olurlar. Çünkü bu halde cihada iştirak bir farzı ayındır.¹⁷⁶

CİHADDA METOD

İslam, insanlığın hidayeti için gelmiş evrensel bir dindir. İnsanın özüne aykırı câhilî hayat tarzını düzeltmeyi hedeflemiş ve gerçekleştirmiştir. Savaşı bir kahramanlık gösterisi, başka milletler üzerine hakim olma vasıtası olmaktan çıkarmış, insanların hakkı görebilmeleri için son bir vesile olarak uygulamıştır.

Müslümanlara saldırıda bulunmayan gayri müslimlere karşı öncelikle yapılması gereken şey onlarla savaşmak değil barışçı davet yollarına başvurmaktır. Allah Teâlâ müslümanların en güzel şekilde tebliğ yapmakla mükellef olduklarını Kur' an' da şöyle haber verir:

"Ey Rasûl, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah kafirler topluluğuna rehberlik etmez."¹⁷⁷

"(Rasûlüm!) Sen, Rabbinin yoluna (İslam' a) hikmet ve güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Rabin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, hidayete erenleri de çok iyi bilir."¹⁷⁸

"İçlerinden zulmedenleri bir yana, Ehli kitabla ancak en güzel yoldan mücâdele edin."¹⁷⁹

İslam dinde baskıyı kesinlikle yasaklamış ve baskı altında gerçekleşecek imanın geçersiz olduğunu belirtmiştir.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır.

176. a.e., III/358

177. Maide 67

178. Nahl 125

179. Ankebut 46

O halde kim tağutu reddedip Allah' a inanırsa, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah işitir ve bilir."¹⁸⁰

"(Rasulüm) Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi elbette iman ederlerdi. O halde sen, inanmaları için insanları zorlayacak mısın?"¹⁸¹

"Bedeviler 'inandık' dediler. De ki: Siz iman etmediniz, ama "Boyun eğdik" deyin. Henüz iman kalplerinize yerleşmedi. Eğer Allah' a ve elçisine itaat ederseniz, Allah işlerinizden hiçbir şeyi eksiltmez. Çünkü Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."¹⁸²

Gayri müslimlerle savaş esas hedefe ulaşabilmek için bir sebeptir. Cihaddaki esas amaca irşad ve tebliğle, güzel bir mücadele ile ulaşabilirse savaş ilan etmek, silah kullanmak caiz olmaz.

İslamiyet önceden kendilerine ulaşmamış, İslam' dan haberdar olmayan gayri müslimlere karşı savaş ilanından önce onları İslam' a davet etmek, hatırlatmak ve uyarmak gerekir. Çünkü cehalet içinde yaşayan ilahi bir dinin davetinden habersiz bulunan bir millet bu hususta bir derceye kadar mazur sayılabilir. Bu mazaretleri kendilerine yapılacak davetle ortadan kalkmış olur.¹⁸³

İslamiyet önceden kendilerine ulaşanları savaş ilanından önce uyarmak gerekli değildir. Çünkü gerçekleri duyup, öğrendikten sonra küfür üzere kalmayı tercih edenlerin bir mâzaretleri kalmaz. Bununla beraber belki icabet ederler diye bir daha davet edilmeleri daha iyidir. Yapılan bu davetleri kabul etmedikleri takdirde cizye vererek İslam himayesini kabul etmeleri kendilerine teklif olunur. Bunu da kabul etmezlerse Cenab- ı Hakk' a tevekkül edip Allah' dan yardım dileyerek cihad ilan edilir, savaşa başlanır.¹⁸⁴

180. Bakara 256

181. Yûnus 99

182. Hucurat 14

183. Bilmen, a.g.e., III/363

184. a.e., III/363, Canan, a.g.e., V/93

Şu halde İslamî prensiplere göre cihadda metod, izlenilmesi gereken yol; dini kabul ettirmek için zor kullanmadan, baskı yapmadan İslam' ı tebliğ etmek, yumuşak, tatlı bir dille en güzel şekilde mücadelede bulunmak gerekir. Gayri müslimler yapılan bu daveti kabul etmezlerse cizye vermeleri teklif edilir. En son çare olarakta savaşa karar verilir.

GÜNÜMÜZDE CİHAD

İslam' da beldelerin fethi aslında gönüllerin fethi, Allah' ın kullarını Allah' a kulluğa, İslam çerçevesi içinde râzı etmek içindir. Cihadı içeren muhtelif ayet ve hadislerle bakıldığında, Peygamber (s.a.v.)' in cihadla ilgili uygulamaları dikkate alındığında bu faaliyetin sadece müslüman olmayanlarla savaşmaktan ibaret olmadığı görülür.

Cihad, müslümanın Allah' a kulluk ve onun rızasını temin için İslam esaslarını öğrenme, öğretme, ferdî ve ictimâî planda yaşama, yaşanmasına çalışma, İslam' ı tebliğ ve bu hususlarda içte ve dışta karşılaşacağı engelleri aşma konusunda içinde bulunması gereken şuurlu, süretli gayret ve aksiyon halini ifade eder.¹⁸⁵ Günümüz müslümanlarının; kalpleri İslam' a ısındırmak, gönülleri fethe etmek için bir mücahid fedakarlığı ve hassasiyeti ile çalışmaları, günümüzün soğuk ve kültürel savaş ortamında gerçekten gerekli ve fevkâlede önemlidir. Cihadın kapsamlı anlamını içeren ayeti kerimelerde Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Bizim (rızamıza ulaşmak için) uğrumuzda cihad edenlere elbette (bize ulaştıracak) yollarımızı göstereceğiz. Şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir."¹⁸⁶

"Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin."¹⁸⁷

Bütün cepheleriyle ilahî mesajı insanlığa duyurma amacını güden, bu

185. Özel, Ansiklopedi, VII/530

186. Ankebut 69

187. Hac 78

sebeble de her devirde canlı tutulması zorunlu olan cihad faaliyetini, cihadın tabii ve kalıcı yöntemlerini mânevi ve maddi olarak ikiye ayırmak mümkündür. "(Rasulüm) Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütte çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et."¹⁸⁸ ayet- i celilesinde önce manevi nitelikteki hikmet ve güzel öğüt, sonrada en güzel methodla olmak şartıyla maddi ve bedeni mücadele faktörü belirtilerek her iki yöntem de bir arada zikredilmektedir.¹⁸⁹

Rasulullah (s.a.v.)' de buyuruyorlar ki:

"Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihad edin."¹⁹⁰

Mallarımızla ve canlarımızla cihad etmenin gereğine daha önce değinmiştir. Hadiste geçen lisanla cihadın mahiyeti zamana ve mekana göre farklılıklar arzedeabilir. Zamanımızda kitle yayın vasıtaları, kitab, mecmua, gazete, radyo, televizyon, video vb., edebî kısma giren roman hikaye, masal, mîzah, karikatür vb. gibi insanların rağbet gösterdikleri her şeyin dille cihada dahil olduğu kanaatindeyiz. Gayri müslimlerin başvurduğu her türlü metod ve teknikleri iyi bilip, onları aynıyla İslam' a davet etmek gerekir.¹⁹¹

Günümüzde ki inanç ve fikir akımları, ideoloji ve hakimiyet emelleri karşısında cihadı yürütecek kişi ve zümrelerin öncelikle iman ve ilimle donanmaları, din ilimlerinde uzmanlaşmaları gerekir. Sâde bir müslüman ve mü' min olabilmek için İslam' ın temel hükümlerini öğrenmekle yetinilebileceği halde İslam' a davet görevini yürütecek mücahid bilinçli ve basiretli olmalı, doğru delillere dayanarak faaliyetini sürdürebilmelidir. Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"De ki, işte benim yolum budur, ben ve bana uyanlar da basiretle Allah' a davet etmekteyiz."¹⁹²

188. Nahl 125

189. Topaloğlu, Bekir, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, Cihad mad, İstanbul, 1993, VII/532

190. Ebû Dâvud, Cihad 18

191. Canan, a.g.e., V/68

192. Yusuf 108

İslam' a davet eden davetçilerin davet ettikleri İslamî esaslara yaşayışlarında uyumlu olması kaçınılmaz bir zarûrettir. Bu şekilde müslüman kendilerinin tattığı mutluluğu, başkalarında tatmasını sağlamak maksadıyla çalışmalıdır. Çünkü Peygamber (s.a.v.) "Allah' a yemin ederim ki, Allah Teâlâ' nın, senin sebebinle bir tek kişiye hidayet verip doğru yola iletmesi, senin için, kızıl develerin olmasından çok daha hayırlıdır."¹⁹³ buyurarak o gün için en kıymetli, varlıklar olan kızıl develere sahip olmaktan, dünyanın en kıymetli mal varlığına sahip olmaktan daha hayırlı olduğunu ifade etmiştir.

Her ne kadar günümüzde cihadın, geçmişte olduğundan daha fazla cephe savaşından, lisanla cihad alanına kaydırılması gereksede; hak ile batıl arasındaki mücadele kıyamete kadar süreceğine göre¹⁹⁴ her an müslümanlara karşı vuku bulabilecek saldırılar için her türlü savaş araç ve gereçleriyle hazırlıklı olmak gerekir. Peygamber (s.a.v.): "Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin, fakat buna mecbur kaldığınız takdirde tahammül gösterin, Allah' dan daima esenlik ve hayır dileyin."¹⁹⁵ hadisiyle hem sulh ve sükunun değerini, hem de gerektiğinde bâtila karşı fiilî mücadelede sabır ve sebatın gerekliliğini göstermiştir.

MÜSLÜMANLAR ARASINDAKİ ÇARPIŞMALARA

CİHAD DENİLEBİLİR Mİ?

Cenab- ı Hakk' ın dinde kardeşler ilan ettiği müslümanların arasında meydana gelecek çarpışmaların sebebi ne olursa olsun çok kötü bir şeydir. Çünkü Rasulullah (s.a.v.): "İki müslüman kılıçlarıyla birbirlerinin üzerine yürürlerse öldüren de ölen de ateştedir." buyurmuştur. (Bu söz üzerine Rasûlullah' a): "Ey Allah' ın Rasûlü! Kâtili anladık ama maktûl niye ateşte?" diye sorulmuştu. "Çünkü o da kardeşini öldürme hursı taşıyordu. (O da kardeşini öldürmek istemişti)" cevabını verdi.¹⁹⁶

193. Buhari, Cihad 102, 143

194. Ebû Dâvud, Cihad 33

195. Buhari, Cihad 112; Müslim, Cihad 6

196. Buhari, Fiten 10; Müslim, Fiten 14; Ebû Dâvut, Fiten 5

Cihadın sebepleri kısmında belirttiğimiz gibi cihad, Allah' ın adını yüceltmek için, gayri müslimlerin müslümanlara karşı savaştan bir tavır takınmaları savaş açmaları ve mütecaviz olmaları halinde yapılabilir. Ancak müslümanlardan fesad çıkarıp, isyan edenlere karşı yapılan arabuluculuktan netice alınamaz, fesad önlenemezse; onların fesadlarını önlemek ve ortadan kaldırmak için mücadeleye girilir. İşte âsîlere karşı yapılan bu mücadele ve mukâtele de cihaddan sayılır. Bazı meselelerde cihad ahkamı uygulanır. Mesela asîler tarafından öldürülenlere şehid muamelesi yapılır. Ancak bu cihad gayri müslimlerle yapılan cihaddan bazı noktalarda ayrılır. Alınan esirler öldürülmez, firarîler takib edilmez. Mü' minlerden her iki topluluk birbirleriyle savaşmakla beraber dinden çıkmış olmazlar. Hatta biri diğerine zulmetmiş veya her iki grub birbirine zulmetmiş de olsa yine müslümandırlar.¹⁹⁷

Müslümanlar arasında çıkan savaşlara son vermek için Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Eğer mü' minlerden iki grub birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah' ın emrine dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse siz de aralarını adaletle düzeltin ve hep adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah âdil davrananları sever."¹⁹⁸

Bu ayet' in sebebi nüzûlü rivayetlerin ifade ettiği gibi belli bir olay ile ilişkisi olsun veya bu gibi halleri telâfi etmek için konulan bir hüküm olsun; genel olarak baktığımızda İslam cemiyetini, mü' min kitleyi dağınıklıktan, parçalanmaktan, çekinmeyen, arzu ve heyecanların etkisi ile birbirine düşmekten koruyan son derece sağlam bir esastır. Koruyuculuğun yanı sıra hakkı, adaleti, iyiliği yerleştirmekte ve bütün bu hususlarda Allah' ın emrine müracaat edip, O' ndan korkmayı rahmetini ümit etmeyi adalet ve iyiliği yerleştirmeyi belirtmektedir.¹⁹⁹

197. Kutub, a.g.e., XIII/497, Bilmen, a.g.e., III/410, 415, Canan, a.g.e., VI/198

198. Hucurat 9

199. Suyûtî, a.g.e., VII/560, 561; Kurtubi, a.g.e., XVI/315 vd.; Kutub, a.g.e., XIII/497

Şu halde iki müslüman ülke, iki müslüman belde veya iki müslüman grup arasında bir mücadele, bir mukâtele çıkarsa söz sahipleri, hükümet adamları bu duruma müdahale eder. Zira böyle azgın bir gruba fertlerin ve ıslah için devlet kuvvetleri harekete geçtiği zaman, devlete yardım etmek fertler üzerine bir vecibe olur. Önce nasihatle aralarındaki sebeb ve şüpheyi giderme ve sonunda da Allah'ın kitabı ile, hükme davet etmek suretiyle araları ıslaha çalışır. Çünkü azdan başlayan kargaşaların ve çatışmaların zamanında önü alınmadığı taktirde sonradan büyüyüp genişleyebilir. Eğer taraflar bu arabuluculuk üzerine aralarındaki çatışmaya savaşa son vermez, Allah'ın hükmünü kabul etmeyerek biri diğeri üzerine tecavüzde ısrar ederse -ki, bu Allah'ın hükmünü kabul etmeme veya sulhu reddetme şeklinde olabilir -o zaman mü'minlerin vazifesi bu azgınlar Allah'ın emrine dönünceye kadar kendileriyle savaşımdır. Gerek karşılıklı rıza ile ve gerekse saldırgan tarafı güç kullanmak suretiyle dize gerirerek bu savaş sona erdirilir, sonra da çatışan taraflar arasında Allah'ın hükümlerine uygun âdil bir andlaşma düzenlenir. Müslümanların saldırgan bâgilere karşı savaşmaları, onlar Allah'ın emrine dönünceye kadardır. Allah'ın emrine dönünce savaşmak haramdır.²⁰⁰

Müslüman bir topluluk, diğerk topluluğa karşı haksız yere saldırırsa bile yine onlar İslam toplumundandır. Bu isyanlarıyla beraber onların kanları, malları helal olmaz, malları ganimet olarak alınamaz, esir alınanlar öldürölmez, savaşın sona ermesiyle serbest bırakılır. Savaşı bırakıp silahı atanlar takîbata alınmaz. Harbe katılmadıkça kadınlar çocuklar, yaşlılar öldürölmez, bunlar köle de yapılamaz. Çünkü böyle bir savaşın asıl gayesi, savaşılan kitleyi öldürmek değil, onları saflara çekmek ve İslam kardeşliği bayrağının altında toplamaktır.²⁰¹

200. Kurtubî, a.g.e., XVI/316; Suyuti, a.g.e., VII/561; Elmalılı, a.g.e., VI/4463

201. Maverdi, a.g.e., 60; Kutub, Fî zilâl, XIII/498, Canan, a.g.e., VI/199

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CİHAD EDENİN GÖZETMESİ GEREKEN ESASLAR

1. İhlas: Cihad dünyevî maksat ve menfaatlerden uzak, gösteriş, şöhret ve karşılık beklemeden yalnız Allah' ın rızasını isteyerek, Allah' ın adını yüceltmek için yapılmalıdır. Hangi çeşitten olursa olsun yaptığımız işlerin değeri niyetlerdeki ihlasla, samimiyetle ilgilidir. Ona göre mükafat verilecektir.

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"Halbuki kendilerine, dini yalnız Allah' a has kılarak (O' nun dininde ihlas sahibleri olarak), Allah' ı birleyenler olarak O' na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekat vermeleri emrolunmuştu. İşte doğru din de budur."¹

"(Rasûlüm!) Şüphesiz ki Kitab' ı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dini Allah' a has kılarak (ihlas ile) kulluk et."²

Peygamber (s.a.v.)' e ganimet elde etmek, halk arasında övülmek, şan-şöhret kazanmak, kahramanlık gösterisinde bulunmak, kavmini korumak, kin ve gazabla savaşmak gibi niyetlere sahip kişilerden söz edildikten sonra "(Bunlardan) kim Allah yolunda cihad etmektedir?" sorusu tevcih edilmiştir. Rasulullah (s.a.v.)' de şöyle cevap vermiştir:

"Kim Allah adı yüce olsun diye çarpışırsa işte o Allah yolundadır."³

1. Beyyine 5
2. Kehf 2
3. Buhari, Cihad 15; Ebû Dâvûd, Cihad 26

Bir hadis- i şerifte de peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Kıyamet günü insanlardan ilk sorgunalanacak üç kişiden biri, şehid olmuş bir kimsedir ki, (Allah Teâla' nın) huzuruna getirilir. Cenab- ı Hak ona ihsan ettiği nimetleri sayar, o da mazhar olduğu nimetleri ikrar eder. Hak Teâlâ -Bu nimetlere mukabil ne yaptır der, o da: -Ya Rab senin uğrunda savaştım da şehid düştüm, deyince: -Hayır, yalan söylüyorsun, sana cesur desinler diye savaştın. nitekim bu sözde söylenmiştir, buyurur. sonra verilen emir üzerine yüzü koyun sürüklene sürüklene cehenneme atılır."⁴

2. Savaşta sebat edip geriye dönmek: Müslümanlar düşman ile karşılaşp savaş başlayınca, artık Allah' a dayanmalı ve bütün cesaretini kullanıp İslam' ın yenilmez gücünü ortaya koymalıdır. Baştaki komutan geriye dön emri vermeden bir müslüman askerin geri dönmesi veya cepheden kaçması haramdır, büyük günahlardandır.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Ey mü' minler! Kafirlerle toplu halde karşılaştığınız zaman onlara arkanızı dönmeyin. (Korkup kaçmayın.)

Kim o gün tekrar savaşmak için bir tarafa çekilme veya başka bir birliğe katılma durumları dışında arkasını döner (kaçar)sa muhakkak o, Allah' ın gazabına uğrar ve onun yeri cehennemdir. Orası, varılacak ne kötü yerdir."⁵

Şu halde savaşta düşmana arka çevirmenin iki istisnası var: Ya stratejik önem daha iyi olan bir mevziye geçmek, ya da düşmanın ağırlık verdiği cephenin sağ yada sol cenahlarına geçmek, komutanın yanına dönmek, daha iyi tedbir almak için savaş alanından geriye çekilmekte bir sakınca yoktur. Asıl sakıncalı olan çekilme, savaştan, ölümden korkup kaçmaktır.

4. Müslim, İmare 43

5. Enfal 15, 16

Rasûlullah (s.a.v.) helak edici yedi şeye dikkatleri çekerek şöyle uyarıda bulunmuştur:

"Helak edici yedi şeyden kaçının." Bunun üzerine ashab: Onlar nelerdir ey Allah' ın Rasûlü) diye sorunca şöyle cevap verdi:

"Allah' a ortak koşturmak, sihir yapmak, Allah' ın öldürölmesini haram kıldığı bir insanı haksız yere öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, savaş esnasında savaşı bırakıp kaçmak, namuzlu, iffetli, zinadan berî mü' mine kadına zina isnad etmek."⁶

3. Allah' ı zikretmek ve O' na dua etmek: Savaşa başlamadan önce Allah' a güvenip yardım istemek, savaşırken de Allah' ı sık sık hatırlayıp dua etmek gerekir. Böylece insan daima Rabbi ile beraber olur. O' na güvenir, cesareti artar.

Cenab- ı Hak buyuruyor ki:

"Hani siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da, Ben size arka arkaya gelen bin melek ile yardım edeceğim, diyerek duanızı kabul buyurdu."⁷

"Nice peygamberler var ki, kendileriyle beraber bir çok alimler (erler) bulunduğu halde savaştılar da, Allah yolunda başlarına gelenlerden dolayı gevşeklik ve zaaf göstermediler, boyun eğmediler. Allah sabredenleri sever.

Onların sözleri sadece şöyle demekten ibaretti: Ey Rabbimiz! Günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla, ayaklarımızı yolunda sabit kıl, kafirler topluluğuna karşı bizi muzaffer kıl!

Allah' da onlara dünya nimetini ve (daha da önemlisi) ahiret sevabının güzelliğini verdi. Allah, iyi davrananları sever."⁸

6. Müslim, İman 38

7. Enfal 9

8. Âl-i İmran 146-148

Peygamber (s.a.v.)' de şöyle buyurur:

1"İki dua vardır ki reddolunmaz: Ezan esnasında yapılan dua ile (savaşmak üzere) saf bağlanıp iki ordu birbirine girdiğinde yapılan dua."⁹

4. Savaş anında mücâdele ve münakaşa yapmamak, tefrîkaya düşmemek: Çünkü savaş esnâsında diğer zamanlardan daha fazla birlik ve beraberliğe, güç ve kuvvete ihtiyaç vardır.

5. Sabırlı olmak: Şüphesiz savaş bir çok sıkıntı ve zorlukları da beraberinde getirecektir. Hem Allah' ın rızasına ulaşmak, hem de düşmanı mağlub etmek için savaş sıkıntılarına katlanıp sabırla karşı koymak gerekir.

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"Ey iman edenler! Herhangi bir topluluk ile karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah' ı çok anın ki, başarıya erişesiniz.

Allah ve Rasulüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, yoksa korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Sabredin. Çünkü Allah sabredenleri sever."¹⁰

6. Komutan itaat: Savaşa katılanların komutanlarına itaat ederek onun emri altına girmeyi kabul etmeleri gerekir. Hem ordunun çıkarları, hem de hedeflere ulaşılabilmesi için itaat gereklidir. Ancak bu itaat Allah' a karşı isyan ve günahı gerektirmeyen, vatan ve millete ihanete kapı açmayan hususlarda gerekli kılınmıştır.

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"Ey iman edenler! Allah' a itaat edin, Peygamber' e ve sizden olan emir sahiblerine (idarecilere) de itaat edin."¹¹

9. Ebû Dâvut, Cihad 41

10. Enfal 45, 46

11. Nisa 59

Bu konunun ehemmiyetine binâen Rasulullah (s.a.v.)' de şöyle buyurmuştur:

"Kim bana itaat ederse Allah' a itaat etmiş, kim de bana isyan ederse Allah' a isyan etmiştir. Kim emîrine (idarecisine) itaat ederse bana itaat etmiş, kim de emîrine isyan ederse bana isyan etmiştir."¹²

Cihada katılanlar komutanlarına gereğince itaat ederlerse ordu düzene girer ve hedeflerine ulaşması kolaylaşır. Komutana itaatte gevşek davranılırsa ordunun düzeni bozulur, ordu saflarında başboşluk ve tutarsızlık hakim olur. Düşmanında bu haldeki bir orduyu bozguna uğratıp yok etmesi çok kolaydır.

7. Düşmana sır vermemek: Her zaman olduğu gibi savaş esnasında da devletin ve ordunun gizli sırlarını düşmana ifşa etmemek gerekir. Gizli sırların ifşa edilmesiyle o ordunun hatta o milletin helaki mümkün olabilir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah' a ve Peygamber' e hainlik etmeyin, bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz."¹³

CİHAD ESNASINDA GÖZETİLMESİ GEREKEN İLKELER

1. Savaşa katılmadıkları sürece kadınların, çocukların ve ihtiyarların öldürülmeleri caiz değildir. Çünkü İslamî savaş, imhâ gayesi taşımaz. bu yasak İslamî savaş anlayışının bir sonucudur. Ancak savaşa katılmayan fakat savaşa komuta edebilen, bu konuda ki bilgi ve tecrübesinden istifade edilen, sözü tutulan, öğütleri dinlenen ihtiyarlar öldürülebilir. Bunlarla ilgili ayet ve hadisleri daha önce -müşriklerden öldürülmeleri caiz olup olmayanlar- konusunda belirttiğimiz için burada tekrar zikretmiyoruz.

12. Müslim, İmare 8; İbn Mâce, Cihad 39

13. Enfal 27

2. Din adamlarını öldürme yasağı:

İbadet yerlerine çekilerek ibadetleriyle meşgul olan, savaşa hiç ilgisi bulunmayan din adamlarını öldürmek caiz değildir. Eğer bu adamlar savaşa katılırlarsa veya fikirlerini açıklayarak katkıda bulunacak olurlarsa o zaman öldürülmelerinde bir sakınca yoktur.¹⁴

Ebu Bekir (r.a.) Şam taraflarına Yezid b. Ebî Süfyan komutasında bir ordu gönderiyordu. O' na şunları söyledi: "Sen kendilerini Allah' a adadıklarını iddia eden zahitler göreceksin, onları ibadetleri ile başbaşa bırak. Başlarının ortalarını tıraş etmiş başka bir grup daha göreceksin, onları kılıçtan geçir. Sana on şey tavsiye ediyorum: Kadınları, çocukları ve yaşlı ihtiyarları öldürme, meyve veren ağaçları kesme, mamur yerleri tahrib etme, koyun ve develeri sadece yemek için kes..."¹⁵

3. İşçilerin öldürülmesi yasağı:

Savaşa katılmayan ve hiç bir şekilde katkıda bulunmayan, kendi işiyle meşgul olan işçilerin öldürülmeleri yasaklanmıştır.

Rasulullah (s.a.v.) bir gazvede öldürülmüş bir kadını görünce "Bu kadın sizinle savaşmıyordu." buyurdu. Önde Halid b. Velid vardı. O' na bir adam gönderdi ve "Halid' e söyle kadını ve (silahsız) işçiye öldürmesin" buyurdu.¹⁶

4. Ateşle yakma yasağı:

Savaş halinde iken herhangi bir zorunluluktan dolayı düşman kalelerinin ateşle yakılmasında bir sakınca yoktur. Ancak intikam almak, işkence etmek arzusu ile ne düşmanın kendisi, ne de kaleleri ateşle yakılamaz.¹⁷

14. Bilmen, a.g.e., III, 368

15. Malik, el-Muvatta, Cihad 10

16. Ebû Dâvut, Cihad 121

17. Zühayfî, a.g.e., VI/423

Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ateşin Rabbından başka hiçbir kimse ateş ile azab etmemelidir."¹⁸

Ebu Hüreyre (r.a.) den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasulullah (s.a.v.) bizi cihada gönderirken "Eğer falan ve falanı bulursanız onları ateşle yakınız" buyurdu. Ancak bizler yola koyulunca şöyle seslendi: "Ben size falan ve falanı ateşle yakmanızı emrettim. Fakat bulursanız onu öldürünüz, ateşle yakmayınız. Gerçek şu ki Allah' tan başka kimse ateş ile azab edemez."¹⁹

5. Müsle (Organların kesilmesi suretiyle yapılan işkence) yasağı:

Düşman cesetlerinin kulak ve burnunu koparmak, gözünü oymak, karnını deşmek, ciğerini sökmek gibi ölüye kötü muamelede bulunmayı, cesetlerine saygısızlık etmeyi İslam kesinlikle yasaklamıştır. Abdullah b. Yezid' den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.v.) yağmalamayı ve müsle yapmayı (organları kesmeyi) yasakladı.²⁰

Rasulullah (s.a.v.) cihada gidenlere şunları tavsiye ederdi: "...Gaza edin fakat ganimete hıyanet etmeyin, hırsızlıkda bulunmayın, müsle yapmayın çocukları öldürmeyin..."²¹

G. Yağmalama yasağı:

Başkasının malını arsızlıkla, rızası olmadan almak, yağma ve talan etmek yasaklanmıştır.²²

Gazalardan birisinde Rasulullah (s.a.v.)' in beraberindekiler yolculuk esnasında ganimet olarak bir koyuna kavuşurlar. Bu koyunu yemek için hazırlanıp tencerede kaynatırken Rasulullah (s.a.v.) okuna dayanarak gelir ve tencereleri de-

18. Ebû Dâvud, Cihad 122

19. Buharî, Cihad 149, Ebû Dâvud, Cihad 122

20. Buharî, Mezâlim 30, Ebû Dâvud, Cihad 120

21. Müslim, Cihad 3

22. Buhari, Mezâlim 30

virir, eti toprağa döker. Sonra şöyle buyurur: "Şüphesiz yağma, ölmüş hayvandan daha helal değildir."²³

7. Elçilerin öldürülmesi yasağı:

Taraflar arasındaki elçi ve aracılardan öldürülmeleri yasaklanmıştır. Yalancı Müseyleme' nin elçileri peygamber (s.a.v.)' e O' nun mektubunu okudukları zaman biz de Müseyleme' nin dediği gibi deriz deyince Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah' a yemin olsun ki eğer elçiler öldürülmez (hükmü) olmasa idi sizin ikinizde boynunu vururdum."²⁴

8. Hedef alınarak öldürme yasağı:

Düşmanı hedef alarak, (elini kolunu bağlayıp) karşıya dikerek öldürmek yasaklanmıştır. İbn Tı' la der ki Halid b. Velid' in oğlu Abdurrahman' la beraber savaşa çıktık. Düşman askerlerinden dört tane getirildi. Abdurrahman öldürülmesini emretti. Hedef alınarak öldürüldüler. Bu haber Ebû Eyyûb el-Ensâri' ye ulaşınca şöyle dedi: Rasulullah (s.a.v.)' in hedef alarak öldürmekten yasakladığını işittim. Nefsim kudretinde olan Allah' a yemin ederim ki, bir tavuk bile olsa onu hedef alarak öldürmezdim, dedi. Halid b. Velid' in oğlu Abdurrahman' a bu haber ulaşınca dört köle azad etti."²⁵

9. Yıkım ve tahrib yasağı:

Herhangi bir zaruret olmadığı müddetçe ağaçların kesilmesi, mahsullerin telef edilmesi, kalelerin yakılması, binaların tahrib edilmesi yasaktır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Ebu Bekr (r.a.) savaşa gidenlere bu zikrettiklerimize dokunmamalarını öğütlemiştir. Ancak ihtiyaç duyulduğu, başka bir çıkar yol olmadığı zaman; meyve versin veya vermesin ağaçların kesilip sökülmesinde, mah-

23. Ebû Dâvud, Cihad 138

24. Ebû Dâvud, Cihad 166

25. a.e., Cihad 129

sullerin telef edilmesinde, binaların tahrib edilmesinde, kalelerin yakılması, sele verilmesinde bir sakınca yoktur.²⁶

İbn Ömer (r.a.) anlatıyor: "Rasulullah (s.a.v.) Beni Nadîr' in hurmalığını yaktırdı ve kestirdi. Allah Rasulü Yahudilerin hurmalarının kesilip, yakılmasını emredince, Onlar: Ey Muhammed! Hani sen yeryüzünde fesat çıkarmayacaktın. Bu hurmalığı kesip yakmanın manası nedir? dediler. Bu konuda bazı mü' minler bile tereddüte düştüler. Bunun üzerine şu ayet indi²⁷: "Hurma ağaçlarından herhangi birini kesmeniz veya olduğu gibi bırakmanız hep Allah' ın izniyledir ve O' nun yoldan çıkanları rezil etmesi içindir."²⁸

CİHADIN FAZİLETİ

Cihad bir çok ibadet ve faziletleri içine alan mukaddes bir vazifedir. Temeli iman olan İslam binasının doruk noktasıdır.²⁹ Sonunda ya zafer ve ganimet ya da şehitlik ve cennet bulunmaktadır. Çünkü Allah yolunda cihad bir iddia bir gösteri değil, halis bir niyete "ilâyı kelimetullah" niyetine dayalı İslâmî bir ilkedir. Amel ve davranışların İslâmî bir niteliğe sahib olabilmeleri için imandan kaynaklanmaları ve dinî bir gayeye yönelik olmaları esastır. İşte bu niyet ve gaye içerisinde cihad eden mü' minlerin zafere ulaşacakları, ebedi mutluluğa erişecekleri ve her şeyin üstünde Allah' ın rızasını elde edecekleri âyet ve hadislerde zikredilmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Dünya hayatını ahiret hayatı karşılığında satanlar, Allah yolunda savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galib gelirse, biz ona yakında büyük bir mükafat vereceğiz."³⁰

26. Zühaylî, a.g.e., VI/423

27. Buhari, Cihad 154, İbn Kesir, a.g.e., IV/356

28. Haşr 5

29. Tirmizi, İman 3

30. Nisa 74

"Mü' minlerden özürsüz olarak yerlerinde oturanlarla malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir olmaz. Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı. Gerçi Allah hepsine de güzellik (cennet) vadetmiştir; ama mücahidleri, oturanlardan çok büyük bir ecirle üstün kılmıştır. Kendi katından (onlara) büyük mertebeler, bağışlama ve rahmet vermiştir. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir."³¹

"Allah mü' minlerden canlarını ve mallarını kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın alınmıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve öldürülürler. Bu Tevrat' ta, İncil' de ve Kur' an' da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah' tan daha çok ahdini yerine getiren kim olabilir? O halde onunla yaptığınız bir alışverişinizden dolayı sevinin. Gerçekten bu, büyük kazançtır."³²

"Ey iman edenler! Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah' a ve Rasulüne inanır, mallarınızla ve canalarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. İşte bu taktirde O, sizin günahlarınızı bağışlar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koyar, işte en büyük kurtuluş budur."³³

Bu ve benzeri ayet- i kerimeler de Allah Teâlâ, canlarını ve mallarını Allah yolunda cömertçe veren, dünyaya aldanmayıp dünya hayatını, Âhiret karşılığı satan inanmış kullarına bunlara bedel cenneti verdiğini haber veriyor. Cihada katılan her mü' min sonsuz sevap ve mükafat elde edecektir. Kim cihad eder, öldürülür şehid olursa ona akıl ve hayâle gelmedik mükafatlar, yüksek makamlar, cennet ve nimetler ihsan buyurulacaktır. Kim de cihad eder şehid olamaz, düşmana galib gelirse, ona zafer ve ganimetle beraber gazilik pâyesi verilir, hem dünya ve hem ahiretin devamlı nimetlerine, büyük bir saadete kavuşur. Bütün bunlar Cenab- ı Hak' kın fazlı keremi ve ihsanı ile dir. İster öldürsünler, ister öldürülsünler,

31. Nisa 95, 96

32. Tevbe 111

33. Saf 10-12

isterse hem ölsün hem öldürülsünler, her üç durumda onlar için cennet vacib olmuştur. Bu sebebledir ki Hasan el-Basri ve Katâde şöyle diyorlar: "Allah' a yemin olsun ki, Allah Teâlâ onlarla anlaşma yaptı ve bedellerini çok yüssek tuttu."³⁴

Allah Teâlâ mallarıyla ve canlarıyla allah yolunda cihad edenleri, cihada gitmek arzusunda olupta herhangi bir özürden dolayı cihada iştirak edemeyenler üzerine bir derece üstün kılmıştır. Çünkü mücahidler savaşa niyet etmişler, çarpışmışlar, ölmüşler, öldürmüşler, bilfiil İslam dininin yükselmesini sağlamışlardır. Halbuki özürlüler, sadece niyet etmişler, azmetmişler fakat bu arzuları kalplerinde kalıp, savaşa iştirak edemediklerinden diğerlerinden bir derece aşağıda kalmışlardır. Bununla beraber Allah yolunda cihad edenler, özürsüz savaştan kalanlar üzerine bir çok derece ve faziletle üstün kılınmışlardır. Peygamber (s.a.v.): "Allah yolunda cihad edenler için Allah Teâlâ cennette yüz derece hazırlamıştır. Her bir derecenin arası yer ile gök arası kadardır." buyurmuştur.³⁵

Cihad mü' minleri çetin azabtan kurtaracak, ebedi saadete ve selamete ulaştıracak pek hayırlı bir ticarettir. Sahâbe-i kiram kendi aralarında "Allah katında amellerin en sevgilisini bilseydik, onunla amel ederdik." dediler. Bunun üzerine "Ey iman edenler! Sizi acı bir azabtan kurtaracak ticareti göstereyim mi?..." ayetleri nazil oldu. Böylece en sevimli olan ticaretin Allah' a ve Peygambere imandan sonra Hak yolunda mücahede olduğu bildirilmiştir.³⁶

Allah yolunda cihadın faziletini, değerini ve mücahidin elde edeceği derecenin üstünlüğünü bildiren pek çok hadisi şerif vârid olmuştur. Bunlardan bazılarını burada zikredelim.

Peygamber (s.a.v.)' e: -Allah yolunda en faziletli amel hangisidir? diye soruldu.

- "Allah ve Rasulüne iman etmektir." dedi. Sonra hangisidir? denildi.

34. İbn Kesir, a.g.e., II/406, Âlûsî, a.g.e., XI/26

35. İbn Kesir, a.g.e., I/554; Kurtubî, a.g.e., V/344; Âlûsî, a.g.e., V/122, 123; Müslim, İmâre 31

36. Şevkânî, a.g.e., V/223; İbn Kesir, a.g.e., IV/386

- "Allah yolunda cihad etmektir." dedi. Sonra hangisidir? denildi.

- "Kabul olan hac' dır." buyurdu.³⁷

- "Allah yolunda bir sabah veya akşam yürüyüşü dünyadan ve dünyanın içindekilerden daha hayırlıdır."³⁸

Rasulullah (s.a.v.)' e: -Allah yolunda yapılan cihada hangi amel denk olur? diye sordular.

"Sizin ona (başka bir amelle) gücünüz yetmez!" buyurdu.

Soruyu soranlar iki veya üç defa daha tekrar sordular. Her defasında "sizin ona gücünüz yetmez!" buyurdu ve üçüncüde şunu ilave etti:

"Allah yolundaki mücahidin misali (gündüz) oruç tutan, (geceleri) namaz kılan, Allah' ın ayetlerine itaatkar olan ve Allah yolundaki mücahid, cihaddan dönünceye kadar namaz ve oruçtan hiç gevşemeyen kimse gibidir."³⁹

Yine Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Allah Teâlâ kendi yolunda (gazaya) çıkan kimse hakkında: Bu kulum benim yolumda cihad etmek üzere bana inanarak, peygamberimi tasdik ederek yola çıkmıştır. artık onu ya cennetime koymak yahut da ecir veya ganimet elde etmiş olarak çıkmış olduğu evine geri çevirmek hususunda garanti veriyorum" diyerek teminat verir.

Muhammed' in nefsinin kudret elinde tutan Allah' a yemin olsun ki, Allah yolunda yaralanmış hiç bir yaralı yoktur ki, kıyamet günü, yaralandığı gün ki manzarasıyla gelecek, rengi kan rengi, kokusunda misk kokusundan olacaktır..."⁴⁰

37. Buhari, İman 18; Müslim, İman 135

38. Buhari, Cihad 5; Müslim, İmâre 30

39. Buhari, Cihad 2; Müslim, İmâre 29

40. Buhari, İman 26; Müslim, İmâre 28

"Allah yolunda bir gün ribat (hududda ve tehlikeli yerde düşmana karşı bekleme), diğer yerlerde geçirilen bin günden daha hayırlıdır."⁴¹

Görüyoruz ki cihad, Allah ve Rasûlüne imandan sonra amellerin en faziletlisi, en önde gelenidir. Bu yüzden de yüksek bir mevki ve konuma sahiptir. Müslümanın Allah yolunda cihad etmesi, aslında kendisi içindir. Cihadın semeresi kendine aittir. Gündüzün herhangi bir saatinde Allah yolunda yapılacak yürüyüşlerin sevabı bütün dünya nimetlerinden daha hayırlı olmaktadır. Bütün dünya nimetleri bir kişinin olsa, onların hepsini Allah' a kulluk da harcasa yine Allah yolunda yapılacak bir tek sabah veya akşam yürüyüşüne denk olmaz. Çünkü dünya nimetleri geçici, ahiret nimetleri ise ebedîdir.⁴²

Cihad ile elde edilecek sevabın namaz, oruç ve Allah' ın ayetlerine itaat gibi en faziletli amellerle elde edilemeyeceği belirtiliyor. Bir mücahidin cihad için evden çıktığı andan, eve dönünceye kadar geçen müddet içerisinde, bir an gevşeklik göstermeden, hiç ara vermeden namaz kılıp, oruç tutmaya kimse güç yetiremeyeceğinden; cihada denk bir amelin ne olacağı sorulunca, Peygamber (s.a.v.): "Sizin ona gücünüz yetmez" buyurmuştur.⁴³

Allah yolunda, O' nun rızası için cihad eden kimseye Allah Teâlâ her halukarda hayır vereceğini tekeffül etmiştir. Bu hayır ya şehid olarak, suale, hesaba tâbi tutulmadan cennete girmekle; ya sevap kazanarak evine dönmekle, yahut hem sevap hem de ganimet olarak dönmekle tahakkuk edecektir.⁴⁴

Allah için cihad etmek maksadıyla savaş esnasında düşman karşısında mevzide beklemek veya fiilen hudadda emir ve silah altında nöbet beklemek suretiyle de büyük sevablar elde edilebilir.

41. Buharî, Cihad 73

42. el-Aynî, Bedruddin Ebî Muhammed Mahmud b. Ahmed, Umdetü' l-Kârî Şerhu Sahîhi' l-Buharî, y.y., t.y., XIV/92; Askalânî, a.g.e., VI/11

43. Nevevi, a.g.e., XIII/25

44. Askalânî, a.g.e., VI/6; Nevevi, a.g.e., XIII/19 vd.

Şu halde Allah yolunda cihad sevab ve fazileti çok olan bir ameldir. Canını ve malını Allah' ın rızası uğrunda vermekten çekinmeyen bir müslüman ölse de kalsa da kazanacak, büyük mükafatlara nail olacaktır.

ŞEHİDLİK VE FAZİLETİ

Allah yolunda canını feda eden bir müslümana şehid denir. Bunlara şehid denmesinin sebebi cennete gideceklerine şehadet edilmiş olması yahut Cenab- ı Hakk' ın huzurunda yaşıyor olduğu halde rızıklandırılacağı yahud da ölümü sırasında meleklerin hazır bulunacağı içindir.⁴⁵

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Allah yolunda öldürülenlere ölümler demeyin. Bilakis onlar diridirler. Lakin siz anlayamazsınız."⁴⁶

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler. Rableri katında rızıklanmaktadırlar.

Allah' ın lütuf ve keremiyle kendilerine verdiklerinden sevinçli bir halde, arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehidlere de hiç bir keder ve korku bulunmadığı, onlarında üzüntüye uğramayacakları müjdesiyle sevinmektedirler."⁴⁷

Şehidlerin ölmediklerini bilakis diri olduklarını beyan eden bu ayet- i kerimenin nüzul sebebi onların durumlarına daha iyi açıklık getiriyor.

Rasûlullah (s.a.v.) Ashabına şöyle dedi:

"Uhud' da şehid olan kardeşleriniz var ya! Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine koydu. Bunlar cennetin nehirlerine gider su içerler, cennet meyvelerinden yerler ve Arşın gölgesine asılmış altından kandillere girip istirahat

45. Bilmen, a.g.e., III/351

46. Bakara 154

47. Âl- i İmra 169, 170

ederler. Şehidler böylece güzel güzel yiyip içip dinlenince şöyle dediler: Kardeşlerimize bizden kim haber götürecek ve bildirecek ki bizler cennette dirileriz, rızıklanıyoruz? Bu haber gitmeli ki onlar cennete karşı isteksiz olmasınlar ve harbde korkak davranmasınlar." Bunun üzerine Allah Teâlâ onlara cevaben: "sizin haberinizi ben duyuracağım" buyurdu ve bu ayetler indi.⁴⁸

Şehidler üç kısma ayrılır:

1. Hem dünya hem de ahiret itibariyle şehid olanlar

Gayri müslimlerle, bâğîlerle veya yol kesicilerle yapılan harb neticesinde öldürülen ve ölüm sırasında cünüp olmayan âkil ve bâliğ bir müslüman böyle bir şehiddir. Savaş meydanında gözünden kan gelmiş olmak gibi, üzerinde öldürülme alâmeti olduğu halde ölü bulunan bir müslüman da böyle bir şehittir. Bu kısma giren şehitler tam şehid olup, hem dünya hem de ahiret bakımından şehittirler. Bunlardan her birine "hükmi şehid" denir. Bunlar yıkanmaz, kefenlenmez, elbiseleriyle yalnız namazları kılınarak gömülürler.

2. Yalnız dünya ahkâmı itibariyle şehid olanlar

Kalbinde nifak bulunduğu halde zahiren müslüman görülüp, cephede müslümanların safında savaşırken düşman tarafından öldürülen bir şahıs dünya ahkâmı itibariyle "hükmi şehid" sayılır. Buna da görünüş itibariyle şehid muamelesi yapılır ve dünya ahkâmı itibariyle şehid denir. Ancak âhiret ahkâmıyla şehid sayılmaz.

3. Sadece âhiret ahkâmı itibariyle şehid olanlar

Bunlar hata yoluyla öldürülüp varislerine diyet ödenen bir müslüman, meşru şekilde savaşırken yaralanıp hemen ölmeyen, biraz ilaç aldıktan, yiyip içip, konuştuktan veya üzerinden bir namaz vakti geçtikten sonra ölen müslüman bu hükme girer. Yine suda boğulan, ateşte yanan, bina altında kalan, vebâ, tâun, ishal,
48. Ebû Dâvut, Cihad 27

sıtma, zâtülcenb hastalıklarından biri veya akrep sokması ile ölen; nifas halinde veya gurbet elinde veya ilim yolunda veya cuma gecesinde ölen bir müslüman aynı hükme girer, sevabını Allah' tan bekleyen bir müezzinin, doğru muâmeleli bir müslüman tüccarın, ailesinin geçimini meşru yoldan kazanma neticesinde ölen müslümanda bu tür şehidlerdendir. Bütün bunlara ahiret ahkamı itibariyle şehid denir. Bunlar dinlerine bağlı kimseler ise ahiret itibariyle "hakiki şehid" olurlar. Ancak kendilerine dünya ahkamı itibariyle şehid muamelesi yapılmaz. Diğer ölümler gibi yıkanır, kefenlenir, namazı kılınarak gömülürler.⁴⁹

Şehidlik insanı ebedi mutlu kılan yüce bir mertebe, büyük bir nimettir. Bir müslümanın İslam' ı yaşayıp, sonunda şehid olarak vefat etmesi kendisi için en büyük hayır ve mutluluktur. Ahiret için en büyük yatırımdır. Şehidin kullara ait maddi borçları dışında bütün günahları mağfiret edilmiştir.⁵⁰ Şehidlere cennette büyük derece ve makamlar hazırlandığı ayet ve hadislerde ifade edilmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Allah mü' minlerden mallarını ve canlarını kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve öldürülürler. Bu Tevrat' ta, İncil' de ve Kur' an' da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah' tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır! O halde O' nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu büyük kazançtır."⁵¹

"Onlar Allah' tan gelen nimet ve keremin; Allah' ın mü' minlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesinin sevinci içindedirler."⁵²

"Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galib gelirse biz ona yakında büyük bir mükafat vereceğiz."⁵³

49. Nevevî, a.g.e., XIII/62, 63; Canan, a.g.e., V/256, 257; Bilmen, a.g.e., III/351; Nesâî, Cihad 36

50. Müslim, İmare 32

51. Tevbe 111

52. Âl-i İmran 171

53. Nisa 74

"Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların yaptıklarını boşa çıkarmaz. Allah onları muratlarına erdirecek, gönüllerini şâdedecek ve onları (dünyada iken) kendilerine tanıttığı cennete sokacaktır."⁵⁴

Bu ayetler Allah yolunda canlarını feda eden şehidlerin yüksek mertebelerini, onların ne kadar ebedî ve mesud bir hayata nail olduklarını bildiriyor. Cenab- ı Hak' kın onlara fazl- ı kereminden ihsan buyurduğu şehâdet şerefiyle, cennet nimetlerinden istifade etmenin ve daha nice uhrevî nimetlere kavuşmanın sevincini yaşarlar.

Peygamber (s.a.v.)' de şöyle buyurmuştur:

"Cennete giren hiç bir kimse, dünya üzerindeki her şey kendisine verilse bile, dünyaya dönmek istemez. Ancak şehid müstesnâdır. O, göreceği ikramdan ötürü tekrar dünyaya döndürülüp on defa daha öldürülmeyi temenni eder."⁵⁵

"Muhammedin nefsi kudret elinde olan Allah' a yemin ederim ki, Allah yolunda savaşmak ve öldürülmek, sonra savaşmak ve yine öldürülmek, sonra yine savaşmak ve öldürülmek isterdim."⁵⁶

"Allah katında şehid için altı haslet vardır. Dökülen ilk kanı ile beraber günahları bağışlanır, cennetteki mevkii kendisine gösterilir, kabir azabından korunur, en büyük korkudan emin olur, iman ilbisesi kendisine giydirilir. Hurilerle evlendirilir ve akrabalarından yetmiş (müslüman) insan hakkında şefaet etmesi kabul olunur."⁵⁷

CİHADIN FAİDELERİ

Cihadın dünyevi ve uhrevi bir çok faideleri vardır. Zâhirî ve bâtinî bütün ibadet çeşitlerini içine alır. İhlas, tevekkül, sabır, Allah' ı zikir, mal ile ve can

54. Muhammed 4-6

55. Müslim, İmare 29

56. Buharî, İman 26; Müslim, İmare 28

57. İbn Mâce, Cihad 16

ile teslimiyet gibi her zaman bir arada yapma imkanı olmayan salih amelleri içinde bulundurur. Cihad eden kişi daima iki güzellikten biriyle beraberdir. Ya Allah' ın yardımını ve neticede zafere ulaşmak, ya da şehid olmak ve neticede cennete nail olmak. Allah yolunda cihad etmekle elde edilecek faideleri genel olarak şöylece belirtebiliriz:

1. Allah' ın kullarına Allah' ın yolu gösterilir. Beldeler fethedilerek kalp ve gönüller İslam' a açılır. Allah' ın adı yüce olması niyet ve gayretiyle insanlık İslam ile ihyâ edilir. Kafirlerin sözü, şirk ve küfür alçalır.

2. Cenab- ı Hak' kın insanlık için din olarak seçtiği ve razı olduğu İslam dininin şânı kadri yüce olur. Ümmetler İslam' ın yüceliği önünde eğilerek saygı gösterir ve gerekli ahkamı öğrenip tatbik ederler.

3. Kulluk sadece Allah' a yapılır. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Halbuki onlar, ancak Allah' a, O' nun dininde ihlas sahipleri olarak, diğer batıl dinlerden İslam' a yönelerek ibadet etsinler, namazı gereği üzere kılsınlar ve zekatı versinler diye emrolunmuşlardı. İşte bu emredildikleri şey, dosdoğru hak dindir."⁵⁸

4. Kafirlerin şerri defedilir, gücü kırılır, etkinlikleri kaybolur. Zulme ve en büyük zulüm olan şirke son verilir.

5. İslam dinini kabul eden herkes; İslam' ın çirkin gördüğü küçük, büyük her türlü kötülüğü terkedip, İslam' a uygun hareket ederek hal ve hareketlerini düzeltmeye çalışır.

6. İslam' ın ve müslümanların şerefi artar. Kafirler zelil olur, boyun eğerek İslam' ın büyüklüğü, azameti ve adaleti karşısında yaşamayı kabul ederler.

7. İslam' ın nûru, azameti ve adaletiyle, boyun eğerek cizye vermeye razı olan gayri müslimlerde aydınlanır, hidayete kavuşur. Allah' a kulluğa razı olurlar.

8. Yeryüzünün doğusunda ve batısında hiç bir bölge kalmaksızın İslam yayılmış, kafirlere yeryüzü böylece daraltılmış olur.

9. Kafirlerin müslümanlara hakim olmaları engellenir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Fitne tamamen ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah' ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer o kafirler fitnelerinden vazgeçerlerse şüphesiz Allah onların yaptıklarını çok iyi görür."⁵⁹

10. Cihad İslam' ın hakimiyetini sağlar. Cenab- ı hak şöyle buyurur: "O (mü' min) kimseler, sadece "Rabbimiz Allah' tır." dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları (kötülüklerini) diğer bir kısmı ile defedip önlemeseydi, mutlak surette, içlerinde Allah' ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılır, giderdi. Muhakkak ki Allah dinine yardım edene yardım edecek, zafer verecektir. Hiç şüphesiz Allah güçlüdür, her şeye galibtir."⁶⁰

11. Hayra kanalize edilmeyen enerjiler, büyük felaketlerin kaynağıdır. Güç ve enerjiler ancak cihadla iyi, doğru ve gerçek anlamda kullanılabileceğinden yapıcı ve aydınlatıcı olur. Zira İslam' da savaş, çıkar, kin, intikam, gasb, tecavüz ve kişisel ihtiraslar için değil, başta hak ve gerçeklerin önüne dikilen engelleri kaldırma, Allah' ın dinini yüceltme, düşmanlığı ve zulmü önleme, vatan ve namus müdafası gibi meşru zeminler üzerine yapılır. İslam insana büyük değer verir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Haksız yere bir insanı öldüren bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur."⁶¹

12. Zalimin zulmü durdurulur, ezilenler korunur, insanlar tecavüzden kurtarılır. Allah Teâlâ buyurur ki: "Size ne oluyorda Allah yolunda ve "Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar, bize tarafından bir sahip gönder, bize ka-

59. Enfal 39

60. Hac 40

61. Maide 32

tundan bir yardımcı yolla." diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşıyorsunuz!"⁶²

13. Cihad ile ümmet azabtan ve saldırganların hücumundan korunur. Cenab- ı Hak şöyle buyurur: "Eğer (gerektiğinde savaşa) çıkmazsanız, Allah sizi pek elem verici bir azab ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir kavim getirir; siz (savaşa çıkmamakla) O' na hiç bir zarar veremezsiniz. Allah her şeye kadir."⁶³

14. Toplumlar arasında meydana gelecek fitne ve fesadın önüne geçilir, düşmanlıklar giderilir. Yeryüzü fesaddan korunur. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Eğer Allah' ın insanlardan bir kısmının kötülüğünü değer bir kısmı ile savması olmasaydı elbette yeryüzü fesada uğrardı. Lakin Allah bütün insanlığa karşı lütuf ve kerem sahibidir."⁶⁴

15. Düşmanların hileleri boşa çıkar, güçleri kırılır. Allah Teâlâ buyurur ki "Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü' minleri de teşvik et. Umulur ki Allah kafirlerin gözünü kırar (güçleriyle size zarar vermelerini önler). Allah' ın gücü daha çetin ve cezası daha şiddetlidir."⁶⁵

16. Müslümanların Allah yolunda cihadını, kuvvet ve azametini, heybetini gören gayri müslimler İslam beldesinin bir karış toprağına bile tamah edemezler, ümitleri kesilir.

17. Cihad ile mü' minlerin Allah' a olan bağlılıkları, güvenleri ve tevekkülleri artar. Allah' ın vâdinin hak olduğu gerçeği meydana çıkar. "Kim Allah' a güvenirse O ona yeter. Allah emrini yerine getirendir."⁶⁶

62. Nisa 75

63. Tevbe 39

64. Bakara 251

65. Nisa 84

66. Talak 3

18. Müslüman canını ve malını Allah yolunda vererek onun rızasına ulaşır, Mücahidlere dünyevî ve uhrevî büyük mükafatlar, üstün dereceler verilir. şehidlerin kazandığı sevab her sevabın üzerindedir. Onların mertebesine ancak onlar gibi cihad eden ve şehadet mertebesine ulaşanlar erişebilir. Hiç kimseye verilmeyen imtiyaz ve mükafatları Cenab- ı Hak onlara vermiştir.

19. Cihada ecir ve mükafatı Allah' tan bekleyen, şehidliği göze alan mü' minler rağbet ederler. Bu nedenle mü' min ile münafık ayırt edilir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "İki topluluğun karşılaştığı gün sizin başınıza gelenler, ancak Allah' ın dilemesiyle olmuştur ki, bu da mü' minleri ayırt etmesi ve münafıkları ortaya çıkarması içindi. Bunlara "Gelin Allah yolunda çarpışın, ya da savunma yapın" denildiği zaman, "Harbetmeyi bilseydik, elbette sizin peşinizden gelirdik" dediler. Onlar o gün, imandan çok kafirliğe yakın idiler. Ağızlarıyla, kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Halbuki Allah onların içlerinde gizlediklerini daha iyi bilir."⁶⁷

20. Allah Teâla' nın mü' minlere yüklemiş olduğu tebliğ vazifesi -Emr bi'l-Ma' ruf ve Nehy ani'l-Münker- gerçekleşmiş olur. Mü' minlerin kendilerinin tatdığı mutluluğu başkalarında tatması sağlanır. İslam' ı yaymak, onu daha çok insana duyurmak ve taşımak için çaba sarfedilir. Cenab- ı Hak şöyle buyurur: "Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah' a inanırsanız"⁶⁸

21. Cihadla mü' minlerin arasındai kardeşlik bağı güçlenir. İslamî ölçü ve prensiplerin gereği, iyilik ve takva üzerine birbirleriyle yardımlaşır. Allah Teâlâ buyuruyor ki: "Muhammed Allah' ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kafirlere karşı çetin, kandi aralarında merhametlidirler."⁶⁹

22. Müslümanlar üzerlerindeki zilleti atarak tekrar izzete kavuşurlar.

67. Âl-i İmran 166, 167

68. Âl-i İmran 110

69. Feth 29

23. Cihadla düşman hak ettiği cezaya çarptırılır, zelil ve perişan olarak başkaldıramaz duruma sokulur. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Onlarla savaşın ki Allah, sizin ellerinizle onların cezasını versin ve onları rezil etsin, sizi onlara galip kılsın ve mü' min toplumun kalplerini ferahlıtsın"⁷⁰

CİHADİ TERKETMENİN NETİCELERİ

Allah katında en üstün amellerden biri olan cihadın yapılmasıyla maddî ve manevî bir çok yararlar elde edileceği gibi, cihadın terkedilmesi sonucunda da bazı sıkıntı ve felaketlere maruz kalınacak, bazı faidelerden de yoksun olunacaktır. Bunları genel olarak şöyle zikredebiliriz.

1. Cihadı terk eden fertler ve toplumlar yeryüzünün her tarafında inananların egemenliği altına girmek zorunda kalırlar. Zayıf düşer, hor ve hakir olarak silinmeye mahkum olurlar.

2. Müslümanların dinî ve dünyevî işlerine inançsızlar hakim olur. Böylece müslümanların dünya ve ahiret saadetleri kaybolmaya yüz tutar. Dinî bilgileri öğrenmeleri ve dinî vecibeleri yerine getinmeleri zorlaşır. Ahlak ve maneviyatları bozulur. İslamî adet ve töreleri değişir.

3. Müslümanların hürriyetleri ellerinden alınır. Vatanlarından kovulmakla karşı karşıya gelirler veya kovulurlar. Sefalet içerisinde yaşarlar. Güçleri ve varlıkları kaybolur gider.

4. Cihadı terketmekle düşmanın önüne bütün yollar açılır. Bütün geçitler serbest bırakılır. Böyle bir durumda da düşman istediğini yapar. Müslümanların canları ve malları üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunur.

5. Cihadla birlikte nasıl bir yücelme oluyorsa, cihadı terketmekle birlikte de bir alçalma ve silinme paralellik arzeder. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Eğer (ge-

rektiğinde savaşa) çıkmazsanız, (Allah) sizi pek elem verici bir azab ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir kavim getirir; siz (savaşa çıkmamakla) ona hiçbir zarar veremezseniz. Allah her şeye kadirdir."⁷¹

6. Kafirlerin emri altında yaşamaya başlayan müslümanlar inandıkları gibi yaşayamadıkları için, yaşadıkları gibi inanmaya başlarlar.

7. Cihadı terketmek zillet ve azab sebebidir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "(Ey Peygamber!) De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah' tan, Rasûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini (azabını) getirinceye kadar bekleyin. Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez."⁷²

Rasulullah (s.a.v.)' de şöyle buyurmuştur: "Kim harbe katılmaz veya bir gaziye donatmaz veya gazinin ailesini iyi bir şekilde himaye etmez ise Allah kıyamet gününden önce onu bir musibete uğratar."⁷³

8. Birlik ve beraberlik içinde yaşayan, birbirlerine destek olan müslümanların aralarındaki yardımlaşma ve dayanışma yok olur.

9. İslam birliği parçalanır, İslam kardeşliği zedelenir.

10. Allah Teâlâ' nın mü' minlere yüklediği tebliğ vazifesi kesintiye uğrayacaktır. İnsanları hayra ve salaha götürecek, İslam' ın emirlerinin yerine getirilmesine, yasaklarından kaçınılmasına yardımcı insanlar azalacaktır. Cenab- ı Hak şöyle buyuruyor: "Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah' a inanırsınız."⁷⁴

11. Müslümanlar tekrar eski cahiliye hallerine döner, kavmiyetçilik, ırkçılık zuhur eder.

71. Tevbe 39

72. Tevbe 24

73. İbn Mâce, Cihad 5, Ebû Dâvud, Cihad 18

74. Âl-i " 110

12. Düşman karşısında korkaklık belirir. Gayret ve cesaret zayıflayarak kişinin kendisine güveni kalmaz.

13. Sadece maddi güç ve kuvvetlerine güvenen gayri müslimlerin himayesi altında bulunan müslümanların Allah' a olan güven ve tevekkülleri zayıflar.

14. Müslümanlar cihadı terketmekle geçmiş hallerini, şanlı tarihlerini unutmaya yüz tutarlar.

15. Cihadı terketmekle, cihad meydanından kaçmakla büyük günahlardan, helak edici yedi şeyden birisi yapılmış olur.⁷⁵

16. Cihadı terketmekle düşmanların gönüllerinden müslümanların saygınlığı ve korkuları silinir.

17. Allah yolunda malları harcayarak, hayır ve iyilikteki yarış kesintiye uğrar. Yemek, içmek, arzu ve isteklerden ibaret bir hayata razı olarak kendilerini tehlikeye atmış olurlar. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "(Mallarınızı) Allah yolunda sarfediniz. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayınız."⁷⁶

18. Cihadın terkedilmesiyle Allah yolunda şehidlik gibi büyük bir şereften, üstün derece ve mükafatlardan mahrum kalınır.

19. Cihadı terketmek münafıklık alametlidir. Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Cihada iştirak etmeden ve cihad niyeti taşımadan ölen (müslüman) bir çeşit nifak üzere ölmüştür."⁷⁷

75. Müslim, İman 38

76. Bakara 195

77. Müslim, İmare 158, Ebû Dâvud, Cihad 18

SONUÇ

İmandan sonra amellerin en üstünü olan cihad; Allah' ın dinini üstün kılmak, İslam' ın varlığını korumak, İslam' ı diğer insanlara tebliğ ederek hak yoluna davet etmek, yeryüzünü bozgunculuktan kurtararak hakkı ve hayrı egemen kılmak, insanları ebedî mutsuzluğa sürükleyen şirk ve küfürden temizlemeye çalışmaktır. Cihad, İslam ülkesini ve müslümanları her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunma ve bu konuda gerektiğinde savaşmaya kadar kapsamlı bir anlam taşımakta; kalp, dil, el ve silah gibi beşerî aksiyonun ortaya konulduğu her vasıta ile yapılabilmektedir.

Nefse, şeytana, bilinip görünen zâhirî düşmana karşı olmak üzere üç çeşit cihad vardır. Zâhirî düşmana karşı cihad bir çok sıkıntı ve meşakkatleri de berâberinde getireceği için, önce nefisle ve şeytana karşı cihada girişmek, bunları zararsız hale koymak gerekir. Zira nefsine boyun eğen, şeytana esir olan insanın zâhirî düşmana karşı da boyun eğeceği, esir olacağı muhakkaktır. Allah' ın emirlerine sarılarak Allah' a ibadet ve taat içerisinde nefis ve şeytana karşı cihad eden, gerektiğinde Allah düşmanlarıyla da cihad eder. Bu sebeble cihadın yalnız savaştan ibaret olduğunu düşünmek ve öyle anlamak gerçeği yansıtmadığı gibi, Kur' an ve Sünnet' te ifade edilen anlam ve kapsamı bakımından eksik ve yanlış sayılır.

İslam' da cihad denilince daha çok zâhîri düşmana karşı cihad anlaşılır. Çünkü çoğu zaman tebliğ ve irşad yoluyla cihaddan nihâi sonuç alınamazsa elden gelen güç ve kuvveti sarfederek, Allah yolunda malla, canla ve diğer vasıtalarla cihad etmek zaruret halini alabilir. İslam' ın ilk dönemlerinde müslümanlar henüz düşmana karşı koyacak bir güçleri bulunmadığı için cihada izin verilmemiş, daha

sonra müslümanlar güçlenip düşmana karşı koyabilecek bir güce ulaşınca Cenab-ı Hak önce savunma savaşına, daha sonra da genel cihada izin vermiştir.

İslamiyet dinde baskıyı kesinlikle yasaklamış, zor ve baskı altında gerçekleşecek imanın geçersiz olduğunu belirtmiştir. Bunun için gayri müslimlere karşı öncelikle yapılması gereken şey onlarla savaşmak değil, barışçı davet yollarına baş vurmaktır. Ancak bundan bir sonuç alınamazsa Ehl-i kitab' la savaşılır, yapılan savaş onların cizye vermeyi kabul etmeleriyle sona erer. Müslüman olmaları şart değildir. Maksat onların müslümanlarla barış içinde yaşamalarını sağlamaktır.

İslam dini savaşı ancak; müslümanların can ve mal güvenliğini sağlamak, hak ve hürriyetlerini korumak, İslâm' a ve İslâm ülkelerine yönelik saldırıları önlemek amacıyla meşrû kılmış ve bu savaşı diğerlerinden ayırmak için de cihad adını vermiştir. Kur' an- ı Kerim' de düşmanla savaş beyan edildiği zaman daima "Allah yolunda" kelimesiyle birlikte ifade edilmiştir.

İslam' a ve müslümanlara yönelik saldırılara karşı hazırlıklı olmak, gerektiğinde savaşa savaşa karşılık verebilecek güç ve potansiyele sahip olmak gerekir.

Günümüzde cihad geçmişte olduğu gibi cephe savaşından daha çok güzel öğüt, bilinçli ve metodlu bir şekilde İslam' ı anlatmak, onu daha çok insana duyurmak, insanların hakkı bulmasına vesile olmak, soğuk ve kültürel savaş ortamında fevkalâde önemlidir.

Cihad bir işgal hareketi, hele bir sömürü, tecavüz ve yok etme girişimi aslâ değildir. İnsanlara Allah' ın yolunu gösterme ve tanıtma gayreti, insanlığı İslam' la bütünleştirme çabasıdır. bu sebeble cihad, yüce, benzersiz bir amel ve din binâsının zirvesidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Kur' an- ı Kerim
- el-Aclûni, Muhammed b. İsmail, Keşfu' l-Hafâ ve Müzîlû' l-İlbas, y.y., t.y.
- Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, İstanbul, 1981
- Algül, Hüseyin, İslam Tarihi, İstanbul, 1986
- el-Âlûsî, Ebu' l-Fadl Şihabüddin Mahmud, Rûhu' l-Meânî fî Tefsîri'l-Kur' an' il-Azim, Beyrut, t.y.
- el-Aynî, Bedruddin Ebî Muhammed Mahmûd b. Ahmed, Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahîhi' l-Buhârî, y.y., t.y.
- Azîmâbâdî, Ebu' t-Tayyib Muhammed Şemsülhak, Avnu' l-Ma' bûd Şerhu Sünen- i Ebî Dâvud, el-Medinetü' l-Münevvere, t.y.
- el-Bâcûrî, Ebû Şüca' İbrahim, Hâşiyetü' l-Bâcûrî, ale' bni kâsım, y.y., 1307 H.
- el-Begavî, Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes' ûd, Meâlimu' t-Tenzîl fi' t-Tefsîri ve' t-Te' vîl, Beyrut, 1985
- Berki, Ali Hikmet ve Keskioglu Osman, Hâtemü' l-Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı, Ankara, 1972
- Bilmen, Ömer Nasûhi, Hukuku İslâmiyye Kamusu, İstanbul, 1985
- el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, el-Câmiu' s-Sahih, İstanbul, 1981
- el-Bûtfî, M. Said Ramazan, Fıkhu' s-Sîre, y.y., 1980

- Canan, ibrahim, Kütüb- i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Ankara, 1988
- Cürcâvî, Ali Ahmed, Hıkmëtü' t-Teşrî ve Felsefete-hû, y.y., t.y.
- Cassas, ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî, Ahkâmü' l-Kur' an, Beyrut, 1986
- Çantay, Hasan Basri, Kur' an- ı Hakîm ve Meâli Kerim, İstanbul, 1980
- Dimyâtî, Ebû Zekerîyya Ahmed b. İbrahim b. Muhammed, Meşâriu'l-Eşvak ilâ Mesâriu' l-Uşşâk, Beyrut, 1990
- Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş' as es-Sicistânî, Sünen- ü Ebî Dâvud, İstanbul, 1981
- Ebû Hayyan, Muhammed b. Yusuf, Tefsîru' l-Bahri' l-Muhît, y.y., 1983
- Elmalılı, M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur' an Dili, İstanbul, 1979
- Eyyûb, Hasen, el-Cihad ve' l-Fidâiyye fi' l-İslam, Beyrut, 1983
- Fîruzâbâdî, Mecdüddin Muhammed b. Yâkub, el-Kâmûsu' l-Muhît, Beyrut, t.y.
- Gazzâlî, Muhammed, Fıkhü' s-Sîre, Kahire, 1965
- Hamîdullah, Muhammed, İslam' da devlet İdâresi, (Terc. Kemal Kuşcu), İstanbul, 1963
- el-Hatib el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Ali b. Sabit, Tarîh- u Bağdad ve Medinetü' s-Selam, Beyrut, t.y.
- Havva, Said, İslam, (Terc. salih Uçan), istanbul, 1987

- el-Hin, Mustafa; el-Boğa, Mustafa; eş-Şerbecî, Ali, el-Fıkhu'l-Mehhecî, Dimeşk, 1989
- İbn Arabî, Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah, Ahkâmu' l-Kur' an, y.y., t.y.
- İbnu' l-Cevzî, Ebu' l Ferec Cemâluddin Abdurrahman b. Ali, Zâdü' l-Mesîr fî ilmi' t-Tefsîr, Beyrut, 1984
- İbn Ebi' l-Abbas, Şemsüddin Muhammed, Nihâyetü' l-Muhtâc ilâ Şerhi'l-Minhâc, Beyrut, 1984
- İbn Hacer el-Askalânî, Şihâbüddin, Fethu' l-Bârî Şerhu Sahîhi' l-Buharî, Beyrut, t.y.
- İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik, es-Sîretü' n-Nebeviyye, Mısır, t.y.
- İbnü' l-Hümmam, Kemâlüddin, Fethu' l-Kadîr, y.y., 1977
- İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr, Zâdü'l-Meâd fî Hedyi Hayri' l-İbâd, (Terc. Şükrü Özen, H. Ahmet Özdemir, Mustafa Erkekli) İstanbul, 1989
- İbn Kesîr, İmâmüddin Ebu' l-Fidâ İsmail, Tefsîru' l-Kur' an' il-Azîm, Beyrut, 1987
- İbn Kudâme, Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed, el-Muğnî, Kahire, t.y.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd, Sünen- ü İbn Mâce, İstanbul, 1981
- İbn Manzûr, Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem, Lisânü' l-Arab, Beyrut, t.y.

- İbn Rüşd, Muhammed b. Ahmed, Bidâyetü' l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktesid, Mısır, t.y.
- İbn Teymiye, T. Ahmed, Mecmûatü Fetâva Şeyhu' l-İslam İbn Teymiye, Beyrut, 1982
- el-Kâsânî, Alâüddin Ebû Bekr b. Mes' ud, Bedâyiu' s-Sanayi' fî Tertibi's-Şerâyi' , Beyrut, 1982
- el-Kastalâni, Ebu' l-Abbas Şehâbuddin Ahmed b. Muhammed, İrşadü's-Sârî li-Şerhi Sahîhi' l-Buhârî, Beyrut, 1988
- el-Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur' an, Mısır, 1967
- Kutub, Seyyid, Fî Zılâli' l-Kur' an, (Terc. M. emin Saraç, İ. H. Şengüler, B. Karlığa), İstanbul, t.y.
- Kutub, Seyyid, İslam' ın Dünya Görüşü (Terc. Ali arslan) İstanbul, 1974
- Mahfuz, Muhammed Cemâlüddin Ali, en-Nazariyyetü' l-İslâmiyye fil-Harbi' n-Nefsiyye, Kahire, t.y.
- Malik, Ebû Abdullâh Malik b. Enes b. Malik, el-Muvatta, İstanbul, 1981
- Mâverdî, Ebu' l-Hasen Ali b. Habib el Basrî, Ahkâmü' s-Sultaniyye, y.y., t.y.
- el-Merâğî, Ahmed Mustafa, Tefsîru' l-Merâğî, Mısır, 1974
- Mes' ud, Cübran, er-Râid, y.y., 1981
- el-Mevdûdî, Ebu' l-Â' lâ, el-Cihâdü fî sebilillah, y.y., t.y.

- Miras, Kamil, Sahih- i Buharî Muhtasarı Tecrîd- i Sarih Tercemesi ve Şerhi, Ankara, 1985
- el-Münâvî, Muhammed Abdurrauf, Feyzu' l-Kadîr Şerhu'l-Câmiu's - Sağîr, y.y., 1356 H.
- Müslim, Ebu' l-Hüseyn Müslim b. Haccac, Sahîh- u Müslim, İstanbul, 1981
- Nedvî, Ebu' l-Hasen, Mâzâ Hasira' l-Âlem binhitâti' l-Müslimîn, Beyrut, 1984
- en-Nesâî, Ebû Abdirrahman b. Şuayb, Sünenu' n-Nesâî, İstanbul, 1981
- en-Nevevî, Ebû Zekeriyya Yahya b. Şeref b. Mürrî, Sahîh- u Müslim bi Şerhi' n-Nevevî, y.y., t.y.
- el-Ömerî, Ekrem Ziya, el-Müctemeu' l-Medenî fî Ahdi' n- Nübüvve, y.y., 1984
- Özel, Ahmet, İslam Hukukunda Ülke Kavramı, istanbul, 1981
- Özel, Ahmet, T.D.V. islam Ansiklopedisi (Cihad mad.) istanbul, 1993
- er-Râğıb , Ebu' l-Kâsım el-Hüseyn b. Muhammed, el-Müfredât fî Garibi' l-Kur' an, Beyrut, t.y.
- er-Râzî, Zeynüddin Muhammed b. Ebî Bekr, Muhtâru' s-Sihah, Beyrut, 1985
- Sâbık, Seyyid, Fıkhu' s-Sünne, Beyrut, 1987
- es-Sâbûnî, M. Ali, Ravâiu' l-Beyân Tefsîru' l-Âyâtî' l-Âhkâm, y.y., 1980
- es-Sâbûnî, M. ali, Kabeşü' n-min Nûri' l-Kur' anî' l-Kerim, Dimeşk, 1988

es-Suyûtî, Celâlüddîn Abdurrahman, ed-Dürrul-Mensûr fi't
-Tefsîri'l-Me' sûr, Beyrut, 1983

- eş-Şevkânî Muhammed b. Ali b. Muhammed, Fethu' l-Kadîr, Mısır, 1964
- et-Taberî, Ebû Ca' fer Muhammed b. Cerîr, câmiu' l-Beyan an-Te' vîli Âyi' l-Kur' an, Beyrut, 1984
- et-Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ, Sünenü' t-Tirmizi, İstanbul, 1981
- Topaloğlu, Bekir, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, (Cihad mad.), İstanbul, 1993
- Turnagil, Ahmet Reşid, İslâmiyyet ve Milletler Hukuku, İstanbul, 1972
- el-Vâkıdî, Muhammed b. ömer, Meğâzi' l-Vâkıdî, y.y., 1966
- ez-Zühaylî, Vehbe, el-Fıkhü' l-İslâmî ve Edilletühû, Dimeşk, 1989
- ez-Zemahşerî, Ebu' l-Kâsım Cârullah Mahmud b. ömer, el-Keşşaf an-Hakâiki' t-Tenzîl, Beyrut, t.y.